

Dekor og gjenstand

Ringerikestilens forhold til ulike gjenstandskategorier i vikingtid

Fredrik Underdal Hagen

Masteroppgave i arkeologi

Høst 2020

UiO : Institutt for arkeologi, konservering og historie
Det humanistiske fakultet

© Fredrik Underdal Hagen

2020

Tittel: Dekor og gjenstand – Ringerikestilens forhold til ulike gjenstandskategorier i vikingtid

Forside: Heggenfløyen (høyrevendt) (museums.nr.: C23602), foto: Carsten Snebjerg

Forord

Stor takk til mine veiledere Lotte Hedeager og Julie Lund for god veiledning og motiverende samtaler. Stor takk til Helena Neumann for god studieveiledning og samtaler om stort og smått.

Stor takk til hele min familie og alle mine venner som har støttet meg under skriveprosessen, det hadde ikke vært mulig å fullføre uten dere. Spesiell takk til Guro som var modig nok til å lese gjennom oppgaven og gi meg viktige innspill. Stor takk til Dorte som leste korrektur.

Tror ikke jeg hadde klart dette uten deg Cecilie.

Innspurten til oppgaven ble annerledes enn forventet. Nedstengingen på grunn av coronaviruset har gjort det vanskelig for meg å få tak i litteratur for å se om det kunne ha vært relevant for oppgaven. I hovedsak kunne det muligvis ha spisset enkelte tolkninger.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	1
1.1 Problemstilling.....	3
1.2 Struktur, kildekritikk og avgrensing.....	4
2. Teori – Forholdet mellom dekor og gjenstand.....	5
2.1 Uttrykksfulle, karismatiske og sosiale objekter.....	6
2.2 Stil og ikonografi – betydning og meningsinnhold.....	10
3. Metode.....	15
3.1 Analysemetode: Skjema.....	16
4. Forskningshistorie – stilforskning og dyreornamentikk.....	18
4.1 Forskningshistorien rundt ringerikestilen.....	20
4.2 Ringerikestilens utbredelse, funnomstendigheter, og datering.....	22
5. Ringerikestilens elementer.....	24
6. Materialpresentasjon: Krav for utvalg og gjenstander som ikke er inkludert i analysen.....	37
6.1 Gjenstander inkludert i analysen.....	38
7. Analyse: Forholdet mellom ulike gjenstandskategorier og ringerikestilen.....	44
7.1 Resultatpresentasjon og analyse – tolkning og komparativ sammenligning av gjenstandskategoriene.....	45
8. Diskusjon – indikasjon på betydning, mening og tilknyttingen til gjenstandskategorier.....	67
9. Konklusjon.....	76
10. Litteraturliste.....	79
11. Appendiks.....	86
11.1 Appendiks 1. Katalog.....	86
11.2 Appendiks 2. Skjema over stilelementer, motiver og komposisjoner i ringerikestil satt opp mot gjenstandskategoriene.....	97
11.3 Appendiks 3. Oversikt over stilelementer, motiver og komposisjoner.....	102

Figurliste

Fig. 1 Livets tre og kors på Vangsteinen. De tykke kryssende rankene er symmetriske og korset plassert i en akse. Resten av rankene er i omslyngede og kryssende ikke-symmetriske klynger. Min fargelegging. Tegnet av Vang kommune.....	24
Fig. 2 Stort dyr og bånddyr i kamp. Venstrevendt profil av Källungefløyelen fra Gotland. I Fuglesang 1980: Plate 25.....	25
Fig. 3 Stor fugl omslynget av slange. Venstrevendt profil av vindfløyen uten figur fra Heggen, Buskerud. Tegning av A. G. Smith.....	26
Fig. 4 Menneskefigur med bredøks som slåss med et stort dyr på Sö190. Foto: Sörmlands museum.....	26
Fig. 5 Bånddyr og slanger på Källungefløyelen. I Fuglesang 1980: Plate 25.....	27
Fig. 6 Vanlig bånddyr over ramme-bånddyrene på Sö109. Foto: I. Berig.....	28
Fig. 7 Båndform B og D i paneler på et spyd (Helsinki nat.mus. 439). Min fargelegging. I Fuglesang 1980: Plate 4A.....	29
Fig. 8 Stort dyr og bånddyr i kamp omringet av ranker på Källungefløyelen. I Fuglesang 1985: Plate 25.....	29
Fig. 9 Vangasteinens kors og livets tre er bygget opp av ranker. Korsets armer er pæreformer. Tegnet av Vang kommune.....	31
Fig. 10 Pæreform med utstikkere som del av bånddyret på U165. Foto: I. Berig.....	32
Fig. 11 Pærerad på Heggenfløyen. Foto: Truls Teigen, Kulturhistorisk museum, Oslo.....	32
Fig. 12 Unionsknute som binder bånddyret på U201. Foto: I. Berig.....	32
Fig. 13 Sammenbundet bånddyr på U1163, foto: I. Berig.....	33
Fig. 14. Båndform F er en slags trikvetra på spyd. I Fuglesang 1980: Plate 13F.....	33
Fig. 15 Lårspiral på Heggenfløyen. Foto: E. C. Holte, Kulturhistorisk museum, Oslo.....	33
Fig. 16 Dobbeltspiral som del av dragen på Söderalfløyelen. Foto: Statens historiska museum, Stockholm.....	33
Fig. 17 Enklere korstype på U1016 vanlig på runesteiner i pr1-2. Foto I. Berig.....	34

Fig. 18 Dekorert ringkors på U1163. Foto: I. Berig.....	34
Fig. 19 Rep- eller trappederkor på spyd. I Fuglesang 1980: Plate 3B.....	35
Fig. 20 Enkel hest og bibelsk narrativ på Dynnasteinen. Foto: Kulturhistorisk museum, Oslo.....	35
Fig. 21 Sigurdnarrativ med enkle menneskeskikkelser på U1163. Foto: I. Berig.....	35
Fig. 22 Svensk runestein (U 165) med omkransende bånddyr, runetekst, pæreform med utstikkere og kors i pr2. Foto: I. Berig.....	38
Fig. 23 Svensk runestein (Sö55) med stort komplekst dekorert kors i pr2. Foto: I. Berig..	38
Fig. 24 Vangsteinen. Stort dyr over et rosetkors og livets tre. Tegning av Vang kommune.....	38
Fig. 25 Steinhellen fra St. Pauls katedral i London. I Fuglesang 1980: Plate 53.....	39
Fig. 26 Spyd (B5207 f) med båndformer i paneler. I Fuglesang 1980: Plate 3A.....	39
Fig. 27 Gulløksen fra Botnhavn. Foto: A. Icagic, Kulturhistorisk museum, Oslo.....	40
Fig. 28 Marumsverdet har unike ranker og mulig dyrehode på knappen. I Fuglesang 1980: Plate 16.....	40
Fig. 29. Söderalafloyelens motiv er en drage som slåss med et bånddyr og en slange. Foto: Statens historiska museum, Stockholm.....	41
Fig. 30 Espingebrosjen har et stort dyr som ser over ryggen med sammenbundne ben. Foto: Statens historiska museum, Stockholm.....	41
Fig. 31 Fuglearmringen. I Fuglesang 1980: Plate 18A.....	42
Fig. 32 Fuglespenne (T2042) som trekker seg mot urnesstil. Foto: Kultur historisk museum, Oslo.....	42
Fig. 33 SHM3491 minner om andre dyreformede spenner i utførelse.....	43

Kapittel 1: Innledning

Det er flere tolkninger om hva dekorasjoner på gjenstander kan bety og hva de belyser. Dekorasjoner har ofte vært påført gjenstander i den materielle historien, fra de enkleste innrissinger på litiske verktøy til komplekse gjennomslåtte praktverk i edelmetall. Gjenstander kan anses å være dekorert, og andre kan være selve ornamentikken. Dekoren kan følge «regler» og får et bestemt utseende, den er da en bestemt stil. Dyreornamentikk dekorerer mange ulike gjenstander gjennom vikingtiden. Vikingstilene regnes som en egen nordisk kunstform. I brede drag går det fra oppløste og mer abstrakte dyr og mennesker som griper hverandre til mindre abstraherte dyr og slanger i sen vikingtid. De er ofte omringet av ranker og flere plantelementer. Dyrene har også ranker og planteelementer som deler av kroppen i ringerikestilen. I den siste nordiske dyrestilen, urnesstilen, tones plantelementenes ned og dyrene blir mer abstrakte og erstattes av romansk stil, med et naturalistisk uttrykk. De ulike type gjenstandene har blitt brukt ulikt og har hatt ulike betydninger og funksjoner i vikingtidssamfunnet. Gjenstandene har en plass i det mentale landskapet og har et meningsinnhold i seg selv. Orneringen, som har et delt utseende, har sannsynligvis en meningsfull betydning (Annestad og Spangen 2014). Betydningen kan være som statusmarkør eller reflektere krigeridentitet. Selve meningsinnholdet motivene har kan handle om krig og konflikt. Motivene er et symbol for krigeridentiteten og helteideologi (Lundborg 2004, 2006), eller knyttes til mytologi, religion og magi (Hedeager 2011). Enkelte motiv er tydelige, som Sigurdnarrativer og kjempende dyr. Det er vanskeligere å tolke de ekstravagante rankemotivenes betydning og meningsinnhold, men forholdet de har til gjenstander, og annen ikonografi, kan belyse dette. Enkeltsymboler har en betydning og et bestemt meningsinnhold som er tapt for oss. De planteaktige rankene i ulike komposisjoner kan bygge opp motivene «livets tre» eller flettekors, eller bare brukes alene. Det er mest sannsynlig en grunn til hvorfor ranker brukes på slike motiver og komposisjoner, og ikke at de er passiv utsmykning. Gjenstandene er ikke passive aktører, de betraktes på ulike måter i vikingtiden. Et aspekt som ofte ikke kommer frem er selve gjenstanden som er dekorert, men ornamentikken løftes ut og tolkes som en generell del av en helhetlig og generell stil. I flere tilfeller har jeg fått inntrykk av at dekoren varierer mellom gjenstander, og spesielt mellom ulike gjenstandskategorier som ikke kan forklares av tekniske begrensninger. Dette er tydelig mellom spydene og andre gjenstander i ringerikestilen. Derfor vil jeg undersøke om det er ornamentikk som er knyttet til bestemte gjenstandskategorier. Selve gjenstandskategorien er det som kan avgjøre om den får en bestemt dekor. Dette forholdet kan være sammenvevd på den måten at begge aspektene

veier like mye, dekoren og gjenstanden hører sammen med hverandre, og har både et betydningsfullt og meningsfullt aspekt.

I denne oppgaven har jeg valgt å undersøke ringerikestilens elementers fordeling på ulike gjenstandskategorier i vikingtiden. Jeg vil belyse om ulike stilelementer, motiver og komposisjoner har et bestemt forhold til ulike gjenstandskategorier. Grunnen til at dette er viktig er at ulik ikonografi har et spesifikt forhold til ulike gjenstandskategorier, et slikt forhold antyder at gjenstandskategorien er avgjørende for dekoren den får. Jeg vil undersøke om ulike elementer er knyttet til spesifikke gjenstandskategorier for å belyse om ulik ikonografi er knyttet til ulike typer gjenstander på en betydningsfull og meningsfull måte. Jeg vil basere dette på gjenstandskategoriens funksjon og plass i verdensforståelsen og dekorens betydning og meningsinnhold. Jeg vil belyse om dekor og gjenstand har et sammenvevd forhold. Gjenstanden er like viktig for å forstå hvorfor gjenstanden dekorerer med ulike elementer og hvordan den dekorerer, i like stor grad som dyreornamentikkens antatte generelle betydning og meningsinnhold. Jeg har en bred tilnærming på hva forholdet mellom ornamentikken og gjenstandskategorien kan belyse. Først skal det etableres hvordan ulike elementer i ringerikestilen har et spesifikt forhold til bestemte gjenstandskategorier. Dette blir belyst med hjelp av et skjema (appendiks 2). Ringerikestilens ulike elementer blir satt opp mot gjenstandskategoriene for å undersøke hvordan ikonografien fordeler seg. Resultatet belyser at ulik ornamentikk er knyttet til enten flere gjenstandskategorier, et fåtall bestemte gjenstandstyper eller helt knyttet med en gjenstandskategori. Den helhetlige komposisjonen og plasseringen av dekoren er unik til hver gjenstandskategori. Kan et slikt forhold mellom ting og dekor indikerer et meningsfullt forhold mellom den spesifikke dekoren og gjenstandskategorien den dekorerer? Kan det belyses en indikasjon på hva gjenstandens og dekorens betydning og meningsinnhold er basert på hva den dekorerer med, og hva slags type gjenstand det er? Det er et samspill mellom ulike elementer i ringerikestilen og ulike gjenstandskategorier.

Kapittel 1.1. Problemstilling

I denne skal jeg undersøke hvilket forhold ringerikestilens elementer har til de ulike gjenstandskategoriene de er funnet på. En undersøkelse av et slikt forhold kan belyse at ulike stilelementer, motiver og komposisjoner har et spesifikt forhold til ulike gjenstandskategorier. Målet er å belyse om selve gjenstandstypen er avgjørende for dekoren den får. Et aspekt som skal belyses er om det er et betydningsfullt og meningsfullt forhold mellom spesifikke elementer i ringerikestilen og spesifikke gjenstandskategorier. Forholdet mellom dekor og gjenstand kan gi en indikasjon på hva betydningen er og meningsinnholdet til dette forholdet er, samt belyse at en bestemt ikonografi og bestemte gjenstandskategorier tilhører hverandre.

Forskningsspørsmål for oppgaven:

- Hvordan arter seg, grupperer og fordeles ringerikestilens stilelementer, motiver og komposisjoner seg på ulike gjenstandskategorier?
- Er enkelte gjenstandskategorier knyttet til bestemte stilelementer, motiver og komposisjoner?
- Hvilken relasjon har ikonografien til hverandre og til gjenstandene?
- Kan forholdet ikonografien og gjenstandskategoriene har sammen belyse indikasjon på hva de sosialt betydningsfulle og meningsbærende aspektene ved de dekorerte gjenstandene?

1.2 Struktur, kildekritikk og avgrensing

Oppgaven består av innledning, struktur og problemstillingen (kap. 1), teori (kap. 2), metode (kap. 3), forskningshistorie (kap. 4), ringerikestilens elementer (kap. 5), materialet (kap. 6), analysen og drøftelse av resultatene (kap. 7), og til slutt en følger en helhetlig diskusjon av resultatene til oppgaven og observasjonene til hver gjenstandskategori og konklusjonen (kap. 8 og 9). Den første delen av analysen er fordelingen av stilelementer, motiver og komposisjoner på ulike gjenstandskategorier med hjelp av et skjema. Den andre delen av analysen presenterer først resultatene til hver gjenstandskategori, under hver gjenstandskategori drøftes og sammenlignes resultatet med andre aspekter gjeldene for gjenstandskategorien.

Undersøkelsen er avgrenset geografisk og består av gjenstandene dekorert med kjernen av den originale ringerikestilen (basert på Fuglesang 1980). Primært fra Norge, Sverige og Danmark. Et fåtall gjenstander fra Finland, Belgia og England er inkludert. Den irske, anglosaksiske og østlige ringerikestilen ikke er en del av analysen. Det har ikke vært mulig å undersøke gjenstander fysisk og det er sannsynligvis gjenstander med ringerikestil som ikke er inkludert i analysen. Lite har blitt publisert og ulike gjenstandsdata-baser er mangelfulle med bilder og beskrivelser av gjenstander. Gjenstandene som inkluderes i oppgaven er et kvalitativt utvalg av gjenstander dekorert med mer enn enkeltelementer som kan knyttes til ringerikestil. Det er få gjenstander dekorert i ringerikestil. Gjenstandene undersøkes kvalitativt for å belyse mulige tendenser i materialet. Å undersøke en tendens er interessant, selv om materialmengden er for liten for å ha statistisk signifikans (Se Lund 2020). Kritikk kan rettes mot bruken av termene betydning og meningsinnhold. Jeg setter søkelys hva indikasjonene til det kan være. Mest sannsynlig får dekoren og gjenstanden sin betydning fra meningsinnholdet til dekoren og samtidens forståelse av gjenstanden. Det er flere sider ved en gjenstand og dens dekor, de er mangefasetterte.

Kapittel 2 Teori – Forholdet mellom dekor og gjenstand

I dette kapittelet presenteres den teoretiske rammen for metodebruken og innfallsvinkelen til besvarelsen av problemstillingen. Undersøkelsen utføres med en kartlegging av relasjonen mellom stilelementer, motiver og komposisjoner og hvilke gjenstandskategorier de ulike elementene er funnet på. Undersøkelsen tar utgangspunkt fra at gjenstandene var oppfattet og betraktet på bestemte måter i det mentale landskapet i vikingtiden, knyttet til dets funksjon eller «hva den er» i en bred forståelse. Oppgavens mål er å belyse hvordan de ulike stilelementene motivene, og komposisjonene i ringerikestilen kan være knyttet til bestemte gjenstandskategorier på spesifikke måter, og at dette kan indikere et betydningsfullt og meningsfullt forhold mellom dem. Selve dekoren er symbolsk og har en betydning og meningsinnhold som er sammenvevet med gjenstanden den dekorerer. Oppgavens teoretiske ramme er oppbygget av flere forståelseshorisoner av det meningsfulle forholdet mellom gjenstander og dekorasjon. Et aspekt det baseres på er at dyreornamentikk kan regnes for å være symboler for en verdensforståelse som er sterkt preget av dyr (Brunning 2013, 2015; Hedeager 2011; Kristoffersen 2010; Mansrud 2004a, 2000b, 2006) og at selve orneringen er knyttet til gjenstanden. Dekoren på en gjenstand kan ha et spesifikt forhold til en bestemt gjenstand basert på gjenstandens form og funksjon (Tomasdotter Jakobsson 1992). Dekoren kommuniserer et budskap, og dekoren er en integrert til hvert objekt (Tomasdotter Jakobsson 1992:43). Gjenstanden er bæreren av ikonografien og hva gjenstanden er, er som kan bestemme hvordan den er dekorert. Ting og dekor er integrerte og sammenvevd med hverandre. Denne forståelsesrammen vil jeg benytte på ulike gjenstandskategorier i større grad. Stiler er et symbolspråk som kan knyttes til religiøse forestillinger, mytologi og fortellinger og bestemt plassering av motiv på gjenstandene gir denne en betydning (Bertelsen 2002:16-17). Jeg vil trekke inn gjenstanden i seg som en del av en slik forståelsesramme. Gjenstandene i seg selv er sentrale i forståelsen av ikonografien som dekorerer dem. Tekstlige kilder knyttes ofte til dyreornamentikkens betydning og meningsinnhold. Lotte Hedeager (2011) knytter de sterkt til vikingtidens mytiske verden fra tekstlige kilder. I hovedsak brukes tolkninger av dekor, ting og tekst fra sekundærkilder i oppgaven med et fåtall primærkilder. Verdensforståelsen var annerledes enn vår (Hedeager 1999a; 2011) og derfor vil jeg belyse indikasjon på betydning og meningsinnhold, og ikke veie for sterkt mot spesifikke tydeliggjorte tolkninger.

2.1 Uttrykksfulle, karismatiske og sosiale objekter

Hvilken rolle en gjenstand spiller i samfunnet har mange ulike tolkninger. Ofte handler det om praktisk bruk og gjenstanden som statussymbol. Det gjelder spesielt smykker, sverd og andre gjenstander med dekor og edelmetall (som Kristoffersen 1997, 1999). Mye forskningen fokuserer på ornamentikk som dekker gjenstanden, som smykker (se Neiss 2013).

Gjenstander som har dekorerte deler, som vikingtidens våpen, er forskningen omfattende (som Aannestad 2015; Androshchuk 2014; Brunning 2013, 2015; Creutz 2002; Jakobsson 1992; Lorange 1889; Lund 2004, 2007; Oakeshott 1994 [1960]; Petersen 1919; Pierce 2002; Solberg 1984). I den nyere forskningen har våpen blitt bruk for å belyse flere aspekter ved vikingtidssamfunnet, som personers status, maktforhold, samfunnsroller, identitet, symbolikk, gravskikk, kjønnsroller, politikk, landskapsbruk, import og hjemlig produksjon og smedenes ferdigheter (som Aannestad 2015; Brunning 2013; Creutz 2002; Lund 2007; Martens 2004, 2006, 2009; Solberg 1985). Spesielt sverdenes sosiale betydning har kommet tydeligere frem i nyere forskning (Aannestad 2015; Androshchuk 2014). Våpnene har en viktig sosial rolle i vikingenes kultur. Dette kan observeres på flere måter både i den materielle kulturen og de tekstlige kildene (som Aannestad 2015; Androshchuk 2014; Lund 2009). I senere forskning har vikingtidens mentale landskap, bestående av krigerkultur, krigerideologi og voldskultur, blitt belyst med materiell kultur (som Hedenstierna-Jonson 2006a; Price 2002).

Krigspraksisen i jernalderen har blitt belyst omfattende basert på arkeologisk våpenmateriale (Ystgaard 2014). Mange verk har vært typologiske og har forsøkt å kategorisere og datere de ulike våpnene (Androshchuk 2014; Jakobsson 1992; Petersen 1919; Solberg 1984). I nyere forskning blir flere sosiale og meningsbærende aspekter ved våpnene belyst (som Aannestad 2015; Androshchuk 2014; Brunning 2013, 2015; Jakobsson 1992; Lund 2007). Den biografiske fremgangsmåten er vanlig i nyere forskning, som Susan Brunnings (2013) forskning. Gjenstanden følges fra «fødsel» til «døden». Dette belyser en mengde aspekter ved gjenstanden og brukeren. Nielsen (1997) har bidratt mye når det gjelder gjenstanders betydning. Mange av smykkene er dekoren i seg selv i stor grad. Fokuset ligger på dekoren som politiske markører. Det dypere meningsfulle ved dekoren nevnes, men selve gjenstandene havner i bakgrunnen. Marianne Hem Eriksen (2013, 2019) forskning rundt portaler og dørringer er et eksempel på tolkning av gjenstanders rolle i vikingtidens mentale landskap. Fokuset ligger nå på å belyse rollen gjenstander spilte på et meningsfylt plan. Kanskje et av de klareste eksemplene er Hedenstierna-Jonsons (2006b) artikkel om borrestilen og hvordan denne fordeler seg og brukes på ulike gjenstander. Forholdet til gjenstandene har

et betydningsfullt aspekt. Beslaget i borrestil på innsiden av skjoldet fungerer som en vord mot det onde. På denne måten passer beslaget og skjold som gjenstand, og dens rolle i verdensbildet, sammen.

Siv Kristoffersen (2000a) har et perspektiv på form og funksjon, med fokus på sosial funksjon, der tingene er uttrykksfulle. Objektene er uttrykksfulle gjennom estetisk utforming som kommuniserer et budskap og høy teknisk utforming som gjør de magiske (Kristoffersen 2000a: 267-268, med referanser til Gell 1996 og Morphy 1996). Dette mener Kristoffersen (2000a: 268-269) kan undersøkes selv uten tydelig kontekst med hjelp av Lévi-Strauss' (1963, referert i Kristoffersen 2000a:268) primitive kunstformer. Selve objektet, utformingen og plasseringen av ornamentikken blir et studieobjekt på den måten at ornamentikken belyser flere aspekter ved meningsinnholdet til dyreornamentikken. Dyret er et av de vanligste motivene og en stor del av den norrøne kosmologien, basert på dette er transformasjon muligvis en viktig del av meningsinnholdet (Kristoffersen 2000a: 269-272). Form og funksjon er et, det er ikke et skille mellom, for eksempel et spyd og ornamentikken – de er en entitet sammen (Kristoffersen 2000a:272, med referanse til Lévi-Strauss 1963:261). Derfor må gjenstanden og ornamentikkens forstås sammen, dyreornamentikken må ikke «trekkes ut» fra objektet den dekorerer. Et slikt dekorert våpen kan ha attributtene til dyret, men den er transformert til en enhet og er ikke dekorert (Kristoffersens 2000a:270, 272). Basert på dette kan et spyd med dyreornamentikk være et dyrespyd. Kristoffersen (2000a:272-273) konkluderer at en slik innfallsvinkel kan belyse mening på flere ulike nivåer. Dette kan være den estetiske, visuelle opplevelsen. Relatert til denne er den fortryllede teknologien som får dette gjennom dyktig håndverk. Med dette så kan objektet også knyttes til ritualer der dyret (ornamentikken) og tingen er et. Det trenger ikke bare å være dyr. Symbolene vi ikke ser som tydelig meningsfulle, basert på utseende og at de ikke er gjenkjennbare, var like meningsfulle i sin samtid og del av symbolspråket (Annestad og Spangen 2014). Vi betrakter gjenstanden og får inntrykk av den, men dette er ikke det samme inntrykket de fikk i samtiden (Kristoffersen 2000b:14). Selv de klare kristne symbolene trenger ikke å være oppfattet enkelt i 1000-tallets mentalitet. Det spesifikt meningsfulle og betydningsfulle ved dyreornamentikken er tapt og kan ikke nås ifølge Nielsen (1997a:129), men det kan forskes på og belyses hva det kan være. Et spesifikt forhold mellom ornamentikken og gjenstanden kan indikere en dypere betydning og sammenknytning med gjenstandskategorien. Gjenstandene og dekoren kan også forstås å være karismatiske og sosiale (Kristoffersen 2000b). Ornamentikken får mening gjennom de ulike sammenhengene den fungerer i, samtidig som

den former omgivelsene (Kristoffersen 2000b:11-12). Bestemt symbolikk på en gjenstand kan argumenteres for å passe gjenstanden og at den «er til sammen» og at den ikke «får» dekorasjon. På denne måten har de mening sammen, og muligvis knyttet til at gjenstanden er en egen entitet og animert (se Lund 2017). Betydningen av et bestemt symbol kan være overordnet, men på en gjenstand får de en sammenvevd betydning og meningsinnhold.

Det er en tverrtydelighet rundt hva betydningen til en gjenstand er. Bruken av ornamentikk på er både intensjonel symbolsk kommunikasjon, laget for en bestemt respons, og samtidig kan få annen respons eller betydning. Denne tvetydigheten gir gjenstander mange lag med betydning som gjør de mer effektive til å formidle budskap i forhold til tekst (Kristoffersen 2000b:13, med referanser). Alle aspektene ved gjenstandene i analysen kan ikke undersøkes, men forholdet ornamentikken har til gjenstandene kan belyse en bevisst sammenveving av ornamentikken og gjenstanden basert på type og dens funksjon. De har et meningsfullt budskap sammen som mest sannsynlig var intensjonelt. Utseendet på gjenstanden er en etterstrebet effekt, hvordan det ser ut og hva det er har en sentral betydning. Å utforme dyreornamentikk er en kompleks prosess. Det krever teknologiske og kunstneriske ferdigheter. Gjenstandene og dekoren er med på å forme og kontrollere tanker, og dekorens forhold med gjenstanden kan oppfattes som magi. Metallarbeid kan knyttes til magi i vikingtidens verdensforståelse (Pedersen 2009). Fremstillingsmåten er en magisk transformasjon (Kristoffersen 2000a), de er ikke bare fremstillinger, men blir dyr og får dyrets egenskaper. Dette gjelder i stor grad de tidligere stilene og kan ha blitt mindre tydelig i de senere vikingtidsstilene, dette drøftes i diskusjonen (kap. 8). Disse gjenstandene er ikke allment tilgjengelige og status blir ofte synliggjort ved spesielle utforminger (Kristoffersen 2000b: 21, med referanser). Et aspekt fra Kristoffersens (2000b:21) teori som er sentralt som jeg vil løfte inn i denne oppgavens forståelsesramme er at gjenstandens praksis og funksjon er knyttet til symbolaspektene den besitter. Det er som er gjenstandens rolle og funksjon kan være grunnen til at den er dekorert som den er.

Gjenstander kan forstås som å være levende og aktive, og jeg vil inkludere en slik forståelsesramme av gjenstandene. Brunning (2013:117-145) tolker sverd som levende og aktive. Sverdene er kanskje de mest prominente gjenstandene og de som ofte er i fokus, men det er få med ringerikestil. De andre våpnene og gjenstandene kan også passe denne forståelsesrammen. De kan ha en annerledes, men viktig aktiv sosial rolle der de er like levende. Sverdene kan være mer personlige og spydene muligvis kollektive, som samtidig uttrykker personlig identitet og gruppeidentitet (se Creutz 2003:165, 170). Spydene er knyttet

til slagmarken på en annen måte enn sverd, men begge kav være like aktive. En slik teoretisk ramme bidrar til en bredere forståelse av fenomen som kan være mangesidig. Et objekt kan være en del av krigskulturen der dyreornamentikken uttrykker seg og transformerer seg til dyrets og dens attributter, de er levende og samtidig at det er symbolsk og meningsbærende. Våpnene dekorert med dyreornamentikk er en aktiv aktør i vikingtidens mentale landskap. Slik Kristoffersen (2000a:270, 272) argumenterer får objektet dyrets attributter og blir en enhet. Når ringerikestilen er funnet på så mange spyd, kan det argumenteres at disse er levende og aktive sammen. Gjenstander kan forstås som å være animerte og/eller være personifiserte i vikingtiden og tidlig middelalder. Hvordan enkelte gjenstander har blitt behandlet og omtalt i sin samtid indikerer sterk at de var viktige aktører. Julie Lund (2017) knytter dette til en mulig animisme. Bestemte gjenstander kan ha vært personifiserte og ha agency. Spesielt gjelder det høystatus-gjenstander som får spesiell behandling, med navn og offerdeponeringer i vann (Lund 2017). Samme forståelsesramme kan trekkes til smykkene og andre gjenstander. Det legges vekt ved flere aspekter, og ikke enten fokusere på dekor eller gjenstand. Det er et sosialt forhold mellom gjenstander og mennesker basert på arkeologiske og tekstlige kilder. Dette forholdet er et sosialt gjensidig forhold. Behandlingen av enkelte gjenstander indikerer at de hadde sosiale roller som ikke bare reflekterte brukerens sosiale ståsted, men gjenstandens egen rolle i samfunnet og muligheten til å handle selv – som sverdene med navn og egen vilje (Lund 2017). Forholdet er forbundet, gjensidig og sammevevd (Lund 2017). Det er et dypere forhold mellom mennesker og den materielle verden som er en kontakt mellom brukeren og gjenstanden som ikke kan beskrives som eierskap, men som forbundethet. Gjenstanden og menneskets identitet er linket sammen. Gjenstandene er allerede animerte og egne aktører. De blir det ikke ved at mennesket direkte gir denne animismen. Om dette trekkes til uttrykksfulle gjenstander, så er entiteten «født» når den er ferdig og er dekorert (Lund 2017, med referanser). I dette perspektivet representerer ikke gjenstanden en identitet, den er en egen entitet med identitet som kan reflektere identiteten til «kompanjongen». Personen kan ha en elitekrigeridentitet og selve gjenstanden, et sverd, har en bestemt identitet. Dette belyser mentalitet og hvordan verden ble oppfattet av menneskene i vikingtiden. Gjenstanden kan da påstås å bli dekorert på en bestemt måte på grunn av hvilken rolle eller identitet gjenstanden har og det er knyttet dens funksjon.

Runesteiner har egen spesifikk forskning og flere teorier rundt hvordan de forstås som gjenstand. Tidligere har det vært sterkt fokus på runeteksten. Den senere forskningen undersøker ofte større helheter ved runesteinene. Dette inkluderer plassering i landskapet,

dekoren, selve steinen og runeteksten (Andrén 2000). I oppgaven plasseres runesteinen i en forståelsesramme der forholdet mellom dekor og gjenstandskategori er aspektet det settes søkelys på. Ornamentikken en runestein får kan være knyttet til plassering, men i oppgaven er det det helhetlige forholdet stilen har til selve runesteinen det begrenses til. Andre aspekter ved runesteiner drøftes med hjelp av forståelsen av runesteiner som «Kuml» basert på Ing-Marie Back Danielsson (2015a) forskning rundt runesteiner. Runesteiners rolle kan være at de skal betraktes, oppleves i landskapet og informere, de er et skilt i landskapet som viser innrissede tegn (Danielsson 2015a, med referanser:76; se også Danielsson 2015b). De er en slags portal til nye verdener. De var ikke bare dette, de transformerte flere aspekter, som bevegelse fra det jordlige til det hellige (Se Danielsson 2007:161). Dekorasjonen er en del av helheten av betydningen til runesteinene når den oppleves, det er en del av tegnspråket og symbolikken til runesteinene (Danielsson 2015a, med referanser:76). Artikkelen til Danielsson (2015a) er basert og videreutvikling av tidligere forskning. Det er en samlet lingvistisk og visuell forståelsesramme av runesteinene, og hennes tilspising av forståelsesrammen av runesteiner som «kuml». Selv med fokuset på «kuml» inskripsjoner, passer den generelle forståelsesrammen runesteiner som gjenstand. Det viktigste aspektet er at runesteiner er en entitet som er en slags minnestein, markør eller tegn i landskapet. De besitter fortellinger og som betraktes og oppleves. Med denne forståelsesrammen om runesteiner sammen med generelle forståelsesrammen for løse gjenstander, drøftes forholdet mellom dekor og gjenstand på runesteiner. Runesteiner, på lik linje med aktive gjenstander, kan forstås å være animert entitet i den forstanden at de har blitt oppfattet som selvstendige aktører. Gjennom helheten av plassering, runetekst og dekor er den en bestemt entitet i samtidens betraktning (Se Danielsson 2015a).

Kapittel 2.2 Stil og ikonografi – betydning og meningsinnhold

Et spørsmål som kan stilles til et materiale er hvorfor tingen får den formen den får og hvorfor den får en bestemt ornamentikk (Olsen 2009:183). Når disse har en likhet i utførelse og tilsynelatende følger bestemte regler, er dette en stil (se Solberg 2005). Den mest abstraherte måten å forstå selve stilbegrepet er at det er en bestemt måte å gjøre noe på (Hodder 1993:45). Stil kan forstås som om å formidle et en form for informasjon, altså et bestemt budskap. Hedeager (for eksempel 1999a, 2011) bruker stil for å belyse sosiale aspekter ved dyreornamentikken. Stil kan forklares som en bestemt uttrykksmåte i form og dekor som en gruppe eller periode hadde, som er intensjonell og symboliserer en rekke sosiale aspekter

(Hedeager 1999a:57). Stil forstås i oppgaven som den rammen et bestemt ikonografisk fenomen har, som kan samles til en enhet. Det er et bestemt uttrykk, som har en bestemt utforming. Selv om utviklingen mellom stilene kan forstås som gradvis (se Karlsson 1983), er det også bråere forandringer etter en periode med mindre endringer (som overgangen til urnesstil). Det er forandringer som kan studeres og stilen bærer et likt preg over lenger tid til den forandres i større grad, med det kan både betydning og meningsinnhold kan skifte både gradvis og brått. Det er mulig å utskille ornamentikk som egne bestemte stiler basert på identifikasjonen av et likt utseende, datering og kontekst. Et slikt fenomen kan avgrensnes og undersøkes. Det at stilen er noe som blir utført på en bestemt måte over tid og som kan knyttes til bestemte mennesker og ting indikerer at stil i seg er en del av det som er både betydningsfullt og har meningsinnhold. Stil er et verktøy for forskere å ordne ornamentikken og dens bestanddeler, men den kan også indikere at det er en meningsfull grunn til at stilen nettopp skiller seg ut fra andre stiler utover ren utvikling. Bestemte måter å dekorere ulike gjenstander på indikerer en bevisst handling der de dekorerer på en spesifikk måte som har betydning, som statussymbol eller politisk eller etnisk markør. Det er mer ved dekoren og gjenstandene som er en meningsfull for menneskene i samtiden (se Tomasdotter Jakobsson 1992). Man kan gå glipp av spesifikke forhold og utforminger som en bestemt stil har om man har en blandet og generell forståelse av dyreornamentikken. Dette gjelder spesielt i endringene ved konverteringen til kristendom (se Lundborg 2006). Dette er ikke det samme som å stadfeste at det ikke kan være en rød tråd i betydningen og meningsinnholdet, men at kontinuiteten kan ha klare hakk i seg, som kan være en grunn til at stiluttrykket skifter og ny og endret ikonografi kommer til. De ulike symbolene brukes på en bestemt måte, både i ulike komposisjoner og, som analysen belyser, ulikt på ulike typer gjenstander. Dette kan muligvis belyse en bestemt betydning og meningsinnhold, men ikke samtidens spesifikke, sannsynligvis brede, oppfattelse av gjenstandskategorien og ornamentikken som er knyttet til den.

Ikonografi kan kalles en underkategori av stil som setter søkelys på selve ornamentikkens utforming. Ikonografi kan beskrives som bestanddelene til en stil. Det er de elementene som har det bestemte utseendet stilen består av. I oppgaven er forståelsesrammen for ikonografien at den består av motiver, komposisjoner og ulikt bruk som kan belyse at de er symboler med betydning og meningsinnhold. Meningsinnholdet kan belyses gjennom en ikonografisk analyse som undersøker symbolenes forhold til hverandre og hvilket forhold de har til gjenstander. På denne måten belyses en indikasjon på dypere mening med hjelp av forholdet

ikonografien har til gjenstander og impresjonistisk observere hvordan stilen arter seg. Rammen for forståelsen av dyreornamentikkens meningsinnhold er at den kan symbolisere «kamp», krigerne og deres våpen som (Lundborg 2006). Dyreornamentikken som stil, symbol, meningsbærende og som uttrykksfulle objekter er forståelsesrammer for tolkninger av dyreornamentikken. Disse aspektene kan trekkes både til ornamentikken og gjenstanden den dekorerer (som Kristoffersen 2000a). Ornamentikken kan arte seg ulikt mellom objekter som kan belyse ulike betydningsfulle aspekter. Forståelsesrammen for å tolke gjenstander er i hovedsak å se de som animerte og aktive (som Brunning 2013; Lund 2016). Hovedpunktet er at tingen og ornamentikken hører sammen (Kristoffersen 2000a:272, med referanse til Lévi-Strauss 1963:261; Tomasdatter Jakobsson 1992:43), samt at typen objekt kan ha stor betydning for hvordan ornamentikken arter seg (Helmbrecht 2005a, referert i Lundborg et al. 2012:44). Den helhetlige forståelsesrammen er at ting og dekor har betydning og meningsinnhold som er sammenvevd. Det er de ikonografiske aspektene som er i fokus i oppgaven på den måten som Hedeager (1999a:57) knytter dette til at det inneholder et sosialt budskap, den er med andre ord meningsbærende på den måten at det både handler om betydning, som makt og identitet, og meningsfulle aspekter, som hva selve meningen bak ornamentikken er – selv om det ikke kan nås spesifikt. Det er sannsynlig at de som har betraktet både gjenstanden og dekorasjonen i sin samtid har knyttet de til en bestemt betydning. Ulike forskere har knyttet dyreornamentikk til ulike typer betydning. Den moderne forskningen tolker dyreornamentikk meningsbærende på ulike måter (som Hedeager 1999a, 1999b, 2000, 2003, 2004, 2005, 2011; Lundborg 2004, 2006; Kristoffersen 2000a, 200b; Nielsen 1997a, 1997a; Nielsen og Velley 2002). Dyreornamentikken har i hovedsak blitt knyttet til mentalitet, politikk, magi, religion, personlig og kulturell identitet, krigersymbol og krigerornamentikk. Mest sannsynlig har alle gjenstandene og dekoren alle disse aspektene på ulike nivåer. Nielsen (1997a:129) påpeker at alle symbolene sannsynligvis har en innholdsrik meningsfull betydning. Selve dyrene er en viktig del av symbolikken og kan knyttes til hva som er meningsinnholdet, men meningsinnholdet kan være bredere enn det. Dette kan være knyttet til krigerattributter. De var en viktig del av jernalderens verdensbilde (Hedeager 1999a:57-63, 2011:66-67) Symbolet kan forstås som et kommunikasjonsmiddel for å formidle et budskap om blant annet status, ideologi, gruppeidentitet og religion (Hedeager 1999a:57). I ringerikestilen er bånd, ranker og plantelementene helt sentrale som motiv. Mest sannsynlig er all dekoren meningsfull, det kan ikke baseres på kjente figurer som Odin og Fenrisulven eller Sigurd Fåvnesbane. Det er mange dyr og annen ornamentikk som ikke enkelt kan knyttes til kjente mytologiske figurer (Nielsen 1997a:129).

Det spesifikke forholdet bestemt ornamentikk har til bestemte gjenstandskategorier kan være en indikator på et sammenflettet og meningsfullt forhold mellom ting og dekor. Attributtene til gjenstanden og dekoren de får kan passe hverandre. Dette er en indikator på at det ikke er tilfeldig at en bestemt gjenstandskategori er dekorert som den er. Hedenstierna-Jonson (2006b) observerer at plasseringen og bruken av bestemte beslag i borrestil er på innsiden av skjold, men stilen er bare funnet på et eneste begrenset eksempel på sverd samtidig som borrestilen er veldig utbredt i vikingtiden. Dette kan indikere at det er flere stilelementer og måter å dekorere på i borrestil som ikke passer våpen basert på deres betydning og meningsinnhold. Lise Gjedssø Bertelsen (2002:17) har en oppfattelse at «høy» og sentral plassering betyr høy status og lav og usentral plassering betyr lavere status. Forholdet dekor og gjenstand har er mest sannsynlig mer kompleks enn dette, men et mulig aspekt. Et alternativt syn er at dekoren er plassert der den hører hjemme på grunn av hvilken funksjon delen av gjenstanden har.

Det som kan kalles ikonografisk stil har blitt tolket som å være kommunikasjon av identitet og en måte å sosiokulturelt integrere og ekskludere blant mennesker (Wobst 1977). Materiell kommunikasjon er en effektiv måte å kommunisere dette i nære sosiale miljøer som ikke inngår i den private sfæren (Wobst 1977). Polly Wiessner (1984) argumenterte for at stils betydning kan deles i to, som sosial identitet og individuell identitet. De ulike gjenstandene reflekterer både. Hodder (1982) setter søkelys på den mer spesifikke betydninger av symboler i stil og at den er sosialt aktiv. Selve dyreornamentikken har en dypere mening, knyttet til ritualer og myter de forsto i samtiden (Annestad og Spangen 2014). De var en del av kulturen, formidler av sosiale relasjoner, gruppetilhørighet og maktforhold. Sannsynligvis refererer formene i stilene til myter og er betydningsfulle symboler som kan knyttes til magi (Annestad og Spangen 2014). Selv om disse betydningsfulle og sosiale aspektene er sentrale, kan betydningen være knyttet til selve gjenstandens «ståsted» og agency i tillegg til den sosiale statusen og identiteten til brukeren eller flere brukere. Flere typer gjenstander kan kalles identitetsbærende som smykker og annet personlig utstyr (Annestad og Spangen 2014). Betydningen og meningsinnholdet til motivene, stilelementene og komposisjonene drøftes i oppgaven på en overordnet måte og det unngås å gjøre forenklete spesifikke deskriptive tolkninger. Tolkningene baserer seg på at det finnes et spesifikt forhold som ringerikestilen har til bestemte gjenstandskategorier, dette kan indikere betydningen til dekoren, og hva meningsinnholdet kan være. Dekoren og tingen reflekterer hverandre med deres sammenvevde forhold. Når det er vanskelig å konkludere om det er mening bak et motiv blir

det ofte tolket som rent dekorativt (som Karlsson 1983), men både båndformene og ranker uten «klar» komposisjon hadde sannsynligvis en betydning og meningsinnhold, selv om det er vanskelig å drøfte dette i forhold til klar ikonografi som dyrene og kjente narrativer.

Kapittel 3 Metode

I dette kapittelet skal den metodiske fremgangsmåten som blir brukt i analysen presenteres. For å besvare problemstillingen må det det grunnleggende forholdet som finnes mellom ornamentikken og gjenstandskategorier undersøkes og identifiseres. Dette må gjøres for å kunne drøfte i hvilken grad forholdet er meningsfullt basert på hva og hvordan de ulike gjenstandskategoriene blir dekorert. Dette er en metodisk fremgangsmåte som knytter gjenstandene og ikonografien sammen. Først presenteres stilelementene og motivene, så gjenstandene og den helhetlige komposisjonen på dem. I den første delen av analysen blir fordelingen av dekor på de ulike gjenstandstypene undersøkt. Dette blir gjort med et skjema (Appendiks 2) der de ulike elementene fra ringerikestil settes opp mot de ulike gjenstandskategoriene. En oversikt over stilens ulike elementer finnes i appendiks 3, med referansenummer i skjemaet. Det en slik undersøkelse helt basalt oppnår er å kartlegge hvordan ringerikestilen forholder seg til ulike gjenstandskategorier. Dette skaper et grunnlag for videre drøfting av en mulig betydning og meningsinnhold til ikonografien knyttet til ulike gjenstandskategorier og omvendt. Skjemaet blir brukt i den andre delen av analysen der de ulike aspektene ved dekorasjonen og gjenstandskategoriene analyseres. Resultatene presenteres først helhetlig i en sammenfattet resultatdel (kap.7). Dette etterfølges av en spesifikk resultatdel for hver gjenstandskategori, som inkluderer tolkning og komparativ analyse av resultatene for hver enkelt gjenstandskategori under de spesifikke resultatene (kap 7.1). Dette blir gjort for å drøfte forholdet mellom ikonografien og gjenstandskategoriene. Gjenstandskategoriene undersøkes komparativt for å belyse om ornamentikken arter seg likt eller ulikt mellom gjenstandskategoriene. Dette kan i sin tur belyse en indikasjon til et bredere meningsinnhold, eller en tilpasset betydning om komposisjonen av samme motiv er annerledes. For å besvare problemstillingen utføres en analyse av ikonografien, sammen med en forståelsesramme at motiver og stilelementer er betydningsfull og meningsbærende symbolikk. Her blir sammenhengen stilelementer, motiver og komposisjoner har til ulike gjenstandskategorier undersøkt. Ved å komparativt sammenligne dekorasjonen mellom gjenstandstypene kan man belyse om bestemt dekor er knyttet til bestemte gjenstandskategorier på ulike måter. Stilanalysen handler om å sortere ikonografien slik den fordeler seg på gjenstandene, for så å tolke betydningen, symbolikken og meningsinnholdet til ting og dekor har sammen basert på egne observasjoner og tidligere forskning. Stilanalyse og ikonografisk analyse baserer seg sterkt på deskriptive beskrivninger av utseendet til stilelementer og motiver. Ikonografisk analyse går ut på å tolke motivene og symbolene basert på hva de forestiller og hvordan det kan knyttes til en bestemt kultur gjennom tekstlige kilder

fra samtiden (som Panofsky 1972, 1993). Flere arkeologer som undersøker ikonografi gjør dette, men kaller det enkelt stilanalyse (se Conkey og Hastorf 1993; Conkey 1993; Creutz 2002). Hovedfokuset mitt ligger ikke på å knytte tekst til meningsinnholdet ikonografien i analysen, men forskningen det refereres til under tolkningen og diskusjonen gjør ofte det.

I analysen er det forholdet motivene, stilelementene og komposisjonene muligvis har til ulike gjenstandskategorier som blir belyst. Dette er en metodisk fremgangsmåte som knytter gjenstandene og ikonografien sammen. Den belyser om bestemte motiver grupperes på en bestemt måte eller ikke på ulike gjenstandskategorier. Dette skaper et grunnlag for videre drøfting av en mulig betydning og meningsinnhold knyttet til ulike gjenstandskategorier og omvendt. Det kan også belyse at ulike motiver ikke kan knyttes til gjenstandskategori eller type. Dette kan i sin tur belyse en indikasjon til et bredere meningsinnhold, eller en tilpasset betydning om komposisjonen av samme motiv er annerledes. I analysen og drøftelsen av forholdet mellom gjenstandskategoriene og ikonografien hentes det inn tidligere tolkninger av gjenstandenes mulige forhold til ikonografien. Analysen og drøftelsen er etterfulgt av en helhetlig diskusjon rundt forholdet mellom de ulike gjenstandskategoriene og ringerikestilens ikonografi.

3.1 Analysemetode: Skjema

For å identifisere forholdet mellom dekor og gjenstandskategori blir det brukt et skjema (appendiks 2). Skjemaet (appendiks 2) er delt opp i gjenstandskategoriene satt opp radvis og elementene i stilen er satt opp i kolonner. Dette er markert med, ja, nei eller en kort notis basert på om elementet er til stede eller om det er spesielle anmerkninger til elementets forhold med gjenstanden. Oppdelingen av gjenstander er basert på utvalget av gjenstander i materialpresentasjonen (se kap. 6 og appendiks 1 katalog). Utvalget av ulike stilelementer, motiver og komposisjoner er basert på oppdelingen av disse i presentasjonen av ringerikestilens elementer (kap. 5 og appendiks 3) Enkeltelementer som alltid brukes på et bestemt komplekst element inkluderes ikke som en egen kategori. Appendiks 3 er en oversikt over ringerikestilens elementer med referanser til hvert element i skjemaet (appendiks 2).

Gjenstandstypene som inkluderes skjemaet er: Runesteiner i vanlig ringerikestil, runesteiner i pr1 og 2-stil, spyd, øks, sverd, vindfløyer, smykker og steinheller.

Skjemaets (appendiks 2) oppdeling av stilelementer, motiver og komposisjoner er basert på tidligere identifiserte elementer og mine egne observasjoner. Oppdelingen av komposisjoner, motiver og stilelementer er i hovedsak basert på Fuglesangs (1980) oppdeling av disse i kategorier delt mellom dyr og vegetabile elementer og Gräslunds (1991, 1992, 2006) identifikasjon elementer på svenske runesteiner som tilhører pr1 og 2. Forholdene som kommer frem i skjemaet blir deskriptivt presentert som en del av den første analysedelen. Denne er organisert etter gjenstandskategori.

Skjemaet er delt opp i fire underkategorier av ornamentikken satt opp mot gjenstandskategoriene:

- Enkle stilelement. Disse er de mest elementære av stilelementene som ofte er en enkelt form. Noen enklere elementer er ikke inkludert i analysen som egen kategori basert på at det er en liten detalj på en sammensatt helhet på et komplekst stilelement, som enkle vanlige dyreører på de ulike dyrene.
- Komplekse stilelement. Dette er større elementer som store dyr. Disse er i en egen kategori da de ofte er detaljert med enklere stilelementer. Dyrene kan ofte være hele motiv for seg og være tilnærmet hele komposisjon, men de har et ulikt uttrykk som utgjør motivet, og motivet kan være tilnærmet hele komposisjonen.
- Motiver. Denne kategorien består av motivene, som er hvordan et komplekst stilelement er fremstilt i en komposisjon. Inkludert under motiver er elementer som er sterkt assosiert med stilen, men ikke bestemt som ringerikestil.
- Hele komposisjoner. I denne kategorien er hele komposisjonen vurdert og hvordan elementene brukes på gjenstanden.

Kapittel 4 Forskningshistorie – stilforskning og dyreornamentikk

Stilstudier av vært en av de hovedsakelige fortolkningsrammene av dyreornamentikken. Spørsmål som kan stilles til et materiale er hvorfor tingen får den formen den får og hvorfor den får en bestemt ornamentikk (Olsen 2009:183). Hedeager (1999a; 2011) bruker stil for å belyse sosiale aspekter ved dyreornamentikken. Stil kan forklares som en bestemt uttryksmåte i form og dekor som en gruppe eller periode hadde, som er intensjonell og symboliserer en rekke sosiale aspekter (Hedeager 1999a:57). Stil er et begrep som er bredt og baserer seg ofte på en intuitiv identifikasjon at et bestemt fenomen forholder seg likt over tid og er ulike andre ting (Conkey og Hastorf 1993; Conkey 1993). Ofte brukes stilbegrepet til å betegne forskjeller på gjenstander som gjør det til en bestemt stilistisk enhet (Conkey og Hastorf 1993; Conkey 1993). Forståelsen av stil har to grunnprinsipper, det er en bestemt måte å gjøre ting på og det er et valg blant flere alternativer. Når det gjelder materiell kultur kan stil beskrives som ulike vanlige utforminger av gjenstander, som enten skiller eller grupperer de sammen. Stil kan brukes som et analytisk verktøy som kan knytte gjenstander til en tidsperiode. Gjenstander som ordnes typologisk knyttes ofte til stil, og de kan bestemmes for å være relatert med nærliggende stiler som muliggjør kronologiske studier (Conkey og Hastorf 1993). Stil har ikke en ensartet betydning og er et bredt forskningsfelt (Hegmon 1992; Wiessner 1993), spesielt tolkninger av sosiale og betydningsfulle aspekter. I eldre forskning kunne stil være en avgrenset kunstform basert på blant annet et bestemt og adskilt utseende, samt på funnkonteksten. Den nyere forskningen kan knytte bestemte gjentakende uttrykk til etniske markører og symbol med betydning for gruppen. Hodder beskriver stil som «en bestemt måte å gjøre noe på». Stil kan være sterkt sosialt og aktiv (Hodder 1982; Hodder og Hudson 2003) og handler ofte om prestisje, ønske om å emulere og gruppeaffiliasjon (Hodder 2012). Selve innholdet i stilen, som ikonografi, har en betydning og meningsinnhold for samtidens befolkning. Dette kan være modifisert mellom stiler i samme kultur, selv om det er en rød tråd fra eldre til nyere stiler. Stil er ikke en passiv ramme for det meningsfulle, som ofte regnes å være de klare motivene. En bestemt måte å utføre motivene på er viktig for oppfattelsen de er symboler som deles av en større gruppe, og som kan skilles ut fra andre stiler.

Forskningen på dyreornamentikk startet tidlig i arkeologisk sammenheng (som Müller 1880; Salin 1905; Shetelig [1909] 1947). Dyreornamentikken er i hovedsak delt opp i de fellesgermanske stilene og de norrøne stilene. Yngre stiler har ofte elementer fra eldre stiler. Den nye stilen erstatter ikke den eldre øyeblikkelig, først er det en overgangsfase. Forskningen har

ofte handlet dekoren og motivene den består av, i mindre grad har gjenstanden vært i fokus. Dyreornamentikken ble først typologisk oppdelt etter prinsippene at ulike elementer kunne separeres og settes opp i en utviklingsrekke, og brukt i kronologiske studier. Det var et fokus på å sortere ikonografien i stilgrupper og datering. Dyreornamentikk ble ansett som en kunstform som dekorerte gjenstander for at det kun var estetisk tiltalende (Olsen 2009:183-184). Opprinnelse var også et viktig aspekt (som Johansen 1979, 1981, senere Klæsøe 2002a). Denne måten å forske på varte til 1990-tallet (Hedenstierna-Jonson 2006a:35). Under 90-tallet ble interessen for ikonografi større, spesielt for betydningen og meningsinnholdet til ulike stilelementer (som Tomasdatter Jakobsson 1992). Det skiftet mot å tolke betydningsfulle aspekter med stil som utgangspunkt (som Domeji 2004).

Vikingtidstilene er oppdelt i osebergstil, borrestil, jellingestil, mammenstil, ringerikestil og urnestil (Wilson og Klindt-Jensen 1966). Senere ble runesteinstilene knyttet til vikingtidstilene (Gräslund 1991, 1992). Oppdelingen av stilene er kritisert (Karlsson 1983) for å fokusere på gruppering og skillet mellom stilelementer istedenfor å identifisere et felles meningsinnhold (Lundborg 2006). Skillet kan oppfattes som kunstig og ikke i tråd med virkeligheten. Stilene forstås som en kontinuerlig prosess (som Karlsson 1983). Selve meningsinnholdet til dyreornamentikken har blitt forsket på lenge, men denne er ofte av en generell karakter som ikke alltid følger inndelingen i stiler. Den forskningen som kartlegger ulike stiler, tolker vanligvis ikke stilelementer som å ha en spesiell betydning eller være meningsfulle utover å påpeke faktumet at de finnes (som Fuglesang 1980 om kristne elementer). Kunsthistorisk forskning med enkel sammenligning av stilelementer er ikke lenger relevante etter Fuglesangs (1980) forskning. Vikingestilene ble regnet som større stilistiske grupper (som Christiansen 1959; Holmqvist 1963) eller som mer varierte (som Palmer 1963). Forskningen tok ikke i betraktning kontekst, gjenstanden, geografisk lokasjon, utenlandske influenser og datering.

I den senere forskningen ble det vanlig å studere sosiale forhold ved stil i arkeologi (Olsen 2009:184). Tolkningene inkluderte i større grad det at ornamentikken er meningsbærende på ulike måter (for eksempel Hedeager 1999a, 1999b, 2003, 2004, 2011; Lundborg 2004, 2006; Kristoffersen 2000a; Nielsen 1997a, 1997b; Nielsen og Velley 2002). Dyreornamentikken har i hovedsak blitt knyttet til mentalitet, politikk, magi, religion, identitet, krigersymbol og krigerornamentikk. Lotte Hedeager (1999a, 1999b, 2003, 2004, 2011) har en bred sosial tolkning av dyreornamentikken og knytter denne til hedenske myter. Den er meningsbærende på flere nivåer og er tett knyttet til dyret, som er helt sentralt i den norrøne idéverdenen og

kosmologiske orden. Dyreornamentikken er blant annet en formidler av makt, politikk, religion, ideologi, religion og gruppeidentitet (Hedeager 1999a, 1999b, 2003, 2004, 2011). Marie Domeij Lundborg (2004, 2006) knytter symbolikken til krigerne og deres våpen. Hun kritiserer enkle tolkninger av at dyreornamentikk er knyttet til guder og selve mytologien (Lundborg 2004:147,153, 2006:43). Lundborg knytter dyreornamentikken til skaldepoesi og tidligmiddelaldersk krigs- og æreideologi (Lundborg 2004, 2006). Hun har foreslått at flere stiler på mange måter er variasjoner av samme type ornamentikk (Lundborg 2006:42). Siv Kristoffersen (2000a) har den oppfatningen at dyreornamentikk belyser menneskenes tankesett og verdensbilde. Hun studerer ornamentikken på den måten at det er selve utformingen og plasseringen av dyreornamentikken som er viktig, sammen med konteksten de befant seg i. Symbolikken kan belyse politikk, religion, ideologi, identitet og status. Karen Høilund Nielsen (1997a) har knyttet dyreornamentikk til krigerfølgets status, stilene er meningsfulle krigersymbol og dermed krigerornamentikk. Michael Neiss (2012, 2013) legger frem et åpent forslag til tolkningsramme for dyreornamentikken der ornamentikken anses å være et materielt anker. Objektene med dyreornamentikk kan være minnetekniske på den måten at de kan ha vært en del av det sosiale spillet og senere blitt brukt til å minnes eldre tider (Neiss 2012:7-8). Som diktekunsten blir ornamentikken bygget opp som en form for materielt skaldedikt (Neiss 2012:9). Oppbygningen av dyreornamentikken kan være en form for kenninger som var et materielt uttrykk som var på lik linje som de metaforiske blandingene av slikt som hus og skip (Neiss 2012:10). Signe Horn Fuglesang (for eksempel 1980, 1981, 1992, 2004) er en stor bidragsyter til tolkninger av dyreornamentikken og har blant annet forsket på ornamentikken i sammenheng med religionsskiftet.

Kapittel 4.1 Forskningshistorien rundt ringerikestilen

Ringerikestilen fikk sitt navn fra runesteiner av rødlig sandstein fra Ringerike brukt til runesteiner, men ingen er funnet i Ringerike (Wilson og Klindt-Jensen 1966:134). Monumenter med ringerikestil ble først gruppert av Alexander Bugge i 1905. Håkon Shetelig inkluderte flere steiner til denne grupperingen i 1910-11 og grupperte de som ringerikesteiner (Fuglesang 1980:9). Stilen er en del av «runesteinsstilene». Fuglesang (1980:12) argumenterer mot denne betegnelsen fordi det er for bredt. Runesteinene har hatt en egen forskning som i stor grad har vært separert fra andre gjenstander. Anne-Sofie Gräslund (1991, 1992, 2006) har senere forfinet oppdelingen av Runesteinsstilene, der ringerikestilen er profilstil 1 (pr1) og profilstil 2 (pr2).

Ringerikestilen er den nest siste norrøne dyrestilen. Stilen er regnet for å være en videreføring av mammenstilen, som har flere av de samme stilelementene og motivene i eldre og mindre utviklede former (Fuglesang 1980; Wilson og Klindt-Jensen 1966). Utviklingen av ringerikestilen har sannsynligvis skjedd i Danmark og med en sterk kristen innflytelse og inspirert av den Angelsaksiske og Ottonske kunstens vegetabile elementer, mennesker og dyr. Denne innflytelsen kan knyttes til en voksende kirkeorganisasjon i Danmark med kontakter i Europa (Fuglesang 1980:121-124). Det er mulig at stilen ble utviklet i et helkonvertert miljø (Fuglesang 1980: 121-124). På den andre siden er det ikke mulig å stadfeste at dyrene faktisk kommer direkte fra innflytelse omverden. Dyr har lenge vært en helt sentral del av den norrøne symbolikken (Se Klæsøe 2002b). Ranker/bånd er eller ikke et nytt fenomen (se osebergstil, jellingestil og borrestil). Flere stilelementer, som ranker og bånddyrene er tatt med videre fra jellingestilen. Flere stilelementer fra ringerikestilen brukes i den senere urnesstilen, men forskjellene er relativt store. Ringerikestilen blir brukt side om side med en tidlig fase av urnesstilen før den erstattes helt (Fuglesang 1980:26).

Fuglesangs (1980) forskning er den som i hovedsak har fokusert på ringerikestilen. Hun har et utgangspunkt i kronologi, hvilke gjenstandskategorier den dekorerer, de ulike elementene som finnes i stilen og på ulike gjenstander, påvirkningene fra andre stiler og utviklingen fra eldre dyreornamentikk til urnesstilen. Arkeologene David Wilson og Ole Klindt-Jensens (1966) bok *Viking Art* skiller ut de ulike vikingtidsstilene typologisk, beskriver og daterer dem. De drøfter ringerikestiles utvikling fra mammenstilen, påvirkning utenfra og utviklingen til urnesstilen og har en lik oppfatning som Fuglesang i store drag. Gräslund (1991, 1992, 2006) har oppdelt dekoren på runesteiner i Sverige basert på stilelementenes utseende, og hvilken tilknytting de har til hverandre og hvordan de grupperer seg. Fuglesangs (1980) doktoravhandling er et detaljert deskriptiv verk om det som kan samles under en bestemt stil. Hun undersøker først gjenstandenes kontekst, typologi, teknikker og datering. Så fokuserer hun på ikonografi, motiver og stilelementer, kunstnerisk utvikling, påvirkning fra omverden og overgangen fra prototyper (Fuglesang 1980:9). Det legges ikke vekt på at motivene, stilelementer og konfigurasjonen kan ha et forhold til en bestemt gjenstandskategori. På denne måten blir det et skille mellom gjenstand og ornamentikk. Det kan ha et forhold som både er teknisk og meningsfylt. Det er ikke alle oppdelinger, spesielt av perioder og blandinger med andre stiler, som er helt tydelige. Arkeologen Lennart Karlsson (1983) kritiserte Fuglesangs (1980) arbeid på grunn av den store mengden oppdelinger i perioder og blandinger som ikke kommer tydelig frem når Fuglesang (1980) deler opp stilelementer. Det er en mange ulike betegnelser

for ulike faser av ringerikestil i Fuglesangs (1980) arbeid. Dette anser Karlsson (1983) som en indikasjon på at stil er et flytende fenomen. Hva en stil består av er et komplekst spørsmål siden vikingtidsstilene ikke er avgrensede fenomener. De er en del av en kontinuerlig utviklingsprosess som skjer gradvis (Karlsson 1983). Det kan være større og bråere skifter mellom stiler. Overgangen til den fullstendige urnesstilen kan regnes som brå og avgrenset (se Gräslund 1991, 1992, 2006), da flere planteelementer blir borte og dyrene får et snørepreg. Ringerikestilens elementer kan sorteres som et fenomen som kan avgrenses fra mammenstil og urnesstil, selv med diffuse skiller. Det at fenomenet er bredt og har flytende avgrensinger avkrefter ikke at ringerikestilen er en utvikling av dyreornamentikken som kan skilles ut basert på en egenart i måten å utforme utseendet til motiver, stilelementer og komposisjoner i gitte perioder. Det er mulig å avgrense stilene, men samtidig være klar over kontinuiteten, og de bråere forandringene.

4.2 Ringerikestilens utbredelse, funnomstendigheter, og datering

Ringerikestilen er funnet i Norden, Storbritannia, Irland, Baltikum og Øst-Europa. Stilen konsentrerer seg i hovedsak til Skandinavia. Funnene fordeler seg på løsfunn, depotfunn og gravfunn. Runesteinene har ofte blitt identifisert på den plassen de ble reist, dit de ble flyttet eller innmurt i kirkevegger eller bruk til annet. De er ofte funnet i sammenheng med kirker og mulige grenser (Danielsson 2015a). Dekorerte steinmonumenter med ringerikestil er stort sett funnet i Sverige. Kun noen få er funnet i Norge. Ringerikestilen dekorerer samme type gjenstander eldre vikingtidsstiler, og nye gjenstandskategorier. Bredøkser, vindfløyer og et hengekors er først funnet dekorert med ringerikestil. Ringerikestilen skifter sterkt mot rikere gjenstander og andre gjenstandskategorier, som vindfløyer og spyd (Wilson og Klindt-Jensen 1966). Alle stilene er funnet på rike gjenstander, men ringerikestilen holder seg tilsynelatende i større grad til høystatus-gjenstander. Derfor har det blitt foreslått at ringerikestilen er en overklassestil (Wilson 1995:159). Ringerikestilen har stort sett ikke blitt funnet på hermede eller serie-kopierte smykker og spenner i degenererte former, som borrestilen, jellingestilen og senere urnesstilen (Wilson og Klindt-Jensen 1966; Kershaw 2013:176). De få urnesspennene (dyreformede spenner) i ringerikestil holder alle en god standard. Urnesspennene i urnesstil har et bredere spekter av kvalitet og funnmengden er stor (Se Bertelsen 1994).

Ringerikestilen dateres i hovedsak til ca1000-1050 (Solberg 2010). Selv med overlapp i bruk og kronologi kan vikingtidsstilene separeres på grunn av ulik design, disiplinen i utførelsen, forekomster av stilelementer, motiver og komposisjon som gjentas og skiller seg fra andre stiler (Wilson og Klindt-Jensen 1966; Fuglesang 1980). Ringerikestilen er den nest siste fasen av de norrøne dyrestilene. Stilen er datert til 900-tallet til ca1050 på usikkert grunnlag. Den kan dateres til 980 til senest 1075 (Wilson og Klindt-Jensen 1966; Fuglesang 1980). Denne dateringen er basert på gjenstandenes kontekst, ofte med mynter (Klindt-Jensen 1966; Fuglesang 1980). Det er en overgangsfase til ringerikestil fra mammenstil rundt midten av 900-tallet som er diffus. Denne overgangsfasen er ikke datert (Fuglesang 1980:18). Mot slutten av ringerikestilens bruksperiode trekker den seg mot urnesstil. I en kort periode brukes denne fasen av stilen samtidig som urnesstil (Fuglesang 1980:26). Det klare skiftet til urnesstil er når det vegetabile preget forsvinner. Ringerikestilen er delt opp i tre hovedfaser. Den første og tredje er muligvis overgangsfaser (Fuglesang 1980:28). Den første fasen er blandet med mammenstil og ringerikestil, som kan observeres på Alstadsteinen (Fuglesang 1980:26-27). Den klassiske fasen er den som varer lengst og som det finnes flest eksempler på. Denne kan eksemplifiseres med Vangsteinen, Heggenfløyen og de aller fleste spydene (Fuglesang 1980:27). Den tredje fasen har elementer fra urnesstil. Dette kan observeres på steinhellene med noe spissere utforming og mangel på flere plantelementer (Fuglesang 1980:27). På runesteiner dateres profilstilene i ringerikestil til ca1010-ca1040 (pr1) og ca1020-ca1050 (pr2). Dette er basert på språklig, stilistisk grunnlag, utseendet til bånddyrene og tilstedeværelsen av ringerikestil. De siste tre fasene av profilstil, pr3-5 (urnesstilen) er datert til ca1050 til 1100-tallet (Gräslund 1991, 1992). Fugleperspektivstilen er eldre og knyttes ikke til ringerikestil, men brukes samtidig med pr1 og 2 med enkle slanger i fugleperspektiv. Fp, pr1 og 2 erstattes helt av urnesstilens tre faser, men det er en kort overlapp i dateringen av pr2 og 3, som viser at ringerikestilen ble risset samtidig som urnesstilen i en kort periode. Ingen av runesteinene med ringerikestil har klare hedenske symboler, som Tors hammer. På en runestein i urnesstilens er det funnet en Tors hammer (Gräslund 2006).

Kapittel 5. Ringerikestilens elementer

De sentrale motivene i stilen er ulike store dyr, bånddyr, kors, krøllete eller slingrete ranker og planteelementer. Det er flere elementer som er assosiert med ringerikestil, som ikke tilhører stilen. Dette gjelder menneskefigurene, enkelte dyr og flere kors. Ringerikestilen bærer preg av å være symmetrisk, med innslag av mindre symmetri. Motivene er ofte plassert i en akse. Tynne ranker er vanlige, med innslag av dobbelt ranker og tykkere ranker (fig. 1). Rankene kan være korte eller særdeles lange og vikle seg rundt de ulike dyrene, på samme måte kan bånddyrene gjøre dette. Mye av bruken av rankene er som de vokser ut av ting og er i klynger, som de store dyrenes rankekroner. De er oftest flikede, og kan ha en liten pæreformet utstikker. Ranker kan bygge opp motiver som kors og «livets tre». En pæreform, som kan ha ulike utstikkere, er ofte bruk som detalj og sentralt element, men ikke som egent hovedmotiv. De ulike store dyrene i ulike uttrykk er et vanlig motiv, men det er flere andre komposisjoner som bare består av planteelementene og andre elementer. Bånddyrene er også et vanlig element, kan være i kamp med de store dyrene. Dyrene er i all hovedsak i profil. Det er flere former som er vanlige, som ranker i en slags pæreformet løkke i opp til tre av dem kryssende hverandre, dobbeltkryssende ranker og flettverk. Et vanlig hovedmotiv er det store dyret (løven). De andre dyrene er drager, fugler og slanger (Fuglesang 1980). Det er mulig de store dyrene og fugler er de kristne dyrene løve, ørn og okse (se Staecker 2007). En vanlig sammensetning er bånddyr eller slanger som kjemper mot de andre dyrene. Fuglesang (1980:97-98) mener det er et dyr som veldig ofte er med som en omkransning av gjenstander som kan tolkes som en type slange eller et eget bånddyr som ikke kan bestemmes (Fuglesang 1980:97-98). Disse mener jeg er større bånddyr eller slanger basert på størrelsesforhold til de største slangelignende vesenet (som bånddyrene og slangene på Källungefløyelen) Bånddyr omkranser vanligvis runesteiner og har runer utfylt i lengden av kroppen. Rankene i stilen har oftest et planteaktig preg. Mange av rankene i stilen kan minne om slanger uten øyne. Alle dyrene er ofte plassert på en akse og ofte med ranker som omringer dem. Disse kan være en del av dyret og kommer ut fra kroppen som krone eller hale og blir tynnere lengere ut i rankene. Dyrene fremstilles uten at de direkte

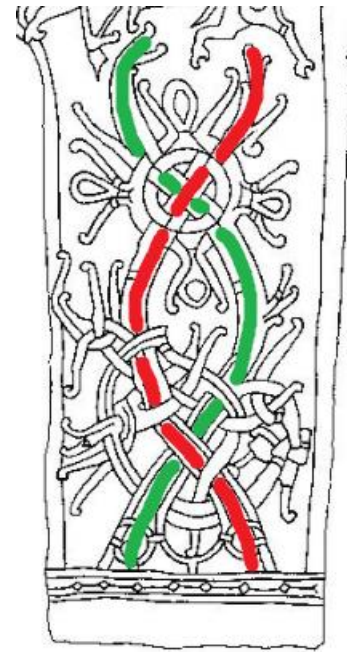

Fig.1 Livets tre og kors på Vangsteinen. De tykke kryssende rankene er symmetriske og korset plassert i en akse. Resten av rankene er i omslyngede og kryssende ikke-symmetriske klynger. Min fargelegging. Tegnet av Vang kommune.

inngår i rankene, men de er enten over eller omringet av dem. Båndformene er et eget element separert fra bånddyr og ranker funnet på spyd, og kan minne om bånddyr uten ansikt, øyne og hale (båndformene A-B). Under følger en gjennomgang av de ulike stilelementene og motivene i ringerikestilen. Beskrivelsene under er basert på Fuglesang (1980), Wilson og Klindt-Jensen (1966) og mine egne iakttagelser. De helhetlige komposisjonene er tett knyttet til gjenstandene og presenteres i materialkapittelet (kap 6.1). For en fullstendig visuell oversikt over de ulike elementene, se appendiks 3.

De store dyrene, fuglene, dragene og en hest

Flere av de store dyrene, dragen og fuglen er fremstilt på en måte som gir dem et preg av å være store vesener, som er kampklare eller i strid (fig. 2). De er også fremstilt som vandrende eller at de ser over ryggen (se appendiks 3). De er ofte detaljert med linjer som følger kroppen diagonalt. De kan være detaljert med planteaktige elementer på kroppen kan ha skall eller en slags fjær på kroppen. Leppene til de fleste dyrene har

leppefliker, som regnes å være diagnostisk for stilen (Fuglesang 1980). Dyrene har et rundt eller pæreformet øye som peker mot snuten og slangene har ofte store runde øyne. Dette knyttes til faser i stilen. Runde øyne er mest typisk for tidlig utførelse av stilen, men runde øyne forsetter å være vanlige. De store dyrene har vanligvis en spiral på lårene. Andre stilelementer, som ranker og bladfliker, omringer dyrene. Rankene krøller seg ofte i løkker, går inn i dyret og under og over kroppen til dyrene. Et fåtall av dyrene har linjer som splitter dyret opp i paneler eller kobler deler av dyrene med kroppen. Det store dyret er det vanligste dyremotivet på større gjenstander og runesteiner. Det er også dette dyret som er funnet på toppen av vindfløyene i form av en tredimensjonal figur (se fig. 2). Det er funnet en løs figur som sannsynligvis har sittet på en vindfløy og som ligner på en hest. Mankene til det store dyret ender ofte i fliker. Det store dyret ser enten rett frem eller bakover mot kroppen. De kan rette seg mot venstre eller høyre på mediet den dekorerer. Dette er et vesen som muligvis skal forestille løver eller inspirert av løver, basert på kroppsbygningen og mankene som er vanlig blant de store dyrene (Fuglesang 1980:92). Den har blitt kalt «det store beistet» eller det store dyret på grunnlag at det ikke nødvendigvis er enkelt å bestemme hva vesenet faktisk skal

Fig. 2. Stort dyr og bånddyr i kamp. Venstrevendt profil av Källungefløyelen fra Gotland. I Fuglesang 1980: Plate 25.

forestille (Fuglesang 1980:92-93; Wilson 1995). De er ofte fremstilt alene eller sammen med andre dyr, som bånddyr. De store dyrene skal muligvis forestille ulver, eller et mytologisk stort ulvevesen. På Hunnestadmonumentet i Sverige er det en kvinne som rir på et stort dyr i mammenstil. Denne figuren kan knyttes til Hyrrokkin basert på figurens fremstilling med to slanger som tøyler og at hun rir på en ulv (*Yngre Edda, Husdråpa*). Dette kan tyde på en tvetydighet av det store dyret som symbol. Dette drøftes i diskusjonen. De andre dyrene er enklere å bestemme generell art basert på gjenkjennbare former, selv om de skal være mytologiske vesener.

Dragen er et dyr som dukker opp for første gang med ringerikestilen i skandinavisk dyreornamentikk. Den har vinger og har et utseende som kobler den til hvordan dragen var avbildet i Anglosaksisk og ottonsk kunst. På en annen side så skiller dragene i ringerikestilen seg fra vesteuropeiske eksempler i den grad at de ikke er fuglelignende, har to eller fire bein og vinger (Fuglesang 1980:96-97). Det er ikke funnet noen form for tidlig fase eller prototype av dragen som kan nærmere knytte den til innflytelse fra andre områder (Fuglesang 1980:97).

Fuglen er et motiv som kan trekkes tilbake til mammenstilen, men fugl som ikonografi er gammel i Skandinavia (Fuglesang 1980:96). Den kan ikke enkelt bestemmes for hva slags type fugl det er, og oppkomsten kan ikke knyttes til en innflytelse fra omverden basert på formen (Fuglesang 1980:96). Fuglen på Heggenfløyen er avbildet sammen med en slange (fig. 3). Dette kan være en kampscene basert på at andre fremstillinger av større bånddyr som slåss med et stort dyr. Det kan vise et annet forhold og kan ikke enkelt kobles til kristen symbolikk om fuglen som slåss mot slangen. Fugl- og slangesymbolikk er for vanlige i Skandinavia for enkle og ensidige tolkninger (Fuglesang 1980:95-96).

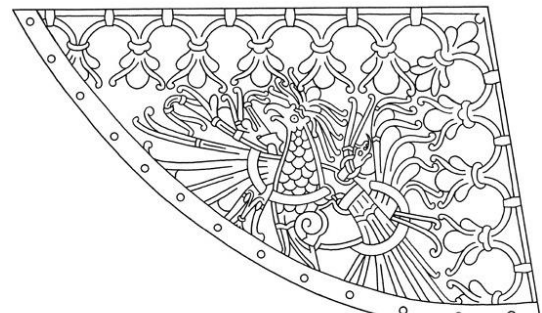

Fig. 3 Stor fugl omslynget av slange. Venstre vendt profil av vindfløyen fra Heggen, Buskerud. Tegning av A. G. Smith.

Det er vanskelig å bestemme hva de store firbeinte dyrene skal forestille. Dette gjelder blant annet dyret på Vangsteinen. Det ser mest ut som et slags fabel-villsvin. De er muligvis egne fabelvesener som har tatt inspirasjon fra flere firbeinte dyr, og de bærer preg av å være store (fig. 4). På alle gjenstander med et stort dyr er de enten hovedmotivet, med i hovedmotivet eller sentralt plassert. Det er eksempler på store dyr på toppen av runesteiner, med korset som

Fig. 4 Menneskefigur med bredøks som slåss med et stort dyr på Sö190. Foto: Sörmlands museum.

motiv et i midten. Snarere enn at den ene er viktigere enn den andre er muligvis alle motivene i fokus i en hel komposisjon, som Vangsteinens base som består av «livets tre/kunnskapens tre», flettekors bygget opp av ranker og plantelement i midten og et stort dyr med en spiral den ser ut til å spytte ut. Dyrene i ringerikestilen bærer preg av å de samme som brukes i kristen ikonografi i samtiden.

Bånddyrene og slanger

Bånddyrene er en av de eldste stilelementene som er tatt med videre fra jellingstil. Det er en slangelignende skapning som Fuglesang (1980:97-98) mener er et dyr separert fra andre slanger og slangedyr (fig. 5). Bånddyret er ofte i kamp med andre dyr. Bånddyrene har ofte en lang nakketufs som går opp fra hodet og ned ryggen (Wilson og Klindt-Jensen 1966:155-156). Enkelte bånddyr har slangetunger splittet i to og det er noen splittet i tre. Bånddyrene er et av de eldste stilelementene i ringerikestilen som har fulgt dyreornamentikken fra Jellingestilen. Andre dyr er ofte funnet med en kortere nakketufs. Det som snarere kan forklares som slanger og slanger er funnet på enkelte gjenstander og de avbildet sammen med bånddyr, men de bærer preg av å være mindre og er mindre detaljerte.

Fig. 5 Bånddyr og slanger på Källungefløyelen. I Fuglesang 1980: Plate 25.

Som tidligere nevnt er det bånddyrene som i hovedsak brukes for å skille runesteinsstilene pr 1 og 2. Blant runesteinene omringer disse ofte motivene og har runeskrift på kroppen. Det er eksempel på mer rankeaktige utforminger som slutter i et dyrehode (som U1146). I den første fasen har mange hoder et butt utseende med en kraftig neseflik og de kan ha munnfliker. De har en kort underkjeve og åpen munn. Øynene er runde. Ørene står rett opp fra hodet og er runde. Disse kan danne en slags krone med fire utstikkere. Halen er ofte opprullet og kan ha flere utskudd med opprulling. I enkelte tilfeller har den en flik stikkende ut før halen (Gräslund 1992:178-179). I den andre fasen er hodet mer spisst i sin utforming. Hodet er konkavt fra øret og ut til snuten. Øyet kan både være pæreformet og rundt samt ha en liten prikk i seg. Ørene er ofte oppsprettet eller rettet fremover. Snuten er strekt oppbøyd og er vanligvis åpen, med noen eksempler med hoggtenner. De kan ha en flik på snuten/munnen. Undermunnen buer seg nedover fliker seg i enden. Halen er fliket og opprullet. Den kan bli noe tykkere og ha et utskudd mot halen. Det er få eksempler med små, korte, bein

(Gräslund 1992:179). Fordelingen av spisse og flikede munnpartier er knyttet til de store dyrene og bånddyr, men det er vanskeligere å bestemme hva som er eldre og nyere på andre gjenstander enn runesteiner. Et mer detaljert eksempel på bånddyr som bærer preg av å være et stort vesen er den på Källungefløyelen som slåss med et stort dyr. Denne har skjell over hele kroppen, nakketufs som ender som en ranke med utstikker, to horn eller ører og typisk fliket munnparti, med samme utførelse som de store dyrene.

Det kan argumentere at de er «rankedyr» basert på at de i enkelte tilfeller er en del av rankene eller ligner i utforming. Dette gjelder ikke på runesteiner i pr1 og 2, der er bånddyrene oftest omkranser ytterdelene av runesteinens front. Et argument på at bånddyrene og ranker er relaterte er at det er eksempler på unionsknuter som binder ranker på andre gjenstander enn runesteiner. Dette er veldig tydelig på Källungefløyelen, men både bånddyret som kjemper mot det

Fig. 6 Vanlig bånddyr over rammebånddyrene på Sö109. Foto: I. Berig.

store dyret er klart separerte fra rankene og bundet rundt av dem. Det er mulig det er flere separerte typer bånddyr. Disse dyrene har sannsynligvis et av de vanligste og viktigste symbolene, selv om de kjemper mot de store dyrene. Hva betydningen bak dette er ikke mulig å determinere, men det er klart at det er noe gjennomtenkt når det gjelder hvordan unionsknuter, ranker og dyrene fremstilles i relasjon med dem. Dette drøftes nærmere i diskusjonen (Kap. 8). I denne oppgaven bruker jeg navnet bånddyr for disse slangene. Det er forskjell på rammebånddyrene og andre bånddyr. På Sö109 er de typiske rammebånddyrene vanlige ut, men bånddyret over dem har nakketufs og stor neseflik (fig. 6). Dyret på Gulløksen fra Botnhamn ligner på denne, med store runde øyne og slingrende kropp. Ifølge Fuglesang 1980:98) kan det ikke bestemmes hva slags dyr bånddyrene er, men de er sannsynligvis en form for mytologisk slange og med det en form for nordisk drage (se Hedeager 2011:85-86). Det er forskjell mellom mindre slanger, som er mer slangeaktige og de større bånddyrene, som kan knyttes til mytologiens drageormer. I motiver der de er sammen er bånddyrene større. I sammenheng med mennesker på Sigurdsteiner (U1163 og Sö101) bærer bånddyrene preg av å være enorme. På Källungefløyelen fremstilles bånddyrene mindre enn slangene på samme gjenstand, men da i rammen og ikke i hovedmotivet. I oppgaven anses slanger som et annet dyr enn bånddyr.

Bånd, båndformene og paneler

Bånd er blant de eldste elementene, bånd og bånddyrene kan strekkes langt tilbake til også før jellingestilen. Bånd skiller seg ut fra ranker da de ikke har et helt klart plantepreg, men flere bærer preg av å være organiske og er muligvis et slangevesen, spesielt båndform A-B. De kan også bære preg av å være inorganiske (båndform E). Båndene ender ikke i ranker og har ingen utstikkere. Båndene ender ved en kant eller ramme. Definisjonen på bånd i oppgaven er da snorformer som ikke ender med en ranke eller er en hoveddel av et dyr. De er i hovedsak knyttet til spyd i ringerikestilen. Fuglesang (1980) delte de i ulike former fra A til F. Båndform A til C knyttes til mammenstilen, og D til F knyttes til ringerikestil. Med tilstedeværelsen av andre elementer fra ringerikestil, og båndform D til F, regnes båndform A-B som å være en del av ringerikestil. Båndformene bygger opp mange av de samme motivene man finner på andre gjenstander, i hovedsak bestemte deler av rankemotiv på runesteiner. A og B består av en dobbel S-form satt over hverandre og sistnevnte en enkel S-form. Knutene har ikke Fuglesang (1980) inkludert som en egen båndform, men et spyd har en båndformknuter. Andre former på båndformene er helt unike til spyd (båndform E, og i stor grad båndform F). Rammer som bærer et vertikalt preg er unike til spydene, de er spisse og enten peker opp eller ned. Disse danner felt som en båndform utfyller (fig. 7).

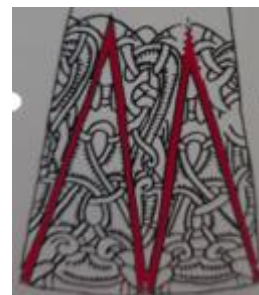

Fig. 7 Båndform B og D i paneler på et spyd (Helsinki nat.mus. 439). Min fargelegging. I Fuglesang 1980: Plate 4A.

Ranker

Ringerikestilen er tydelig gjenkjennbar på grunn av omkransende og krøllende fremstilling rundt dyr, andre motiv og som selvstendig ornamentikk (fig. 8). Rankene er ofte flikede i større eller mindre grad, med de kan også være svakt opprullede. De har ofte en utstikker nær enden. Det er et fåtall tilfeller med flere slike utstikkere på rad. Rankene er kan være flettede på runesteiner i det som er en korsform, og med ring og fletting på steinheller. Flettingen er mye tettere og tydelig fletter i forhold til det mer vanlige slingrete og krøllete preget rakene har. Det er mange ulike former som rankene tar som gjentar seg over flere

Fig. 8 Stort dyr og bånddyr i kamp omringet av ranker på Källungefløyelen. I Fuglesang 1985: Plate 25.

gjenstander og kan regnes som et spesifikt symbol basert på den ikke-tilfeldige måten de er utformet.

Rankene i ringerikestilen har mest sannsynlig utviklet seg fra jellingestilen og mammenstilens ranker, men med en mer disiplinert utførelse og et større antall plantelementer (Fuglesang 1980). Flere av endelsene av ranker i ringerikestilen kan minne om de tydelige bånddyrene i jellingestilen i større og mindre grad. Et av de diagnostiske motivene for ringerikestilen er plantelementer (Fuglesang 1980), og rankene kan regnes for å være et plantelement i stor grad. Rankene slutter ofte med endefliker, der enkelte av dem minner om blader. Det jeg observerer har ringerikestilens ranker ikke nødvendigvis et helt rent plantepreg. Det er flere dyr som har de som detaljer, som hale eller, som bånddyr, som kan ha en slangekropp som ender i en ranke med flik og utstikker. Stilen bærer preg av å ha både et animalsk og plantaktig preg. Enkelte ranker kan ikke bestemmes som annet enn ranker generelt. Mange av rankene bærer preg av å være aktive i komposisjonen, som at de binder og omringer hovedmotivet, men også aktive som selvstendig motiv. Ranker kan variere i graden de er fliket, og ranker med og uten utstikker kan forekomme på samme gjenstand (som U1163), men rene ranker er vanligere i pr1.

Det er variasjon i utseendet på rankene. De kan være vanlige, doble til de splittes, ekstra tykke med en ekstra strek på hver side av ranken (basen til Vangsteinen). De har også ofte bånd på bestemte plasser. På Heggenfløyens er det ikke brukt noen sterkt flikede ranker med utstikkere, men den er helt klart flott utført. I rammen er det flikede ranker med doble utstikkere. Det kan ikke enkelt konkluderes at ulike ranker bare er finere enn andre basert på tilstedeværelsen av kraftig flik og utstikker. På Alstadsteinen er det ranker som bærer større preg av å være bladlignende, nesten hele motivet har ekstra tykke ranker med en strek på hver side til de ender i svakt flikede ranker. Utformingen av rankene er regelmessig, med flere av de samme formene som deles over ulike gjenstander. En typisk sammensetning og stilistisk element i ringerikestilen er alternerende pæreformede fliker og utstikkende ranker mellom dem, disse kan kalles alternerende fliker og ranker (Fuglesang 1980). Dette brukes som en ramme for hovedmotivet til f.eks. Heggenfløyen. Det er flere eksempler fra Angelsaksiske manuskripter som har lignende form, men de er ikke fremstilt på en skjematisk måte som i ringerikestilen (Fuglesang 1980:105).

En vanlig utforming av rankene på komplekst dekorerte gjenstander er en ranke omslynget av en annen ranke. En av sammensetningene av ranker som er fremstilt gjentakende og lik på flere ulike gjenstander er ranker som krysser hverandre dobbelt og opprullet, og kan kalles

kryssende dobbelopprullinger. En slik fremstilling av ranker kan observeres i eldre vikingtidstiler og Europeisk kunst (Fuglesang 1980:106-109). Eksemplene fra ringerikestilen et mer vegetabilt preg (Fuglesang 1980:107). Kryssende ranker er et motiv som har vært en del av vikingtidens dyreornamentikk lenge, men i ringerikestilen fått et mer vegetabilt preg tilsynelatende inspirert av Europeisk kunst (Fuglesang 1980:109). Sammenflettede grupperinger av ranker som er flettede er et eksempel på gjentagende utførelse av ranker. De er asymmetriske og har utstikkere. De gir rankene et preg av å være knyttet sammen. De er typiske for både utførelsen av ranker knyttet til dyr og planter. Det er en lignende utførelse i mammenstilen, men i ringerikestilen ligner de i større grad på grupperingene av ranker fra manuskript fra Nord-Tyskland (Fuglesang 1980). Derimot så er denne utførelsen av rankene i dyreornamentikk er bare funnet i ringerikestilen og forsvinner med urnesstilen (Fuglesang 1980:112).

Motiver bygget opp av ranker og pæreformer

På Vangsteinen er det et stort kors som er flettet med ranker og fliker. Disse stikker ut inn fra undersiden, er flettet i en ring som minner om ringkors. Rankene stikker ut på siden og oversiden av korset og ender i svakt opprullede fliker. Selve korset har fire pæreformer som gir den en korsform. På hver sin side av pæreformene stikker det ut en ranke. Under korset er «livets tre» (fig. 9) Korset ligner på hengekorset som er bygget opp av pæreformer og ranker. Disse kan være basert på rosett kors i lignende utforming fra England som ikke har ranker (Fuglesang 1980:102-103). På en Runestein i Sverige (U1146) er det det som kan være et dyrehode på toppen av motivet som ligger i runebandet. Selve motivet ligner i utførelse med Vangsteinen og minner mer om metallarbeidernes utforming enn de fleste andre runesteiner. Rankene er veldig sammenflettede og ender flere steder i slangehoder eller bånddyrhoder. Livets tre eller kunnskapens tre er også et element som er bygget opp av ranker. Denne kan muligvis trekkes til rankene som omringer menneskefiguren på Jellingesteinen (DR42), men uten denne figuren til stede. Denne består av ranker som starter med en base med dobbeltspiraler, og vokser ut av denne med flere utskudd og kryssende ranker.

Fig. 9 Vangsteinens kors og livets tre er bygget opp av ranker. Korsets armer er pæreformer. Tegnet av Vang kommune.

Planteelement

Ringerikestilen regnes for å være rik på planteelementer og de er noen spesifikke som ikke er ranker i seg selv. Flikene og utstikkerne er det som er grunnen til at rankene regnes som planteelement. Pæreformer (med og uten utstikkere) og den mer sjeldne taggen (med og uten utstikkere) er typiske og ligner ofte på franske liljer (fleur-de-lis) når de har utstikkere (Fig. 10). De spruter ofte ut av unionsknuter. De har tre

Fig. 10 Pæreform med utstikkere som del av bånddyret på U165. Foto: I. Berig.

Fig. 11 Pærerad på Heggenfløyen. Foto: Truls Teigen, Kulturhistorisk museum, Oslo

runde fliker, med en større i midten. De kan ha to ranker som stikker ut mellom den store og de mindre flikene. Pæreformene kan arte seg som en frise rundt motivet, som i Heggenfløyens ramme (fig. 11). Noen pæreformer har også en oval form i pæren. Andre er omringet av to mindre pæreformer, med et eksempel med fire slike utstikkere. Det er også et eksempel på to små pærer omringet av ranker. På spyd er det eksempel på små ovale former med kryss i som kan være et planteelement. En avlang pæreform finnes på spyd, med to over hverandre og som detalj til de store fuglenes stjert. Pæreformer kan minne om enkelt-kronblader (petal) i profil. Stjerten til fuglen på Heggenfløyen ser ut som en hel blomst i profil. Utstikkerne til disse kan minne om begerblad (sepal). Den umiddelbare influensen fra Ottonsk og Angelsaksisk kunst er ikke åpenbar på grunn av ringerikestilens selvstendige utforming av løvpamlettene (pæreformene) (Fuglesang 1980:98-99). På en annen side er dette et motiv som klarere er ny-introdisert og eksemplene ligner i stor grad på utformingen av dem i Angelsaksisk og Ottonsk kunst (Fuglesang 1980:99). Ingen andre stilelementer ligner direkte på blomster eller andre planter.

Unionsknuter

Bånddyrene på runesteiner kan i mange tilfeller holdes sammen av et slags båndknote eller lås på ulike steder på kroppen (fig. 12) og på vindfløyene. Det slingrete store dyret som er på Söderalafloyelen kan tolkes å holdes sammen av en mer ornamentert versjon av unionsknuten og knyttes til ringerikestilen stilistisk (Fuglesang 1980:100). Opphavet til dette båndet er kompleks, da den finnes i Borrestilen og dukker opp igjen med ringerikestilen, som kan tyde på en intern utvikling. Det kan være en reintroduksjon fra Europa som i hovedsak kommer fra angelsaksisk kunst (Fuglesang 1980:103).

Fig. 12 Unionsknote som binder bånddyret på U201. Foto: I. Berig.

Knuter og trikvetraer

Selve kroppen til bånddyrene har i flere tilfeller en knute eller er bundet sammen med en annen. Som nevnt har et spyd en knute og det er eksempler på store dyr som har knuter på bena. Det er også flere tilfeller av ranker i knuter.

Fig. 14
Båndform F er en slags trikvetra på spyd. I Fuglesang 1980: Plate 13F.

Det er to eksempler på båndtrikvetraer, en spiss variant på spyd, med en slags base på nedsiden (fig. 14), og en rund variant på Marumsverdet som er for slitt for å se hvordan den er knyttet til resten av ornamentikken. Trikvetra er et vanlig symbol i hedensk tid, og muligvis knyttet til Odin og magi, og i kristendommen er den knyttet til treenigheten (Skånberg 2013:183)

Fig. 13
Sammenbundet bånddyr på U1163, foto: I. Berig.

Spiraler

Dobbeltspiraler og enkeltspiraler er et vanlige innslag i ringerikestilen (fig. 15). Spiraler er en del av alle vikingtidsstilene. Spiralene på dyr har vært med dyreornamentikken lenge og er kjent fra Salins stil III (Fuglesang 1980:110). I mammenstilen, ringerikestilen og urnesstilen er det ofte en spiral på lårene til de dyrene som har ben. I ringerikestilen er ikke alltid

Fig. 15 Lårspiral på Heggenfløyen. Foto: E. C. Holte, Kulturhistorisk museum, Oslo.

Fig. 16 Dobbeltspiral som del av dragen på Söderalfløyen. Foto: Statens historiska museum, Stockholm.

disse er til stede, da lårene til dyrene kan ha mindre fliker som detalj ved låret. Den finnes også i enkelte tilfeller øverst på halsen til store dyr. Spiraler kan også observeres i rankene. Nederst på Vangsteinen er det to spiraler på basen til rankene og de er inkluderte i rankkomposisjonen. Spiralene som en del av basen til rankene er

sannsynligvis inspirert av vesteuropeisk kunst, men komposisjonen av to ranker med spiraler på hver sin side av basen til rankene er ikke kjent fra annet enn ringerikestilen (Fuglesang 1980:110). Tette dobbeltspiraler er mer uvanlige, Söderalfløyens drage har denne som base til rankevinger (fig. 16). Lignende dobbeltspiraler er funnet på propellkors (Ljung 2016a; Ljung 2016b), men disse har ikke blitt bestemt som ringerikestil. De kan være relatert til ringerikestilen basert på forholdet mellom ringerikestil og denne typen av dobbeltspiraler. Enkeltspiraler og, men også

dobbeltspiraler funnet alene kan ikke bestemmes som ringerikestil. Basespiralene er unike til stilen, men dobbeltspiraler i seg er kjente fra andre stiler.

Kors

Fig. 17 Enklere korstype på U1016 vanlig på runesteiner i pr1-2. Foto I. Berig.

Flere ulike kors funnet på runesteiner. De mangler på andre gjenstandskategorier annet et hengekors. De enkleste korsene som kan knyttes til ringerikestil er de korsene som er bygget opp av ranker og plantelement. Det er ingen detaljerte undersøkelser av vanligere kors relatert til ringerikestilen (Fuglesang 1980:102). Korsene

Fig. 18 Dekorert ringkors på U1163. Foto: I. Berig.

kan deles i fire typer, enkle kors, detaljerte kors, dekorerte kors og kors i ringerikestil. Korsene mangler i hovedsak stilistisk tilknytning til ringerikestilen. Enkelte kors er også knyttet til mammenstilen. På en stein (Sö112) med maske i mammenstil er korset likt utført som et av korstypene assosiert med ringerikestil og basert på kontekst kan de muligvis regnes som ringerikestil. Slike enkeltstående kors inkluderes ikke i analysen. Flere av korsene på runesteiner er enkelt utført. De følger ofte ikke konvensjonene til ringerikestilen og i flere tilfeller er rene, enkle og likarmede ringkors eller korstypen «cross patée» (fig. 17). Heller ikke mer detaljerte kors, som de fleste propellkorsene, som er funnet på steinheller (Lung 2016b), og de mer detaljerte ringkorsene har blitt inkludert i ringerikestilen i stor grad. Det er også en bestemt utforming av sistnevnte med et mindre strekkors i som er tett knyttet til pr1 og 2. Gräslund (1992) bruker ikke korsene eller inkluderer de direkte i oppdelingen av de ulike pr-stilene, men nevner hvor vanlige korsene er på de ulike runesteinsstilene. De mer detaljerte korsene har en lang bruksperiode på runesteiner og kan ikke enkelt knyttes ringerikestilen annet enn at de er assosiert med stilen. Et fåtall kors er dekorert med stilen, men hele elementet kan ikke bestemmes som ringerikestil. U1163 (fig.18) har et dekorert kors i ringerikestil, der korset er av vanlig type, men har detaljer som kan knyttes til stilen. I oppgaven regnes de korsene som er dekorert med elementer fra ringerikestil for å være utsmykket med elementene fra stilen. Dette er en begrensing grunnet det store arbeidet det ville ha vært å undersøke korsenes stiltilknytning, noe som er utenfor denne oppgavens rammer.

Annen ornamentikk på gjenstander dekorert med ringerikestil

Det er andre elementer i ringerikestilen som ikke inkluderes i stilen.

Tilnærmet alle bånddyrene som omkranser runesteinene har runetekst (se fig. 22 og 23) og runer finner også i andre former på runesteiner og steinheller.

Et mønster som består av rep- eller trappemønster som enten er, sirkulær,

horisontal eller vertikal. En horisontal variant er i et øvre rankedyr på en av Sigurdsteinene og den vertikale er funnet på de fleste spydene (fig. 19). En vanlig trikvetra er funnet på

Espingebrosen og en runestein i pr2 (U484), og kan ikke knyttes direkte til stilen. De skiller

Fig. 20 Enkel hest og bibelsk narrativ på Dynnasteinen. Foto: Kulturhistorisk museum, Oslo.

seg fra båndtrikvetraene i ringerikestilen som alltid er koblet sammen med

resten av ikonografien. Flere hester, ryttere og

andre personer er representert på runesteiner

utsmykket i ringerikestil, men regnes ikke å være

et eget stilelement. På Dynnasteinen har hestene

ingen stilistiske elementer fra ringerikestilen (fig. 20), men på Alstadsteinen har de stilelementer som

kan svakt knyttes til stilen (Fuglesang 1980:87-92). Disse er ikke

inkludert blant dyreelementene som er vanlige i ringerikestil. De er knyttet til mammen- og ringerikestilfasen (Fuglesang 1980:90), men de har ikke alle stilelementene som de andre

dyrene har. Menneskene er enkle representasjoner og har ikke stilelementer enkelt kan kobles

til ringerikestil (fig. 21), selv om de er assosiert med stilen (Fuglesang 1980:89). De kan ha subtile element, som svake spiraler. På Dynnasteinen er stallen med krybben enkelt utført.

Ingen vanlige kors er funnet på steinen, men Betlehemsstjernen som er under Jesus er enkelt

utført med en sirkel som har fire spisser risset på en akse. Enkel utførelse av mennesker kan

observeres på mange runesteiner (som U1163, sö190, Sö101 og Alstadsteinen). Sö190 har et uvanlig motiv med en person som slåss med det store dyret med en bredøks, og som hugger

dyret i hodet. Denne ristningen eksemplifiserer hvordan menneskeskikkelser faller utenfor ringerikestilens stilkonvensjon selv om resten av motivet tilhører ringerikestilen (pr2). Som

tidligere vist, kan denne belyse størrelsen mellom mennesker og de store dyrene (fig. 4)

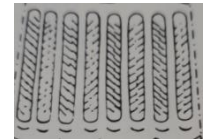

Fig. 19 Rep- eller trappederkor på spyd. I Fuglesang 1980: Plate 3B.

Fig. 21 Sigurdnarrativ med enkle menneskeskikkelser på U1163. Foto: I. Berig.

Elementer som ikke er i ringerikestilen

Det er ingen klare funn av masker i ringerikestilen. Det er tre eksempel som kan diskuteres om det er en masker eller ikke i ringerikestil. Runesteinen U1150 har et hode, som er for slitt til å vurderes, med en ring under, omringet av ranker. Denne har ingen klare elementer som knytter til pr1-2. Runesteinen U1146 og et beslag (Fuglesang 1980: Cat. no 47) har motiv som ligner på et hode og kropp, som bærer preg av å være et frontseende dyr oppbygget av ranker. I mammenstil er det maskene bare et hode med et maskeaktig-preg uten kropp (Se Sjellebrostenen, MJy 69; Runesteinen Skjern 2, MJy 22; Maskesteinen, DR 66; Mammenøksen, København nat.mus. C133). En Sigurd-ristning (Sö101) har en liten opp og ned U-form med to sirkler på en pæreform. Den ligner ikke på maskene i eldre stiler og er veldig simpel.

Kapittel 6. Materialpresentasjon: Krav for utvalg og gjenstander som ikke er inkludert i analysen

Materialet i denne oppgaven er et bredt utvalg gjenstander dekorert i det som regnes for å være kjernen av ringerikestilen og de tilhørende mammen/ringerikestil og urnes/ringerikestil. Utvalget er i hovedsak basert på Fuglesangs (1980) katalog av de gjenstandene som er kjernen av ringerikestilen. Denne klassiske ringerikestilen og de nærliggende variasjonene vil heretter kalles ringerikestil. Materialet til oppgaven er et representativt utvalg av gjenstander som danner grunnlag for å besvare problemstillingen. Materialet er i hovedsak begrenset til nordiske funn. Et mindre antall gjenstander fra kontinentale Nord-Europa og England inkluderes basert på at de tilhører kjernen av ringerikestil. Et stort antall runesteiner tilhørende ringeriksstilfasen pr1 og 2 etter Gräslund (1991, 1992, 1998, 2006, 2014, 2015) er inkludert i oppgaven. Informasjon om disse er hentet fra den svenske Riksantikvarieämbetets nettsider og de navngis etter signum. Ingen av de danske runesteinene kan enkelt knyttes til ringerikestil. Det er i tillegg inkludert gjenstander funnet i andre publikasjoner og museumsdatabaser (Ljung 2016b; Unimus, Oslo; National museets Samlinger Online, København; Museernes samlinger, København; Danske Runeindskrifter, København; Historiska museets samlingar, Stockholm). Utvalget av gjenstander består av runesteiner (i vanlig ringerikestil og pr1 og 2), steinheller, våpen, vindfløyer og smykker.

Det er flere kategorier dekorert med ringerikestil som ikke inkluderes i analysen. Mange av disse er dekorert på en enklere og generell måte. Gjenstandene som inkluderes må ha et motiv som er synlig og ikke for skadet eller bestå av mer enn et fåtall elementer som kan knyttes til ringerikestil. Spiraler, enkeltranker, kors, pæreformer og for enkle utforminger er det vanskelig å knytte til ringerikestilen, og disse elementene er ofte brukt utenfor stilen (Langeidsverdet C58882/3 og C36640 har like spiraler som mammen- og ringerikestil). Gjenstander som er usikre om de faktisk tilhører ringerikestilen inkluderes ikke. Vurderte gjenstander ikke inkludert i analysen er i appendiks 1.

Kapittel 6.1 Gjenstander inkludert i analysen

Runesteiner

Fig. 22 Svensk runestein (U 165) med omkransende bånddyr, runetekst, pæreform med utstikkere og kors i pr2. Foto: I. Berig.

Ringerikestilen dekorerer en stor mengde runesteiner som kan regnes som den største gjenstandskategorien. Ringerikestilen har blitt splittet i to stiler på runesteiner i Sverige, de tidlige runesteinsstilene profilstil 1 og 2. Dette er en måte å klassifisere stilen som er på runesteinene, som ofte har et enklere preg enn andre gjenstandskategorier (fig. 22). Mange

runesteiner i vanlig ringerikestil og pr1 og 2 har et mer komplekst preg i likhet med andre gjenstandskategorier (fig. 23, fig. 24). Både de

enkle og komplekse runesteiner er oftest funnet med kors enten over omkransende bånddyr med runer eller i omkransningen, ofte plassert

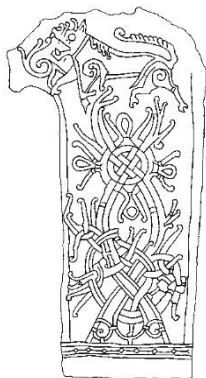

Fig. 24 Vangsteinen. Stort dyr over et rosett-kors og livets tre. Tegning av Vang kommune.

høyt. De komplekse norske runesteinene har ikke bånddyr med runetekst, og runeteksten er på siden av steinen. Runer er vanlige på steiner i vanlig ringerikestil og de i pr1 og pr2. Det er et fåtall slanger sett ovenfra fra den første runesteinsstilen, fugleperspektiv (se Gräslund 1992). Når det ikke er et kors til stede kan de være dekorert med et motiv, som et stort dyr. Det er også et mulig fuglemotiv på en svensk runestein (U257). Det er færre ranker og andre plantelementer til stede på runesteinene som faller under

runesteinsstilene, de er mindre og enklere de når de er inkludert. Pæreformer og noe begrensede ranker med opprullinger finnes på

enklere steiner i runesteinsstilene. Kors som er sterkt assosiert til ringerikestilen er funnet på flere av på disse (som U 165, Vg 181). Menneskefigurer som ikke direkte kan knyttes til ringerikestil er funnet et fåtall runesteiner, fra enklere utforminger til noe mer stiliserte, som på Sigurdsteinene. De fleste Sigurdsteiene fra Sverige er dekorert i ringerikestil. På runesteiner i pr1 og 2 fungerer ofte bånddyrene med runeskrift som ramme. På Vangsteinen og Alstadssteinen er det indikasjon på en slags ramme rundt motivet. I oppgaven er det vurdert en stor mengde runesteiner og jeg har valgt ut et representativt utvalg av de enkleste runesteinene og inkludert de fleste mer komplekse runesteinene i Pr1 og 2. Andre runesteiner som er vurdert og som ikke kan knyttes direkte til ringerikestil er i appendiks 1 med en begrunnelse.

Fig. 23 Svensk runestein (Sö55) med stort komplekst dekorert kors i pr2. Foto: I. Berig.

Steinheller

Steinheller, gravheller og eskiltunakister, består av flere heller oppbygd som en kiste og er funnet ved kirker i Sverige og et eksempel fra St. Pauls katedral i England (fig. 25). Disse er dekorert med dyreornamentikk. I den tidligste fasen disse blir brukt er de dekorert med ringerikestil og runesteinstilene som er knyttet til ringerikestil, pr1 og 2. 19 av disse vurdert i analysen. Majoriteten av de er dekorert med urnesstil og pr-stilene knyttet til urnesstil (Ljung 2016a). Komposisjonen dekker ofte store deler av hellen, og har en form for ramme, med en enkelte eksempler bånddyrsramme med runeskrift rundt hovedmotivet. De deler i hovedsak motiver fra runesteiner i pr1 og 2, men med flere eksempler på to dyr som står mot hverandre og ser over skulderen og det er ingen av komposisjonene som i større grad er like.

Fig. 25 Steinhellen fra St. Pauls katedral i London. I Fuglesang 1980: Plate 53

Våpen

Ringerikestilen dekorerer en større mengde våpen. Spesielt spyd er det funnet mange av med ringerikestil rundt falen. Antallet spyd inkludert i materialet er 20, som er et stort antall sammenlignet med andre løse gjenstander inkludert i analysen. Spydene har tilsynelatende et spesielt forhold til ringerikestilen basert på mengden funn. Det finnes eksempler på spyd dekorert med mammenstil og urnesstil, men mengden spyd dekorert i ringerikestil er stor relativ til mengden spyd funnet med dyreornamentikk (Creutz 2002). I tillegg er mengden spyd dekorert i ringerikestil tilsynelatende stor i forhold til våpen dekorert med dyreornamentikk i vikingtiden. De er funnet over et stort område i Norden (Creutz 2002). Spydfalene er dekorert med ranker og båndformer, men ingen av de tydelige dyrene (fig. 26). De er et likt preg over dekoren, men spydene har ulike båndformer i paneler. De er helt knyttet til spydtypene K/M og M.

Fig. 26 Spyd (B5207 f) med båndformer i paneler. I Fuglesang 1980: Plate 3A

To bredøkser dekorert med ringerikestil er inkludert i analysen. Den ene er funnet i Themsen (Fuglesang 1980: Cat. no. 46) og har et beslag under skafthullet med spydlignende tagger opp mot skafthullet og ned mot skaftet som er flettet sammen. Mot retningen til eggen er det en slags knyttneve, med en enkel ranke som stikker opp, og en rankeklump over dette. Denne øksen kalles heretter Themsenøksten. Den andre er den så kalte Gulløksten fra Botnhamn i Nord-Norge, som er belagt med gull og har et kraftig bånddyr med nakketufs, stor s-formet løkke, kryssende ranke og knute, bevart på hver bredside på skafthullet (fig. 27).

Fig. 27 Gulløksten fra Botnhamn. Foto: A. Icagic, Kulturhistorisk museum, Oslo.

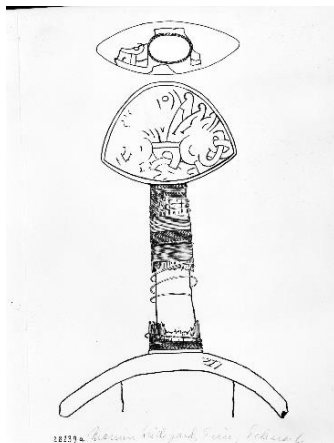

Fig. 28 Marumsværdet har unike ranker og mulig dyrehode på knappen. I Fuglesang 1980: Plate 16

De er to sverd og et underhjalte inkludert i analysen som kan knyttes til ringerikestilen med stor sikkerhet. Sverdet fra Telemark (AM0224) er det best bevarte med en stor knapp med bevart ornamentikk på knappen på hver side med unike ranker i en unik komposisjon (fig. 28). Sverdet er funnet på Søndre Marum gård, og kalles heretter Marumsværdet. Det som er igjen av komposisjonen er dekor plassert i en akse rundt en linje i midten. I midten mot bunnen av hjaltet er det et mulig dyrehode omringen av tre tykke svakt flikede ranker på hver side. Til høyre og venstre er det trikvetraknuter. Under er det det som kan se ut som kryssende bånd. En stor del av høyresiden (sverdbladet pekende ned) av knappen er skadet. Det andre sverdet fra Moesgård museum i Danmark og har ukjent funnlokasjon, så denne kalles heretter Moesgårdsverdet. Denne har en lignende knapp som Marumsværdet, men lite av dekorasjonen er synlig. Dekorasjonen består av dobbelspiral og klynge med ranker eller knute. Underhjalte fra Finland har godt bevart dekor. Denne kalles Koskiunderhjalte basert på funnlokasjonen. Denne består av en rekke pæreformer på rad og ender i det som kan være en ranke med utstikker i enden av en av sidene til hjaltet. Alle sverddelene er løsfunn.

Vindfløyer

Fig. 29. Söderalaflyyelens motiv er en drage som slåss med et bånddyr og en slange. Foto: Statens historiska museum, Stockholm.

Vindfløyene er en gjenstandskategori som har få funn. Ringerikestilen dekorerer tre av dem, Heggenfløyen, Söderalaflyyelen og Källungeflyyelen. De har et triangulært utforming. De har vært plassert på stevnen til langskip. De har vært en slags fane eller krigsmerke til skipene før de ble plassert på kirker (Blindheim 1982). De kan ha blitt brukt for å vise vindretning til skipet. Den helhetlige komposisjonen på vindfløyene er vanligvis et eller to hovedmotiv (en på hver

side) med store dyr og bånddyr omringet av ranker, med rammer som bygger opp fløyelformen. Rammene er vanligvis planteelement, ranker og et eksempel på bånddyr. Rammene kan være doble. Hovedmotivene er vanligvis et dyr eller to dyr som enten står ved siden av hverandre eller slåss, der en ofte er større enn den andre (fig. 29). Källungeflyyelen har en klynge av bånddyr og slanger på en av sidene. De er alle laget av forgylt kobberlegering. En gjenstandskategori som sannsynligvis alle tilhører vindfløyene er tredimensjonale figurerer av store dyr utformet med detaljer i ringerikestilen. Et slikt dyr sitter øverst på fronten av flygelene. På vindfløyene har det sannsynligvis hengt dusker basert på at de har en rad med hull på undersiden.

Smykker

Tre diskbrosjer kan knyttes til ringerikestil. Gullbrojsjen (København nat.mus C7144) består av ranker/bånd som bygger opp planteelement. Geretebrojsjen (SHM1219) av sølv består av tre bånddyr og tre mindre slanger. Bånddyrene er formet i noe pæreformede løkker som krysser på midten av brojsjen. De mindre dyrene er sammenflettede med og krysser de større bånddyrene. Disse har typiske ringerikestil-ranker som utstikkere og hale og binder seg rundt bånddyrene.

Espingebrojsjen (SHM.6620) av sølv har et typisk stort dyr som ser over skulderen, med

Fig. 30 Espingebrojsjen har et stort dyr som ser over ryggen med sammenbundne ben. Foto: Statens historiska museum, Stockholm.

lårspiraler, detaljert ranke som hale og sammenbundne ben. Rundt dyret er det en ramme med repdekor, eller trappedekor, i to rader (fig. 30).

Et hengekors fra Danmark i sølv kan knyttes til ringerikestil. Korset er likearmet og består av fire gjennomslåtte pæreformer med ranke-utstikkere og disse har veldig korte ranker/bånd som kobler de sammen. Denne minner ikke om de fleste korsene funnet på runesteiner. Den kan sammenlignes med korset på Vangsteinen.

Fig. 31 Fuglearmringen. I Fuglesang 1980: Plate 18A.

To armringer med hodeterminaler kan knyttes til ringerikestil basert på formen av hodene, et bånddyr/stort dyr (SHM8315:2) og en fugl (SHM1318). Selve ringen fungerer som kroppen til dyret (fig. 31).

Bånddyr/stort dyr-armringen er ringen vridd sølv med sølvtråd som følger vridningen i fordypningene. I hver ende er det et hode som enten er et bånddyr stort dyr, på denne måten ser de mot hverandre.

Den har pæreform med utstikkere på hodet. Det er rester etter forgyllning på hodene. Det er mulig disse kan knyttes til hodene til de store dyrene, men at kroppen er «slangeaktig» knytter den til bånddyr. Fuglearmringen har et trekantet tverrsnitt og er dekorert på oversiden med en rad korte ranker med pæreformet flik som tilsynelatende forestiller fjær. Dette er på lik linje som flere dyr som har plantelementer som detaljer. Den andre enden er en blank, avlangt og er svakt pæreformet. Bånddyr/stort dyr-armringen er funnet i på Gotland (SHM8315:2) og Fuglearmringen er funnet på Undorm i Sverige (SHM1318) som en del av et deponeringsfunn.

Tre dyreformede spenner i form av en fugl kan knyttes til ringerikestil. De kalles ofte fuglespenner (Pedersen 2001) eller kategoriseres sammen med urnesspenner. Muligvis tilhører et mindre antall urnesspenner egentlig i større grad ringerikestil (Bertelsen 1994), se appendiks 1 for begrunnelse til at disse ikke er inkludert.

Fuglespennene er løsfunn fra Danmark (Pedersen 2001:20; København nat.mus. D 374/2018) og Græsliddepot fra Norge (T2042). Disse har

flere elementer av urnesstil og Fuglesang (1980) bruker de som eksempler på en gjenstand med typiske urnesstilelementer, med noen få elementer fra ringerikestil (fig. 32). At fuglene bestemmes som ringerikestil kan være en misforståelse av det Fuglesang (1980) skriver, men Graham-Campbell (2013) knytter fuglespennene til ringerikestil basert på at de er ringerikestilfugler på lik linje med fuglene på et beslag og Heggenfløyen. De tre fuglene har et likt preg, med noe ulike detaljer. En har et ovalt øye og har mistet vingen (Pedersen

Fig. 32 Fuglespenne (T2042) som trekker seg mot urnesstil. foto: Kultur historisk museum, Oslo.

2001:20; natmus D6/1996), den andre har et rundt øye med pupille, streker på nakketufsen og spiraler i enden av stjerten (København nat.mus. D 374/2018), og den tredje har et mandelformet øye (T2042). Alle har en stjert som er tre avlange pæreformer.

Det er et løst dyr fra Sverige (SHM3491) som ligner dyrespenners utførelse (fig. 33). Det er ingen beslag som har slik utførelse, eller er store dyr (Se Fuglesang 1980: Plate 19, 20,27, 30, 32). Dette er et stort dyr som ser over ryggen, med avbrukne ben. Et dragelignende spenne (S13461) funnet i 2015 i Rogaland er bestemt som ringerikestil. Kjeften til dyret kan ha lik utforming som opprullet ranke, og minner om hodet på et mulig bissetbeslag (C60878) og de store dyrene på en samling steinheller (Vg43). Halen har repdekor og kroppen er sammenslynget med det som kan være en slange, men den er for korrodert til å bestemme dette sikkert.

Fig. 33 SHM3491 minner om andre dyreformede spenner i utførelse.

Kapittel 7. Analyse: Forholdet mellom ulike gjenstandskategorier og ringerikestilen

I dette kapittelet presenteres og analyseres resultatene av skjemaet (Appendiks 2). I tillegg legges det frem hvordan gjenstandene grupperer seg, og hvordan dekoren gjør det. Se kapittel 3 for gjennomgang av skjemaets oppbygning. Det spesifikke forholdet til ulike gjenstander presenteres i kapittel 7.1 under hver gjenstandskategori.

Stort sett blir gjenstandene gruppert til hver sin gjenstandskategori basert på hvordan de dekorerer (appendiks 2). I hovedsak så er bruken av stilelementer og motiver unike for gjenstanden som tilhører selve gjenstandskategorien. Mange ulike elementer og motiver deles over flere gjenstander, men grupperer seg annerledes. Det klareste skillet er mellom monumenter og løse gjenstander (appendiks 2). Runesteinene kan være dekorert med store og komplekse komposisjoner med flere motiver eller enkelt med de grunnleggende elementene i pr1 og 2 (appendiks 2). Det er mange elementer som ikke regnes som å ikke tilhøre den faktiske stilen, som de fleste korsene og alle menneskene (appendiks 2). Spydene dekorerer på en helt annen måte enn disse med ulike elementer og utforminger som er brukt på en unik måte, eller er helt unike til gjenstandskategorien (appendiks 2). En gjenstand som havner mellom runesteinene og andre løse gjenstander er vindfløyene. De har tilnærmet alle elementer tilhørende stilen, egne motiv og komplekse komposisjoner (appendiks 2). På den måten kan de knyttes til de komplekse runesteinenes bruk av mange elementer og motiver, men de mangler frittstående rankemotiv, og elementer som ikke tilhører stilen. I tillegg har gjenstandskategorien en helt unik måte å bruke rammer og et tredimensjonalt dyr er plassert på toppen av fløyelen.

Basert på skjemaet (appendiks 2) kommer det frem klare tendenser i hvordan dekorasjonen arter seg på ulike gjenstandskategorier. Rankene deles over de fleste gjenstandskategorier, men ikke på lik måte. På smykker og våpen er de svært begrensede, til enkeltdetaljer på noen av dem. Det er bare en liten ranke på et spyd, og Themsenøksen har en enkel ufluket ranke selv om beslaget har et fint og komplekst preg (appendiks 2). På de mer dekorerte monumentene og vindfløyene brukes de i stor grad i store motiv med mange ranker i ulike utforminger eller som «bedd» til dyrene på vindfløyene som de er bundet av. Ranker har alltid en begynnelse i komposisjonene, i form av en slags base, de er ikke «suspendert i luften» som bakgrunn. Det er på monumentene og vindfløyene man finner de mer komplekse kryssende rankene, og de mer komplekse motivene av ranker som livets tre/kunnskapens tre (appendiks 2). På vindfløyene fungerer slike «tre», på lik linje med Jellingesteinen (DR42). Ved at dyret er sammenvevd eller binder de. Disse rankene er tydelig ikke en del av dyrene. De rankene

som fungerer som detaljer på dyrene er alltid en del av dyret. De smykkene med store dyr, fugler og bånddyr har bare planteelementer som del av dyret (appendiks 2).

Enkelte elementer deles over flere gjenstander, men de brukes på modifiserte måter på de fleste ulike gjenstandskategoriene de finnes på. De elementene ligner mest på hverandre på ulike gjenstandskategoriene, er bånddyrsklyngene og de enkeltstående store dyrene (appendiks 2). De brukes ikke helt likt. Spiraler og dobbeltspiraler finnes på flere gjenstandskategorier, men de har et bestemt forhold til runesteiner, vindfløyter og spyd som er ulikt hverandre (appendiks 2). Disse spiralene har også et forhold til enkelte motiver, som de store dyrene som vanligvis har en spiral på lårene og halsen. Det er samme stilelement, men det brukes på ulike måter. Spiralene er uvanlige på runesteiner i pr1 og 2 i forhold til mengden. Knuter er tilsynelatende et viktig generelt symbol basert på mengden gjenstander den er funnet på (appendiks 2). Det er ingen av gjenstandskategoriene som ikke har en form for knute, hva knuters meningsinnhold er vanskelig å erkjenne. De er i noen tilfeller brukt for å binde sammen bånddyr istedenfor unionsknuten, brukt som knuter på bena til store dyr og som del av ranker og bånd. Det er mulig unionsknuter og knuter er lignende symbolikk. Knuter er ikke alltid til stede på alle gjenstander. Det er bare et spyd som har knute som del av båndform D. Kors og mennesker er helt knyttet til monumenter (appendiks 2). Pæreformene er fordelt på flere gjenstander, men brukes aldri som selve hovedmotivet (appendiks 2). Den virker å ha en viktig rolle som detalj på viktig ikonografi.

Kapittel 7.1 Resultatpresentasjon og analyse – tolkning og komparativ sammenligning av gjenstandskategoriene

Spyd

Spydene er unike i sin utførelse, både hvordan de diagonale rammene er inndelt, de ulike båndformenes komposisjon og utforming på flere av dem (appendiks 2). Fuglesang (1980) påpeker også at rammer og at båndform A, B og C knyttes til mammenstilen uten panelene og andre ringerikestilelementer, som båndformene D til E. Frittstående båndformer A til C knyttes også til spyd, men da på eldre K-typer (Fuglesang 1980:34-35). Båndformene virker som en videreføring av både bånd og bånddyr, et eldre K-type spyd har Båndform A med klare dyreformer både på båndene og snorbåndene (B5207E). Fuglespennesnes kropp har en lignende S-form som båndform B (appendiks 2), som kan indikere at denne formen anses som dyr. I ringerikestilen er de fortsatt tykke bånd, men det klare dyreutseendet er ikke funnet.

Selve bladene er ikke dekorert i ringerikestil. Det er et spesifikt falen som dekorerer. Det er flere motiver som er unike for spydene og de har klart et vertikalt preg på dekoren. Selve formene på enkelte av båndformene finnes blant rankene på runesteiner og løse gjenstander (A, B, C og D) (appendiks 2). S-formene til A og B virker for enkle og vanlige å påstå at de er knyttet til runesteiner (se Fuglesang 1980), formen i seg er for vanlig, men komposisjonen av dem er unike på spydene uansett (appendiks 2). Kryssende ranker ligner, men er ikke nødvendigvis det samme. De kan like gjerne knyttes til jellingestilens kryssende S-formede bånddyr, men disse er horisontale. Båndformene C og D ligner mer på de kryssende rankene, men begge skiller seg fra de som Fuglesang (1980) regner for å være like. De er ikke å finne i runesteinsmaterialet, og den nærmeste er Alstadsteinen og Vangsteinens kryssende ranker (appendiks 2). Båndform Cs halvt kryssende bånd ligner noe på runesteinenes ranke utforming, men det er ingen av de som krysser på denne måten. De resterende båndformene er unike til spyd (E, og F i stor grad) (appendiks 2). Båndformene brukes på en helt spesifikk måte i rammene og bærer et vertikalt preg (appendiks 2). Trikvetraknuten (båndform F) er alltid plassert i toppen med to spisser opp og nedre delen som base om den er inkludert. Båndform E er en flettet tagg som enten peker ned eller opp, denne har også en liten tagg som peker i motsatt retning. De andre båndformene (A, B, C og D) og båndknuten brukes i ulike kombinasjoner i panelene (appendiks 2). Selv med disse ulike kombinasjonene bærer spyd et likere preg enn sverdene (se appendiks 2). Mange av spydene har også en slags basespiral som ser ut som tykke flikede ranker. De er knyttet til Båndformene C, D og båndknuten. Dette knytter de noe til runesteinenes komposisjon, men skiller seg likevel ut basert på utformingen. Det er ikke nødvendigvis et argument for at denne type dekor kommer fra runesteinene. Rundt mye av ornamentikken er det snorbånd som fletter seg rundt båndformene på bestemte måter som er unik til spydene (appendiks 2). Det er et eksempel på en tynn ranke som henger løst, en rankeklump og en stor unik spiral (appendiks 2). Den vertikale rep- eller trappedekoren som er over panelene og er på rad rundt falen mot spydhodet, er en helt unik komposisjon som skiller seg fra annen bruk av dette elementet på andre gjenstander i ringerikestil (appendiks 2). Det som er unikt ved spydene er båndformene, og de har en unik bruk i spisse paneler og utseende. De er en enkel ranke som henger ned på et spyd (appendiks 2), denne viser at spydene lett kunne dekorerer i ranker, men i all hovedsak er ikke ranker knyttet til spyd. Det ene spydet med båndknutene skiller seg fra de andre med at den har et horisontalt kryssende bånd istedenfor repdekoren og en dobbeltspiral i midten av panelene. Denne skiller seg ut blant spydene, men utførelsen av dekoren er lik annet at stilelementene er noe ulike. De skiller seg fra runesteinenes og andre løse gjenstanders oppover-voksende ranker som har et

klarere preg av å være planter. Båndene bygger opp enkelte lignende symbol, men disse er ikke ranker som på runesteiner. Selve utførelsen er heller ikke lik. Ranker har ikke tykke bånd og smalere snører rundt de som bygger opp motivene. Et motiv som mangler i stor grad, er U- eller pæreutformede løkkene funnet på runesteiner og andre gjenstander. Det kan argumentere at feltene i Båndform D danner pæreformer. Basen til flere av motivene skiller seg såpass ut at de kan stadfestes å være unike til spyd. Creutz (2003: 216, med referanse til Tomasdotter Jakobson 1992:45) argumenter for at den avlange mønstrene passer de lange falene på M-type spyd, men også de lange linjene som mønstersmidet på selve bladene. På grunn av dette utseende tilhører M-type spyd er de en enhet (Creutz 2003:215), og basert på at dekoren bærer et likt preg indikerer at de hører sammen. Creutz (2003:215-216) påpeker at det er interessant at det er en korrelasjon mellom gjenstandskategori og spesifikk stil, men tar ikke videre opp spesifikke måter å dekorere selve gjenstandskategorien annerledes. Dette diskuteres mer generelt rundt ringerikestilens generelle betydning, det ikke kommer frem er en sammenligning med andre gjenstandskategorier da doktoravhandlingen (Creutz 2003) fokuserer på spyd. Det kan gi mening at spydet besitter slangens eller bånddyrets attributter, og omvendt, og at det er bestemte aspekter ved de som knyttes til spyd.

Spydene deler en snodig «rankeklump» med de andre våpenkategoriene (appendiks 2). Det er flere spiraler, også en som er helt unik til et spyd (appendiks 2). Dette spydet er i tillegg dekorert med mer typiske spiraler. Spydene er også den andre gjenstandskategorien som har «trikvetrakte» med base, den andre er på et Marumsverdet. Formen på denne er derimot helt unik, skarpere spisser som vanlige mer typiske trikvetrakter, og den peker opp mot spydhodet (Båndform F) (appendiks 2). Som det kommer frem i oversikten over stilelementene, er også basen til knuten unik til spydene, korte bånd med tre bånd på disse. Basert på den store mengden runesteiner og andre løse gjenstander som ikke har denne formen kan den i større grad å være knyttet til spyd eller våpen generelt i ringerikestilen (appendiks 2). Spydene er unikt dekorert på en måte som skiller de fra andre gjenstandskategorier. Det skylles ikke tekniske begrensninger. Et aspekt som Fuglesang (1980) ikke nevner ved båndformene A og B er at de ikke er funnet med tagger eller «skjulte» dyr på de som regnes å være i ringerikestil. A og B båndformene er tilsynelatende renere i ringerikestil. På en annen side har båndformene A og B har et annerledes preg enn ranker og de mer snoraktige båndene. De er laget med små firkantede hakk nedover hele lengden som gir de et mer plastisk animalsk preg. En slik utførelse er ikke funnet på andre

gjenstandskategorier, og er dermed helt knyttet til spyd i ringerikestil. Dette kan indikere en oppfattelse av spydet som en levende entitet.

Det kommer tydelig frem at spydene har en tilnærmet helt unik måte å dekoreres på, fra både de enkleste stilelementene til egne motiv og en helhetlig komposisjon som er unik. De dekorer alltid et bestemt område, rundt spydfalen og består av innlagt sølv. Dekoren går ikke ut på selve bladet. Dekoren er fin og i flere ulike kombinasjoner. Likevel bærer preg den preg av å være lik om den sammenlignes med de få sverdene i analysen. Dette kan muligvis belyse spydet som et våpen som er knyttet til en betydning som viser, gruppetilhørighet (Creutz 2003:217) og fellesidentitet. At spydet var hovedvåpenet i krig, kan muligvis indikere tilknytting til en bestemt hær, altså affiliasjon med andre soldater. Sammenlignet med sverdene som muligvis knyttes nærmere personlig status basert på hvor forskjellige de er. Spydene kan også ha vært felles-eie, om man baserer det på hvordan Bayeux-teppet viser spydene. De er klart hovedvåpenet i strid, og de fraktes opprettet på vogner, på en annen side fraktes hjelmer i samme vogn og brynjer. Økser og sverd transporteres i samme scene, men bæres. Et argument mot felles-eie er at i de norske landskapslovene skal spydet anskaffes på egenhånd, men den styrker argumentet for spydet som hovedvåpenet i krig. Det er et ønske om at folk skal bevæpne seg til formasjonskrigføring, og ha øks eller sverd som sidevåpen. Det er en økning i antall spyd i graver funnet med sidevåpen i senere vikingtid, sannsynligvis på grunn av lovgiving (Hofseth 1982; Stylegard 2005). Spydene er funnet i graver og det som kan regnes en offerdeponering i vann (C5356, funnet i Tissø) og under en stein ved en elv (SHM17343:1548). Noen av de er funnet i graver med tilsynelatende udekorerte bredøkser og sverd. Det er mulig at dette indikerer at spydet var det disse krigernes var knyttet til som personlig identitet, sosial status og krigerrolle. Spydet kan likevel ha vært ansett som i større grad å vise en felles hær- og krigeridentitet blant en elite snarere enn en mer personlig identitet som sverdet.

Dekoren på spydene kan være knyttet til den oppfattelsen spydene hadde i verdensbildet, som våpenet til større krigføring og kanskje tilknytting til Odins, som knyttes til slanger (Hedeager 2011:85-86), eller bånddyrenes attributter (se Creutz 2003) – som muligvis er tonet ned i kristen tid og snarere er den en fortsettende oppfattelse om magi og overtro om spydets attributter som kan knyttes til tidligmiddelalderens skaldekunst og æres- og krigsideologi (se Lundborg 2004; 2006). Det er en hybridisering og kontinuitet av hedensk ideologi og verdensforståelse i kristen tid (Brink 2008; Andrén 2013). Selve spydet i seg er også en entitet som bidrar til grunnen til hvorfor de er dekorert som den er. Spydet som våpen, dens funksjon

i strid, og den unike dekoren indikerer at dette er et aspekt som er meningsfullt selv om ornamentikken ikke nødvendigvis enkelt kan knyttes til kjent mytologi. Creutz (2013:217-219) argumenterer for at båndformene er bånddyr og de mindre snørene er slanger, og velger bort å vurdere planteelementer. Hun (Creutz 2013:218, med referanse til Jansson 1943) refererer til at spyd ofte kalles slanger i sagaene, og at slanger og bånddyr passer med spydene som våpen. Her vurderer ikke dekoren på andre våpen, blant annet øksen med det store bånddyret på Gulløksen og et Marumsverdet med et mulig bånddyr. Spydet er muligvis en egen slange, en kenning for spyd er slagslange eller slagmarksslange (Brunning 2013:194, med referanser). Sverdene får flere navn enn spydene, som også inkluderer variasjoner på slangnavn (se sverd). Dette styrker argumentet at de er en form for tilpasning til type gjenstand, og at spydene er et slagmarksvåpen i større grad og dette er en mer snever entitet enn sverdene da den er i hovedsak assosiert med slagmarken. I graver er det eksempler på at spydet er kastet ned i graven til motsetning til sverdet som er plassert ved kroppen (Price 2002:139; Price, et al. 2019) hvordan gjenstandskategoriene er relatert til den døde belyser forståelsen av gjenstandene i samtiden. Dette belyser hvordan gjenstanden er behandlet, brukt, verdsett og dens plass i verdenssynet. I hedensk tid kan oppfatningen ha vært at spydet tilhørte Odin, siden han var slagmarkens gud og han er knyttet til spydet som våpen (Gungne i *Yngre Edda*). Spydet kan også knyttes til jakt, og muligvis en Odin-narrativ, på U855 i pr2 (Silén 1983). Denne runesteinen har nøytral dedikasjonsstekst. Det kan ha vært en kontinuitet i spydets plass i verdensforståelsen. Den er ikke nødvendigvis mindre viktig, men forståelsen av spydet som våpen og entitet er annerledes enn sverdene i den kriger- og heltepregede verdensforståelsen. Forståelsen av sverdene er muligvis knyttet til den som sidevåpen i strid (personlig beskyttelse og statusmarkør) og flere andre kontekster enn spydene, som hverdagslig og seremoniell bruk, og derav den større variasjonen i forståelsen av dem som entitet og aktør. I *Kongespeilet* fra middelalder kommer det frem at spydet er det viktigste våpenet i formasjonskrigsføring i landstrid, men sverd nevnes ofte gjennom hele teksten, men da oftere i andre funksjoner enn praktisk krigføring.

Creutz (2013:218, med referanse til Johansen 1997) knytter bånddyret til betydningen og meningsinnholdet til å være vokter (beskyttelse), overfører mellom livet og døden, gi visdom og styrke, samt et symbol på hedendom og elite status. Alt dette er basert på hvilken kontekst de befant seg i. Spyd som våpen gir større avstand til motstanderen og holder de på avstand (beskyttelse), samtidig som de kan forårsake brå død. Båndformene A til D er de båndformene som kan muligvis knyttes til bånddyrene og slanger, men E til F kan ikke minne

om disse. Båndform A til D, og knuten, har tagger innover i båndet som gir de et volumetrisk og organisk preg. E til F har ikke disse, og spesielt båndform E er helt unikt til spyd, og kan påstås å være helt unikt og bare knyttet til spydet. Det er mulig denne er det reneste ikonet som reflekterer spydets attributter. Alle symbolene passer spydet som gjenstand, men båndform E opptrer bare på spyd. Båndform F bærer preg av å være knyttet til å peke mot bladet helt på toppen av falen, og kan muligvis knyttes til selve voldshandlingen og hvordan spydet brukes eller kanskje det er der viktigste symbolet. På en billedstein fra Gotland er det en stor trikvetra som er assosiert med en offerscene, uttrykket bærer preg at trikvetraen er knyttet til handlingen til personen med spydet. Over ryggen til personen er det en fugl som observerer, og over disse tre slangelignende vesen eller ranker som peker mot ofringen. Disse har en slags base (Graham-Campbell 2013:43, fig 36-37). Trikvetra er også assosiert med en rytter som kan tolkes som Odin (Graham-Campbell 2013:44, fig. 39). Spiraler, og en slags basespiral, er også knyttet til spydene og er det stilelementet som deles med flest andre gjenstandskategorier. Denne er plassert lenger ned på falen. Spiralen har en viktig overordnet betydning og meningsinnhold som sannsynligvis passer til de fleste typer gjenstander, men den brukes ulikt på en måte som passer gjenstanden basert på hva den er. Ikonografien bærer preg av å være plassert der den hører hjemme på spydene, der enkelte motiver brukes konsekvent, båndform F, trikvetraen, skal peke mot spydpladet øverst i panelene. Spydet som bare er dekorert med båndform E, den spisse flettingen, trekker ikke vekk fra denne tolkningen, da denne tilsynelatende er et stilelement som bare knyttes til spyd. Dette spydet er dekorert med det symbolet som knyttes helt til spydets attributter.

Øks

Ifølge skjemaet (appendiks 2) skiller øksen dekor seg fra sverd og spyd. I forhold til spydene så har beslaget på øksen fra Themsen et preg av å peke opp og ned med lengden med sine spydlignende tagger, men denne typen stilelement er ikke funnet på spydene (appendiks 2). Denne deler et element som er funnet på et spyd og muligvis på Koskiunderhjalte, en slags rankeklump (appendiks 2). Endelsen på taggebåndet som ser ut som en knyttneve neve er har noe likhet med en form på Dynnasteinenens ytterkant (appendiks 2). De sammenflettede båndene som kobler sammen piggene er en utforming av snorbånd ikke funnet på andre gjenstander (appendiks 2). De to dyrehodene med båndkropp (bånddyr) på hver sin side av Gulløksen har heller ingen direkte likhet med spydene heller sverdene, og ornamentikken har et horisontalt preg der hodene peker bakover fra bladet og kroppene krøllet

fyller ut flaten rundt skafthullet og muligvis forsetter horisontalt mot breidsiden mot bladet (appendiks 2). Bånddyrene har flere elementer, som knute, omslynging løkker, og er tett sammenkrøllede i forhold til andre bånddyr (appendiks 2). Ornamentikken på øksene bærer preg av å tilhøre øksene som gjenstand på grunn både unike stilelement og konfigurasjonen av motivene (appendiks 2). Dette er det eneste våpenet som er dekorert med gull, som løfter den høyt i status. Dyrene og kroppenes utforming på Gulløksen, og det helhetlige motivet av sammenkoblingene mellom piggene på beslaget, er unike til respektive øks (appendiks 2).

Det er mulig at bånddyrene kan knyttes til øksens attributter som våpen, og omvendt. De bærer preg av å være kraftige og er i stor grad sammenkrøllede i forhold til andre bånddyr, selv de i kampscener. Dyrehodene peker mot brukeren. Dette kan være intensjonelt og indikere et forhold med brukeren, men det er ikke enkelt å forstå hva indikasjonen er.

Sammenlignet med mammenøksen (København nat.mus. C133), så kan dyret på denne tolkes som å snu seg vekk fra eggen. Dette kan indikere at det er en grunn til at dyrene skal se mot brukeren eller snu seg vekk fra eggen på økser. Bånddyret er sterkt sammenkrøllet, men er ikke tilfeldig eller rotete. Det er to store løkker, knute og kryssende bånd (selve kroppen). Kanskje dette kan knyttes til øksens brutalitet, samtidig som det kreves ferdighet for å brukes, og hvordan den betraktes som våpen. Det kan også muligvis knyttes til hvordan dyret reflekteres i brukeren, som kanskje gir styrke eller lignende. Selve sammenkrøllingen er over skafthullet. Det er mulig at disse dyrene skal hjelpe med å binde fast og holde øksehodet på skaftet. Mammenøksen (København nat.mus. C133) har spor til binding av rundt skafthullet, så det er mulig de store dyrene på Gulløksen er en form for magisk versjon av dette. Om man følger Brunning (2013), Kristoffersen (2000b), Tomasdatter Jakobson (1992) og Creutz (2003) sine resonnement presentert i teorikapittelet (kap. 2), kan det påstås at beistet som er i eller er våpenet klamrer seg fast til skaftet for å holde seg der, men også for å beskytte brukeren. Det er mulig at vesenet øksen er, er selve øksehodet og ikke skaftet. På denne måten passer det kraftige bånddyret øksen som våpen. Det er sannsynlig at dekoren har gått utover hele bladet da den stopper brått og spor etter guld er funnet på hele flatsidene, så tolkninger av dekoren har svakheter. En slik øks knytter brukeren til høy elitestatus, bredøksene er knyttet til huskarler som sosial gruppe (Vike 2016). På Bayeux-teppet blir bredøksen brukt i spydformasjonen av en person, og visuelt bærer det preg av at spydene holder hestene unna og økse mannen hugger etter hodet til den nærmeste hesten. Øksebrukeren kan tolkes å være en form for spesialist basert på dette visuelle uttrykket, noe som kan indikere høyere status enn resten av elitekrigerne.

På beslaget til Themsenøksen er det vanskeligere å forstå hvordan komposisjonen kan knyttes til øks som gjenstand, men den er helt unik og lignende komposisjon finnes det ikke paralleller til. Denne komposisjonen er ikke begrenset på grunn av størrelsen eller utformingen av beslaget, taggene gir den et preg av å være ekstravagant. Dette kan indikere et unikt forhold med øksen som gjenstand og at de har en bestemt betydning og et meningsinnhold sammen. Rankeklumpen har et forhold til våpen, men ikke andre gjenstandskategorier. Det kan påstås at taggene, som både peker opp og ned, bærer et aggressivt preg basert på hvordan de ligner på spyd. Deretter kan det påstås passer på øksen som er et våpen. Uansett hva betydningen og meningsinnholdet kan være, så er denne komposisjonen unik for dette beslaget. Øksen trer inn som høystatsvåpen i sen vikingtid som våpenet til huskarer under Knut den mektiges elitestyrker, messingbeslagene er en del av dette (Vike 2016). Dette gjelder bredøksene, som de inkludert i analysen. Ringerikestilen er den stilen som er knyttet til starten av dette fenomenet. Økser benevnes som å være jotunkvinner i poesien og sagaene (Skaldic Project 2020), det er mulig dette reflekterer hvor brutal øksen var ansett som entitet i verdensforståelsen.

Sverd

Sverdene bærer preg av å være helt unike blant gjenstandskategoriene, og helt unike mellom hverandre (appendiks 2). Det er et stort antall motiver som ikke er funnet på sverddelene, flere rankeutforminger mangler, det er ingen bånddyr og ingen av de store dyrene er funnet (appendiks 2). Disse kan være fraværende på grunn av få funn. Koskiunderhjaltet har muligvis en mer kompleks versjon av «rankeklumpen» som finnes på spyd og en av øksene (appendiks 2). Denne er plassert helt ytterst på oversiden av underhjaltet med rankeendelsen helt i spissen. Like sannsynlig er at dette er en ranke med pæreflik, eller rader med pærer bak. Resten av overdelen er dekorert med en unik pærerad (appendiks 2) – denne og ranken kan muligvis regnes for å være et helt unikt stilelement som en ranke med ni pærer bak seg. Denne ligner mer på en rankeendelse med tre pæreformer, men jeg regner denne som nærmere rankeklumpene enn typiske enkeltstående ranker. På sidene av underhjaltet er det doble kryssende bånd som er samlet med bånd (appendiks 2). Endelsene er for skadet til å se hvordan de ender. Kryssende bånd/ranker er ikke unike, men denne utførelsen av motivet er unikt til dette hjaltet. Dette motivet minner om enkelte sverd dekorert i jellingestil (Type S sverd). Dette stilelementet kan minne om båndformen B på spyd, men i horisontal komposisjon. Rankene på Marumsverdet har en unik komposisjon og stilelementer som ikke

er funnet på andre gjenstander (appendiks 2). Disse elementene er enkle å knytte til ringerikestilen selv om utformingen er unik. De mulige dyrehodet og tre rankene på hver side som omkranser den, er helt et unikt stilelement, motiv og komposisjon (appendiks 2). De to trikvetraknutene på hver side av komposisjonen er unik til sverdet (appendiks 2), men slike løkker er ikke det. De ligner på slike løkker på Jellingesteinen (DR42). På ett sverd i mammennstil (C39278a) har en lignende bruk av disse. De peker i samme retning som eggene og plassert på oversiden av underhjaltet. Den spissere formen for trikvetraknute (båndform F) på spyd er ulik, og har muligvis en annen betydning og meningsinnhold tilpasset gjenstanden. På Marumsverdet er det bånd som kommer fra en base, i enten kryssede ranker eller knute (appendiks 2). Dette er en vanlig utforming, men ser unik ut i forhold til andre. Trikvetraene bærer preg av å være knyttet til eggene til sverdene, altså retningen det hugges. Dette kan være på samme måte som hos spydene der trikvetraene alltid peker mot spydhodet og muligvis er knyttet til handlingen med våpenet. Slik dekoren er plassert rundt en kort linje er unik til Marumsverdet (appendiks 2). Dobbeltspiralene på sverdet fra Moesgård (appendiks 2) har ikke den konfigurasjonen som den har på spyd og Vangsteinen der de kan tolkes å være er en basespiral. Den er lik dobbeltspiralen til dragen på Söderalaflyyelen. Under denne er det en knute eller klynge, og en ekstraordinær tykk ranke eller bånd (appendiks 2). Denne utformingen ligner på de på andre gjenstander, men komposisjonen og utseendet er unik (appendiks 2). Hele komposisjonene er ikke mulig å vurdere på grunn av skade. Helhetsinntrykket er at den bruker mange vanlige stilelementer i unike utforminger, men at den helhetlige komposisjonen er unik, og dekoren også ulik de andre sverdene.

Sverdene er alle unike i forhold til hverandre og andre gjenstandskategorier basert på konfigurasjonen av motivene. Spesielt interessant er at tre sverdhjalter er såpass unike i forhold til hverandre. Sammenlignet med spydenes dekor, som er funnet på 20 spyd, så ligner de mer på hverandre, bare at de ulike båndformene og enkelte plantelement og spiraler er plassert i ulike paneler. Selv de som er mer unike blant spydene bærer er likere enn hjaltene og knappene. Langeidsverdet (C58882/3) kan også kaste lys over spiralers konfigurasjon på sverd da den har dobbeltspiraler midt på knappen og spiral ytterst på underhjaltet. De bærer preg av å være plassert i retning av hver sin egg. Sverdene er alle unike på flere måter og skiller seg ut, også mellom hverandre. Det kan antyde at de dekorerer på en bestemt måte basert på gjenstandstype, men at det også etterstrebes at de er ulike andre sverd. Sverdene kan påstås å ha flere vidt forskjellige «personligheter» som bestemmer hvordan de dekorerer og det reflekteres slik de er ansett å fungere som magiske og levende våpen, og at dette

reflekterer brukerens status og identitet som høytstående rolle, muligvis som kriger. Både personens og sverdets identitet reflekteres i hverandre. På den måten at de er sammenvevde og det er et samspill mellom dem. Sverd kan regnes for å være personlig knyttet til den første eieren, selv om den brukes av andre (Lund 2017:99, med referanser). I forhold til spyd bærer sverdene preg av å være mer direkte linket til personen som individ og samtidig har sin egen personlige verdi, mens spyd i større grad kan være frittstående og mindre brede entiteter knyttet til landstrid. Der sverdet er knyttet til personen, er spydet slagmarkens våpen. I samme graver nevnt under spydene, Bj.581 og Bj.834 er sverdet plassert tett til personen. Det er også vanligere at sverd er navngitt (Brunning 2013; Lund 2017) og benevnt som ha slanger, og andre dyr, i bladet eller «er» noe i stil med «skadeslangen» og «Yggrstormslangen», og ulike fisker (Brunning 2013:191, 194, med referanser). Dekoren på sverdene i ringerikestil er ikke enkelt å knytte til dette, men det kan handle om at selve bladet er slangen, eller at denne forståelsen har endret seg. Som nevnt er sverdene dekorert på en bestemt, men ulik måte fra andre gjenstander og mellom hverandre, og Koskiunderhjøltet har rester etter ornamentikk som kan være lik eldre kryssende bånddyr, men er for skadet til å vurdere. Sverdene er også ulike i sagaene som entiteter. Moesgårdsverdet er muligvis dekorert med et helt unikt dyr som har unike ranker som «kranse» til denne. Dette kan indikere at dette er en helt spesiell entitet basert på at den er så unik i forhold til andre motiver. Resten av stilelementene kan forstås som «hjelpere» og andre viktige symboler, som kanskje reflektere et magisk attributt ved våpenet. At Koskiunderhjøltet har en lang pærerad med enten en ranke eller «rankeklump» på enden mot en av sidene, og på oversiden, kan indikere at måten disse er satt opp passer til denne plasseringen på hjøltet. Det er mulig pærene, som tydelig er et viktig symbol basert på bruken i ringerikestilen, er knyttet til beskyttelse og den enkle ranken peker mot den eggen som var hovedeggen, eller bakover som en slags hale. Denne bruken av en enkelt ranke eller en «rankeklump» kan muligvis knyttes til forståelsen av rankene i ringerikestilen. De brukes ofte til å binde og holde dyr, og dyrene har plantebestanddeler, og dermed kan dette indikere et meningsinnhold som peker mot kamp. På Moesgårdsverdet kan det være en slags hjelper i strid eller symbol for det meningsinnholdet ranker spesifikt har, som ikke er enkelt å forstå. Min tolkning av dette er, at sverdene er knyttet til den kriger- og heltepregede verdensforståelsen, og da er ikonografien også det. På den andre siden er ranker sjeldne på våpnene. Det er noe ved meningsinnholdet ranker som ikke er knyttet til våpen som stort motiv. En mulig ranke bærer preg av å være bestemt plassert mot en av sverdets egger på Marumsverdet. På Themsenøkksen stikker en opp mot skafthullet og på et spyd henger den ned. Denne begrensede bruken er knyttet til våpen og antyder at ranker skal være begrensede

på våpen. Ulik ornamentikk kan være plassert på ulike måter på hjaltet slik som Hedenstierna-Jonson (2006b) tolker borrestil på skjold. Den dekorerer gjenstanden på en måte som passer der den er plassert. Som nevnt tidligere, er forståelsen av sverdene muligvis knyttet til personlig beskyttelse, statusmarkør og flere andre kontekster, som hverdagslig og seremoniell bruk i forhold til spydene. Derav er det en større variasjon i forståelsen av dem som entitet. I *Kongespeilet* nevnes sverd oftere enn alle andre våpen, men i mange andre kontekster, som seremonielle og navn på enkelte handlinger, enn faktisk krig. Sverdene opptrer oftere i sagaene som unike personligheter og entiteter, og besitter fantastiske attributter, basert på navngivningen og hvordan de er beskrevet (Brunning 2013; Lund 2017). På Sigurdsteinene i analysen, er også sverdet sentralt for de heltedige handlingene til Sigurd der han dreper Fåvne med sverdet.

Vindfløyer

På skjemaet (appendiks 2) kommer det frem at vindfløyene har de fleste stilelementene og motivene som knyttes til ringerikestil. Alle vindfløyene er flott utført og belagt med gull. Det er ikke funnet vindfløyer med elementer som ikke direkte knyttes til stilen (appendiks 2). Det er en stor mengde bånddyr, store dyr, inkludert en stor fugl og en drage (appendiks 2). De er rike på ranker, spiraler, pæreformer og plantelementer (appendiks 2). Komplekse ranker og pæreformer bygger opp repeterende rammer rundt hovedmotivet og følger fløyelens form (appendiks 2). Vindfløyene har de fleste typer elementer ringerikestilen består av. De elementene som ikke er dekorert med er spydenes rammer, bånd og båndformer, Alstadssteinens bladlignende ranker og Marumsverdets korte tykke ranker, unionsknote med utstikker og bånddyr med runer. Det er et eksempel på en tagg med utstikkere på enden av et rankemotiv (appendiks 2). Hovedmotivet er de store dyrene, fugl og drage og bånddyr som har interaksjon med hverandre og ranker (appendiks 2). Kombinasjonen av elementer er mest lik runesteinene i vanlig ringerikestil og de i pr1 og 2 som er mer komplekse. Men selve helheten av komposisjonen er unik for vindfløyene (appendiks 2). På den andre siden mangler de helt andre elementer som ikke knyttes til ringerikestil, men som er vanlige på runesteiner (appendiks 2). Rankene bygger opp store «bedd» til dyrene og har flere komplekse utforminger som ulike typer kryssende ranker og knuter (appendiks 2). Dyrene har store komplekse kroner av ranker og pæreformer med utstikkere og halene er også fine ranker, med eksempler på pæreformer i disse (appendiks 2). Dette er den andre gjenstandskategorien som har unionsknuter (appendiks 2). De brukes på en noe annerledes måte enn på runesteiner ved

å binde de komplekse rankehalene sammen. På vindfløyene brukes komplekse og eklere elementer om hverandre, det gjør også runde og ovale øyne (appendiks 2). Det er ikke enkelt å observere på disse at runde øyne er knyttet til en eldre fase eller at rene ranker bare er enklere enn de med kraftigere flik og utstikker. Det er vanskelig å bestemme om det er forskjell på disse stilelementenes meningsinnhold basert på deres utseende. Gjenstander med mer komplekse rankeoppbygninger har flere av de fleste stilelementene og er flotte gjenstander, men de trenger ikke nødvendigvis å være finere utført. Spydene har et mer begrenset preg, men utformingen av stilelementene kan nødvendigvis ikke regnes for å være enklere enn vindfløyenes dekor.

Vindfløyene representerer ringerikestilen i stor grad og viser frem nesten alle elementer som finnes i stilen på en ekstravagant måte. Det gir mening at denne gjenstanden burde forstås som et merke, men på en annen måte enn runesteiner og kanskje nærmere slik smykkene betraktes. De fleste elementer brukes for at tilnærmet alt av stilens generelle meningsinnhold kommuniseres. Det er gjenstandskategorien som er rikest på komplekse ranker, både som del av dyrene og som «bedd» og rammer rundt hovedmotivet. De brukes ikke helt frittstående som hovedmotiv. Pæreformer er svært vanlige i mange ulike typer. Det disse representer og deres meningsinnhold kommuniserer kraftig i denne gjenstandskategorien i forhold til alle andre gjenstandskategorier. De brukes oftest som en slags ramme.

Vindfløyene bærer det jeg vil betegne som et aggressivt preg. De klare kampscenene mellom store dyr, store fugler og drager og bånddyr og slanger er knyttet til gjenstandskategorien. vindfløyene er den eneste gjenstandskategorien med klare kampscener med store dyr og bånddyr eller ormer som slåss (appendiks 2). Selv rankene har også et aggressivt preg der de binder og slynger seg rundt dyrene på Källungefløyelens venstrevendte side. Denne ender i en unik spydlignende tagg med utstikkere. Disse motivene kan muligvis knyttes til det at vindfløyene kan tolkes for å være en slags krigsfane. At bånddyrsklyngen er hovedmotiv på Källungefløyelen, sö40 og Geretebrosjen knytter disse til et viktig symbol som er vanskelig å tolke som en kamp mot det «det onde». Det er ikke sikkert at de bånddyrene er i kamp med slangene i dette motivet, de er krysser hverandre og danner pæreformer. Denne er muligvis et merke for noen muligvis brukt for å signalisere status og rang, og var et viktig symbol. Vindfløyer er avbildet på mynter, som indikerer at de er et viktig symbol. De er også belagt med gull, et sikkert tegn på høy status. Det er et slags metallfane som muligvis viser hvem skipet tilhører, hær-tilknytning, og hvilken politisk tilknytning de har (Blindheim 1982, Tuddenham 2008). De viser et sterkt preg av å være emblemaktige og viser med muligvis

hvem båtens eier er og politisk affiliasjon på en måte som kan sammenlignes med smykkene (som Bertelsen 1994:351, med referanse til Gräslund 1991:133; Langberg 1992:49, 71, fig. 69-70; Lindhal 1983:42). Vindfløyene kunne ikke nødvendigvis brukes for å vise vindretningen. De var plassert i stevnen hvilket gjør de synlige som en fane. På en runepinne fra middelalderen fra bryggen i Bergen er alle vindfløyene plassert i motsatt retning av en vimpel med tråder som blafrer i vindretningen (Blindheim 1983; Tuddenham 2008; BRM 0/12274). David B. Toddenham (2008) foreslår en magisk funksjon til miniatyrvindfløyer, de store vindfløyelene kan også ha et slikt aspekt, eller i det minste ha et meningsinnhold i ornamentikken som peker mot skipet, hæren eller eierens attributter og omvendt. De store dyrene er helt klart i kamp, og det kommer frem i sagaene at det er slik disse blir forstått (Toddenham 2008). Vindfløyene inkorporerer tilnærmet alle av ringerikestilens stilelementer, har komplekse unike motiver og komposisjoner, det kan påstås at vindfløyene uttrykker i stort ringerikestilen hovedsakelige betydning og meningsinnhold. I motsetning til runesteinene er det ingen elementer på vindfløyene som ikke kan knyttes direkte til stilkonvensjonen. Vindfløyene er helt klart en svært uttrykksfull karismatisk entitet i det sene vikingtidssamfunnet. De er ikke passive refleksjoner av status og som identitetsmarkør. Betydningen de har i samfunnet er der fokuset ligger i forskningen, men denne betydningen kommer fra det meningsinnholdet som gjenstanden og dekoren har. I tillegg til dette er det mulig at forståelsen av den har også vært knyttet til magi og dyrene i seg selv som egne entiteter. Det helhetlige skipet kan være et stor dyr i seg selv. I tekstlige kilder dukker de opp i flere tilfeller der det handler om krigshandlinger, og de er beskrevet som fryktinngytende skinnende gulldyr og som merker til hærer eller høystatusindivider (Blindheim 1983). Det er mulig selve skipet blir ansett som dyret den er «flagget» under eller det hodet den bærer basert på navn i sagaene, som Ormen Lange (se Blindheim 1983). Det er vanskelig å tolke rankenes rolle på Källungefløyelen, den binder begge dyrene, og kan muligvis symbolisere at de er ibundet til i kamphandlingen. Den spisse taggen gir rankene et aggressivt preg som kan tyde på at disse dyrene holdes fast av rankene. Knuter, låser og bindinger er vanlige og symboliserer ikke nødvendigvis at dyrene er fanget basert på hvordan disse elementene brukes som detaljer på andre gjenstander og komplekse stilelement. Unionsknutene på vindfløyene brukes for å holde sammen det største store dyret på Källungefløyelen, ikke for å binde bånddyr som på runesteinene. Det er mulig dette symbolet har et meningsinnhold som peker mot å «samle» snarere enn å binde eller fange, eller de kan få en bestemt spesifikk mening basert på hvordan de blir brukt og på hva.

Runesteiner

Runesteinene er en tydelig adskilt gjenstandskategori der dekorasjonen er utført på en bestemt måte. Runeskrift er helt unik for runesteiner og steinheller. Det er ingen løse gjenstander som har runeskrift i ringerikestil (appendiks 2). Det som kommer tydelig frem på skjemaet er at runesteiner er den gjenstandskategorien som er knyttet til kors i størst grad (appendiks 2). Det er flere runesteiner dekorert i ringerikestil som ikke er dekorert med kors, men som nevner Gud (som. Sö 190). Det er ikke slik at alle runesteiner har et kors, selv om de kan regnes som kristne gjenstander. Dette elementet er fraværende fra løse gjenstander i større grad, med bare et eksempel på et tydelig kors, som er hengekorset bestående av planteelement (appendiks 2). Det er forskjeller i materiale basert på hvilket land de er funnet i, med en stor majoritet av dem er funnet i Sverige. At det i hovedsak er en bestemt måte å dekorere steinene på er tydelig i Sverige, med bånddyret og kors som de vanligste elementene (appendiks 2). De kan ha flere unike og mer komplekse komposisjoner av og til (appendiks 2). Runesteiner som går under pr1 og 2 er svenske. Runesteiner i pr1 og 2 er spesielt knyttet til bånddyr som har runeskrift i kroppen (appendiks 2). De brukes som en ramme med enten en eller to av de bundet sammen i en knute eller med en unionsknute (appendiks 2). Unionsknuter er i hovedsak knuttet til runesteiner i pr1 og 2, og kan være enkle, med rund pæreform og tilfeller av spiss pæreform i pr2 (appendiks 2). Spiraler er mindre vanlige på runesteiner i pr1 og 2 og er knyttet til de få store dyrene (appendiks 2). Pæreformer og ranker er vanlige, men brukes mer begrenset enn på runesteiner i vanlig ringerikestil (appendiks 2). Det er et fåtall store dyr og menneskeskikkelser (appendiks 2). Andre bånddyr som ikke er en del av rammen er noe ulikt utseende og uten runeskrift. Bånddyret uten runeskrift og store dyr er plassert høyt eller sentralt (appendiks 2). Mennesker er ofte sentrale eller spredt rundt i komposisjonen (appendiks 2). Veldig typisk er en form for kors på toppen eller i rammen på disse runesteinene (appendiks 2). Dette er ofte enkle kors, og mer komplekse kors som ikke nødvendigvis kan kobles til selve ringerikestilen eller dyreornamentikk (appendiks 2). Denne måten å dekorere på er helt unik til runesteiner.

Runesteiner i vanlig ringerikestil har ranker, plantelementer, pæreformer, et stort dyr, de ulike spiralene, kors, runeskrift, mennesker og vanlige dyr og andre elementer (appendiks 2). Mennesker og andre dyr som ikke er knyttet til ringerikestil er bare funnet på runesteiner (appendiks 2). De komplekse runesteinene i Pr1 og 2 har ganske lik utforming som runesteinene i vanlig ringerikestil, men mangler bånddyrene og runene er plassert på kortsiden. Flere av båndformene (A-D) på spyd ligner på knuter og kryssende ranker på

steiner, men de ender alltid som ranker. Det er ingen bånd på runesteiner. Det er en likhet med vindfløyene når det kommer til motiv som brukes (appendiks 2). Ranker er vanlige og brukes i stor grad (appendiks 2). Ranker på runesteiner kan være enkle, men også like komplekse som på vindfløyene (appendiks 2). Selve bånddyrene ender oftest som en ranketype på runesteinene i pr1 og 2 (appendiks 2). Løse gjenstander utenom vindfløyene, er i større grad knyttet til bånd, med et begrenset antall ranker og plantelementer (appendiks 2). Plantelementer er vanlige på mer komplekse runesteiner, spesielt er pæreformer med noe ulikt utseende ofte brukt (appendiks 2). Motivene som bygges opp av ranker og plantelementer er i all hovedsak knyttet til runesteiner, og noe mindre grad til steinhellene (appendiks 2). Flettekors og livets tre, og andre former bygget opp av ranker er knyttet til runesteiner. Med eksempler på hele motiver består av ranker, som Vangsteinens kors og livets tre og Alstadssteinens ene side (appendiks 2). Dette indikerer en sentral betydning av rankene som stilelement.

Runesteinene er knyttet til store dyr, men det bare Vangsteinen som har et stort dyr blant de norske runesteinene i vanlig ringerikestil og det er et fåtall av de på svenske runesteiner. De er fremstilt i en vandrende positur, utenom på en stein der et stort dyr slåss med en menneskeskikkelse med bredøks. Denne kampscenen skiller seg fra scenene på vindfløyene, der det bare er dyr som slåss. Dette motivet belyser at det ikke er enkelt å forstå de store dyrene enkelt «som de gode» som et generelt meningsinnhold til de store dyrene.

Komposisjonene på runesteiner er definitivt unike til gjenstandskategorien, selv om den deler flest elementer og motiver i stilen med andre. Andre elementer, som kors, menneskefigurer og dyr som ikke klart kan knyttes til ringerikestil brukes på runesteinene. De fleste er enkle, med bånddyr som ramme med runer, kors og unionsknote. Flere runesteiner er mer komplekse med flere motiv som bygger opp komposisjonen. De kan også være satt opp i en form for større narrativ, som Sigurdskvadet, jaktscene eller en tydelig kristen komposisjon (appendiks 2).

Dette er helt unikt til runesteiner, og tyder dermed på at denne måten å fremstille en komposisjon på er knyttet til runestein som gjenstand. Sigurd-komposisjoner er hele narrativer, og runesteiner er den gjenstandskategorien som det passer å dekorere på denne måten. Store dyr er ikke assosiert med Sigurdsteinene, bare de vanlige bånddyrene i pr1 og 2, og et unikt bånddyr. Alle disse komposisjonene knytter seg til forståelsen av disse som «Kuml», for å vise noe eller minnes det – eller snarere erfare det. Meningsinnholdet er de som kommuniseres av runesteinen, men det er ikke dens eneste rolle, den er en form for entitet i landskapet som ikke passivt kommuniserer symbolene. Runesteinene kan forstås som å

kommunisere det generelle meningsinnholdet til stilen, med flere fremstillinger som er unike til gjenstandskategorien, og elementer som er helt knyttet til runesteinene som gjenstand. Plassering av motivene i en komposisjon på runesteinene er vanskelig å vurdere, høy eller lav plassering virker ikke nødvendigvis å indikere viktigheten til symbolet. Bånddyrene er ofte sammenkoblede på bunnen av runesteinen med unionsknote eller sjeldnere, med knute, så er det et kors eller annet motiv over dette. Typisk er det at korset også er i toppen av steinen, i eller utenfor bånddyrrammen. Sannsynligvis er alle disse motivene viktige fremstillinger som er plassert der det var oppfattet som at de hørte hjemme på runesteinene på den måten de kommuniserer. De store dyrene og bånddyr plasseres også på toppen, og som sentrale motiver i midten. De enklere fremstillingene på runesteiner i pr1 og 2 viser noen av de viktigste aspektene å kommunisere, som ofte er korset og bånddyret med runeskrift som er bundet av unionsknuten. De mer komplekse runesteinene viser mer viktig og meningsfull ikonografi, og denne kan også være en hel narrativ fra mytologien. Slik runesteinene er fremstilt passer med oppfatningen av dem som Kuml slik det er lagt frem av Danielsson (2015a). Det er en minnestein, markør eller tegn i landskapet, denne besitter fortellinger og som betraktes og oppleves. Som nevnt i teorikapittelet (kap. 2) er dekorasjonen er en del av helheten av betydningen til runesteinene når den oppleves. De er en del av tegnspråket og symbolikken til runesteinene (Danielsson 2015a, med referanser:76). Slik runesteinene oppleves som entiteter har sammenheng deres ornamentikk. Det er ikke bare den generelle betydningen og meningsinnholdet til ringerikestilen har som kommuniseres. Kors og runer er tett knyttet til monumentene, runesteiner og steinheller. Dette indikerer at disse aspektene er sentrale for monumentenes rolle, og hører hjemme på disse, men ikke på løse gjenstander i stilen. Beskjeden er ofte at de er dedikert til minne om en person og nevner hvem som har reist steinen (se Lund 2020). Steinen er ofte benevnt som «kuml», og ber i mange tilfeller gud om å hjelpe sjelen til vedkomne (Gräslund og Lager 2008:634). Hva de bundne bånddyrene egentlig symboliserer er vanskelig å vite, men de bærer preg av å være beseiret, fanget eller temmet, i motsetning til direkte drept som på Sigurdsteinene. En enkel tolkning kan være det at det er en oppfattelse om at verdensormen nå er under kontroll under kristendommen. De er markører for en kristen tro i stor grad. Runesteinene som gjenstandskategori har et uttrykk som er unikt og passer med oppfattelsen av dem som en aktør i landskapet som minne, «kuml» og markør, på denne måten har de et sammenvevd forhold. Runesteinene kommuniserer den kristne norrøne verdensforståelsen i større grad. De er en bro mellom de levende og døde. Når ikke den gamle verdensforståelsen forsvinner, blir også runesteinene og dyreornamentikken borte (Gräslund og Lager 2008:636-637).

Steinheller

Steinhellene er tydelig knyttet til runesteiner på måten de er dekorert (appendiks 2). De svenske gravhellene inkluderer store dyr omringet av ranker med klare plantelementer, kors og runetekst (appendiks 2). De er blant de mer ekstravagante dekorerte gjenstandene funnet med ringerikestil. Ifølge Fuglesang (1980) har de stilelementer som peker mot urnesstil, men utseendet på de store dyrene, rankene og flere plantelementer knytter de til ringerikestilens. St. Pauls steinhellen viser et stort dyr som ser over ryggen og et mindre dyrehode med en kraftig sammenkrølling under halsen og ranke som forsetter ned fra denne (appendiks 2). Denne ser andre veien foran det store dyret. Det store dyret er innviklet i rankene med ranke som går over buken, bakbena og inn i sammenkrøllede frontbein. Dette motivet diskuteres i kap. 8. På siden av steinen er det runeskrift. Denne steinen har vært malt og de resterende fargene tyder på at det mindre dyrets kropp forsetter som ranke i ett stykke. De mørkeblå feltene med hvite prikker er dyrenes kropp. De fleste rankene er mørkerøde. Spiralene, nakketufsene, tunge, tenner og de to liljene i rammen som også er rød. Det ene bakbeinet har sannsynligvis vært rødt da denne starter i spiralen og ut til et lår. Det resterende beinet og foten har ikke bevart maling. Det er mulig hvordan de ulike elementene er fargelagt indikerer hva de er ansett som. Den røde fargen bærer preg av å være knyttet til det som er plantelement, men også til detaljer på dyrene. De svenske steinhellenes dekor arter i stor grad som de tyngre dekorerte runesteinene i Sverige og Norge. De har store dyr (noen med spiraler) som er omringet av ranker, motiver som kun består av store dyr, ranker, plantelement, bånddyr (uten og med runer), runeinnskrift og kors (appendiks 2). De svenske steinhellene skiller seg ut som gjenstandskategori da de består av flere ulike heller med dekor, men de kan stort sett knyttes til runesteinene generelt, dog i større grad de svenske runesteinene, og St. Pauls steinhellen. Det er et motiv som ligner på Vangsteinen og Alstadsteinen, med voksende ranker som ender i en fletteklynge eller kors (appendiks 2). Det er også et helt unikt kors bygget opp av ranke og plantelementer (appendiks 2). Flettekorset er på en steinhelle (appendiks 2), men den bærer større preg av å være en flettet ring da den ikke har pæreformene som Vangsteinen har. Det er et eksempel på mulig menneske fremstilling på en av steinhellene i ringerikestil (appendiks 2). De mangler helt dekor som kan bestemmes som bånd istedenfor ranker (appendiks 2). Plasseringen og bruken av motivene og komposisjonene er ikke helt lik runesteinene. Et motiv som skiller seg ut og er unikt er to dyr som står mot hverandre og ser over ryggen (Vg43) (appendiks 2). Det er tre eksempler på dette som tilhører samme grav. Disse bærer preg av å være voktere. Hele komposisjonene er

også tydelig tilpasset det at de er heller og ikke stående steiner. De har rankedyr med runeinnskrift og kors utover de mer typiske elementene. De skiller seg også ut ved å ha dekorerte heller som er i stil med St. Pauls steinhellen. Det er eksempel bånddyrsramme med runetekst, men mange mangler denne (appendiks 2). Steinhellene har også båndrammer med runer uten dyrehode. Det er frittstående dekorert kors på en av dem (appendiks 2).

Steinhellene tilhører graver, og dekoren på disse er sannsynligvis relatert til dette. De to store dyrene som står mot hverandre på Vg43 bærer preg av å være årvåkne voktere. Det at de er bundet sammen antyder ikke nødvendigvis at de er fanget, men bundne til steinhellen, og at veien mellom dem er stengt. Området mellom dem er tett bundet av ranker, som om veien mellom dem er stengt. Steinhellene bærer preg av at alt det synlige skal være dekket av ornamentikken, selv i større grad enn de mer komplekse runesteinene. Bånddyrene uten runetekst på Vg53 og Sö77, som er utført på lignende måte som altstadsteinens ranker, dekker hele steinen på en måte som de oftest ikke gjør på runesteiner i pr1 og 2. De kan beskrives som å omfatte hele flaten. En steinhelle i ringerikestil (Ög240/241), har et kompleks fletteverk med svært mange omslyngte ranker og lignende kryssinger av rankene som på Vangsteinen. Øverst er det en ring som rankene flettes i, og resten av dekoren er ødelagt utenom rester etter to avlange pæreformer og en ranke over ringen som daner en pæreform. Denne bærer også preg av å omfatte hele flaten, og det brukes svært mange knuter som om steinhellen er bundet fast, og at ringen er relatert til dette mot toppen av steinhellen. Den har en båndramme med runer, men mangler dyrene, den går over i dobbelranker i bunnen og er basen til resten av rankekomposisjonen. Denne flettede ringen finnes på en til steinhelle, og som del av kors på runestein, med samme fletting i ringen og at den bærer preg av å være bundet fast. Det er mulig at dette elementet, som ikke direkte bestemt som ringerikestil, kan knyttes til dørring-symbolikk. Dørringer kan knyttes til både hedensk og kristen tro og tradisjon (Eriksen 2019:74, 81), der de symboliserer, blant annet, portalen til det sakrale. I de norrøne områdene er det mest sannsynlig også en kontinuitet av forståelsen av symbolikken flettet inn med den kristne. Det er mulig å argumentere for at dette bærer preg av at personen i graven har steget inn i etterlivet, og portalen er stengt med å være bundet med ranker. Her bærer rankene preg av å være entiteten som fremhever meningsinnholdet til symbolikken ved å binde graven igjen. Ringer er sterkt knyttet til det å sverge troskap og akseptabel oppførsel i de norrøne områdene i vikingtiden, det er mulig den gravlagte personen var en høytstående person tilknyttet denne praktisen, eller at det er et symbol på personens troskap og at det er konsekvenser ved å forstyrre graven. I lovtekster fokuseres det sterkt på alvoret ved å skade

huset, og språkbruket dreier seg om døren (Eriksen 2019). Det er mulig at steinhellen kan tolkes som en lukket dør til den døde, og etterlivet, som ikke skal brytes opp. Komposisjonene på steinhellene er i stor grad unike, og bærer preg av å være knyttet til gjenstandskategorien, selv om de trekker seg mot runesteiner i utførelse og bruken av stilelement og motiver. Slik de ulike elementene er brukt bærer de preg av å ha et uttrykk som passer til gjenstandskategorien, blant annet, som om den døde beskyttes eller holdes i graven.

Smykkene

Basert på skjemaet har smykkene et sentralt hovedmotiv, i hovedsak et stort dyr eller bare planteelement, med begrensede andre elementer som utgjør hele komposisjonen (appendiks 2). Det er ingen sammenkrøllede snorbånd, ingen av båndformene og ranker som ikke er en del av dyr mangler på smykkene med dyr (appendiks 2). På Fuglearmringen er ranker brukt som fjær langs kroppen og de store dyrene og fugler på andre smykker har typisk rankehale eller pærestjert (appendiks 2). Smykkene med dyremotiv er enten dekorert med et stort dyr i hovedsak, eller er det store dyret i seg. Tre av de som er dyret i seg er store fugler, et er et stort dyr og en drage (appendiks 2). Det er mulig de har omslyngede ranker eller slanger, men de bærer preg av å være del av dyret. Brosjene som skal være dyrene i seg minner om urnesspenner i urnesstil, men disse er som regel omringet slanger eller ranker (Bertelssen 1992). Diskbrosjene med dyr har sentrale dyremotiver (appendiks 2). På denne måten er det et hovedmotiv som er sentralt, og i hovedsak er det et av de store fabeldyrene eller bånddyr. To dyrehodene på bånddyr/stort dyr-armringen kan enten være bånddyr eller store dyr. bånddyr/stort dyr-armringen og Geretebrosjen trekker ikke vekk fra at det er ett motiv som er i fokus, det mangler helt andre elementer fra ringerikestil utenom repetisjon av elementene. Det er en indikasjon på at bånddyrene skal være flere, og de ulike store fabeldyrene skal det være en av på smykker.

De to smykkene som har plantemotiv, består hengekorset av pæreformer med rankeutstikkere og Gullbrosjen har en slags bånd eller som bygger opp repeterende pæreformer med rankeutstikkere (appendiks 2). Dyr er helt fraværende. Smykkene er begrensede i bruken av motiver og holder seg i hovedsak til en type hovedmotiv. Det er viktig å påpeke at smykkene er flott utførte, og består oftest av sølv. Gullbrosjen består av gull, noe som trekker både gjenstanden til høy status og belyser at selve dekoren, pæreformer med rankeutstikkere og ranker, har en viktig betydning og meningsinnhold i seg selv. Ringerikestilsmykkene skiller

seg fra de eldre smykkene som Neiss (2013) i hovedsak har undersøkt. De eldre er mangefasetterte der komposisjonen bygger opp flere motiv og til og med går over i hverandre. Smykkene i ringerikestil har bare et klart motiv, som ofte består av et komplekst stilelement/motiv og som kan repetere. Det er også en antydning til at smykkene skal være motivet i seg selv i større grad. Det er ikke mange ulike scener, dyrene er oftest i en nøytral vandrende posisjon, eller er selve gjenstanden. Fuglespenne er i angrepsposisjon (appendiks 2). Hengekorset er den eneste løse gjenstanden som er, eller har, et kors (appendiks 2). Det mest ekstravagante smykket er guldbrosjen. Denne har pæreformer med rankeutstikkere i hjerter med rader av rep- eller trappedekor på hver side som ramme og sammenkrøllede ranker og pæreformer rundt et fletteverk i midten (appendiks 2). Selv med denne detaljrikdommen og er uttrykket balansert, flatere og avgrenset i forhold til eldre høystatussmykker (se Neiss 2013, Graham-Campbell 2013). Det samme gjelder de andre smykkene, der de fleste er forgylt sølv og har fine detaljer. Det er en antydning til at smykkene i ringerikestil skal være klare, med et tydelig motiv som ikke er mangefasetterte som eldre smykker (se Neiss 2013). Det er et større skifte både fra eldre stil til urnesstil, der motivet inneholder flere ulike typer elementer. Dette skiftet er tydelig i fuglespenene som trekker seg til urnesstil, men som har mange elementer fra ringerikestilen. Dette kan belyse at det er viktig å vise frem disse dyrene eller plantemotivene, og at meningsinnholdet reflekteres til brukeres status og tilhørighet. Det er to utenforstående element på en av diskbrosjene, repdekoren og trikvetraen på Espingebrosjen (appendiks 2). De bærer et avgrenset preg i forhold til andre gjenstander, spesielt i forhold til runesteiner og vindfløyene. Det kan påstås at disse smykkene har et fint snitt, snarere enn å være overdrevet opulent. Den enkleste betydningen som kan tilegnes smykker er å vise rikdom, men det er klart at det er mer ved dem. Bertelsen (1994:351) mener at urnesspennene, med lignende uttrykk som smykkene i ringerikestil, kan ha blitt bruk parvis som eldre skålformede spenner. De kan ha blitt brukt enkelt, og det er usikkert om de knyttes til menn eller kvinner. Hun argumenterer for at de emblemaktige og velegnede for å vise enten kristent tro eller politisk affiliasjon, at de er såkalte kongemerker (Bertelsen 1994:351, med referanse til Gräslund 1991:133; Langberg 1992:49, 71, fig. 69-70; Lindhal 1983:42). Bruken av et sentralt element på smykker i ringerikestilen støtter denne tolkningen av betydningen, både som statusmarkør og affiliasjon med en gruppe eller samfunnsfære. Ifølge Jane Kershaw (2013:175-176) er smykkenes betydning at de kommuniserer kulturell identitet gjennom kulturelle symboler knyttet til Skandinavia. I stor grad er dette på grunn av møtet med de andre i områder de bosatte seg i. Det er mulig de symboliserte en form for beskyttelse. Spesielt diskbrosjenes form minner om

skjold. Sammenlignet med Gräslunds (2005) tolkning av amuletters symbolikk i vikingtiden, kan Geretebrosjens slangedyr være positiv symbolikk og besitte magiske attributter. Alle disse argumentene passer med hverandre, og meningsinnholdet er knyttet til verdensforståelsen til vikingene, med symboler de kjente igjen som representerte hvem de er, og at gjenstanden og dekoren kunne besitte overnaturlige krefter, eller til og med være en egen entitet.

Uttrykket som smykkene viser er basert i verdensforståelsen og mytologi, som så får sin betydning basert på meningsinnholdet. Det er på denne måten gjenstanden blir en karismatisk entitet som er tilknyttet brukeren slik det legges frem i teorikapittelet (kap. 2). Basert på det emblemaktige preget disse har, og at de kan knyttes til konverteringsperioden. Det ikke nødvendigvis transformasjon det handler om. Hengekorset er helt klart et kristent «merke» som i stor grad kommuniserer dette og pæreformene som bygger opp korset bærer preg av å være en viktig del av meningsinnholdet. De eldre smykkene som bærer preg av å være mangefasetterte, plastiske, uavgrensede og består av mange dyremotiver som går i hverandre (se Neiss 2013) kan peke mot transformasjon. Det magiske aspektet, som knyttes opp til forståelsen av disse dyrene mytologisk, til smykkene i ringerikestil er att brukeren besitter eller får attributtene til det type dyret eller planteelement som er dekoren, uten at det handler om direkte transformasjon. Fuglespenne kan ha andre attributter enn det de store dyrene har, og ble muligvis brukt av en annen samfunnsgruppe enn de som bar store dyr. Det kan tenkes at fuglespennene i ringerikestil kan knyttes til kirken eller høyere status, spesielt de i fin utførelse i ringerikestil. De enklere fuglespenene utenfor ringerikestil kan knyttes generelt til kristne (se Pedersen 2001). De store dyrene er muligvis knyttet til krigerideologien, og kanskje en annen gruppe i samfunnet. Anne Pedersen (2001:51) mener fuglene knyttes til kristen identitet og arten kan ha noe med meningsinnholdet å gjøre. Spennene i ringerikestil/urnnesstil forestiller sannsynligvis en slags idealfugl, som kan være basert på påfugl samtidig som de har rovdysattributter (Pedersen 2001:47). Hun mener meningsinnholdet kan knyttes til kristendommen og referer til kristen bruk av fuglemotiver (Pedersen 2001:48). På den andre siden er ikke fuglemotiver og fuglens betydning på noen måte ukjent i det mentale landskapet til menneskene i vikingtiden, som hun selv indikerer (Pedersen 2001:47) og nevner at deler av en påfugl ble funnet i Gokstadskipet. Det kan muligvis ha vært en fortsettende forståelse av fuglemotiver slik det var før kristendommen, bare uten tilknyttingen til hedendom som religion. Det er ingenting som tyder på at selve formen på smykkene står i veien for at de kunne dekorert med ranker i større grad.

Rankefjærene på Fuglearmringen er veldig små, og kunne ha blitt brukt på denne måten på flere gjenstander, men dette er det ingen eksempler på (appendiks 2). Selve motivene er delt med mange gjenstander, men komposisjonen med å vise et sentralt motiv, være selve motivet og i hovedsak uten andre elementer er forbeholdt smykkene. Smykkene i ringerikestil bærer preg av å i hovedsak vise frem et bestemt symbol, og det kan argumenteres for at selve smykket direkte skal vise det som er betydningen og meningsinnholdet til ornamentikken.

Kapittel 8. Diskusjon – indikasjon på betydning, mening og tilknyttingen til gjenstandskategorier

Basert på skjemaet (appendiks 2) og komposisjonenes tilknytting til bestemte gjenstander viser i en større grad at ulike gjenstandskategorier er dekorert på en bestemt måte. Det kommer også frem at enkelte typer dekor er knyttet til gjenstandene som er eldre enn ringerikestilen. Spesielt er dette tydelig ved spydene. Det er tilsynelatende slik at spydene, og andre løse gjenstander, dekorerer med bånd. Der de er ranker er de oftere enkeltstående eller del av et mer komplekst stilelement. Dette gjelder alle løse gjenstander utenom vindfløyene. Spydene er knyttet til snorbånddekor som brukes på en måte som ikke ligner andre gjenstander, samt at de har unike båndformer som er satt i paneler. Flere av motivene er like, men hvordan de blir brukt er spesifikt til spyd. Store motiver og hele komposisjoner bestående av ranker er helt knyttet til runesteiner og steinhellene. Værfløyene har ranker, men disse er alltid rundt store dyr. Enkelte stilelementer, som knuten, er fordelt på alle gjenstandskategorier (appendiks 2), som kan indikere en felles betydning. Andre er derimot i stor grad knyttet til bestemte gjenstandskategorier, som de tykke rankene på Marumsverdet og båndformene E-F på spyd (appendiks 2). De delte delementene kan indikere at de har en felles betydning og meningsinnhold, men de brukes på en unik måte mellom gjenstandskategoriene som muligvis en tilpasning av stilelementet til gjenstandstypen. Med andre ord, at den har samme betydning og meningsinnhold i stor grad, men at det er slik den passer med gjenstandstypen og hvordan den er betraktet. De elementene og motivene som er unike til gjenstandskategorien, eller mer overordnet felles type gjenstand, kan i større grad ha sin betydning helt knyttet til gjenstandskategorien eller at det er der de passer å fremstilles. Spydenes dekor indikerer sterkt at de har noe med spydet som gjenstand å gjøre basert på den spesifikke plasseringen, bruken av stilelementer, unike elementer og motiver som brukes på en spesifikk måte i en helt unike paneler. Plasseringen av dekoren er også noe som tilhører den helhetlige komposisjonen, spydene er alltid dekorert på en bestemt måte og spesifikt sted på falen. Denne tilsynelatende regulerte måten å dekorere spyd noe lik måte på skiller seg fra sverdene. Sverdene er dekorert vidt forskjellig fra andre gjenstandskategorier og hverandre (appendiks 2). Dette indikerer muligvis at disse er mer personlige og unike til brukeren. Det kan også indikere høyere status, og at dette er et lite utvalg av høyeste status. Det er oppsiktsvekkende at alle spydene, som dekorerer noe ulikt, likevel er mye likere enn alle sverdene som er helt unike mellom hverandre. Det er mulig at de som hadde et unikt sverd også hadde et spyd som var dekorert som de spydene som er funnet. Så dette kan ikke

nødvendigvis knyttes til høyere sosial status, men det at spydene hadde en bestemt betydning og rolle som skiller dem fra sverdene. Dette reflekteres i hvordan de er dekorert ulikt, selv om brukeren kan være samme person. De er alle beslått i sølv, så det er ingenting som direkte skiller de i edelmetall. Dette betyr ikke at de ikke er regulerte på en måte, det kan være slik at de skal bære et mer unikt preg. De skiller seg ikke bare ut fra andre gjenstander, men også mellom hverandre. Ut fra dette forholdet kan det argumenteres at spyd, som er hovedvåpenet i landstrid, muligvis reflekterer en felles krigeridentitet og meningsinnholdet av dekoren er knyttet til spydet som våpen og dette fellesskapet. Sverd på andre siden reflekterer en mer personlig identitet og status, der meningsinnholdet til dekoren passer både sverdet som våpen og brukerens identitet og rolle.

En vesens-forskjell fra de fleste løse gjenstandene er de faste monumentene. Monumentene har de fleste stilelementene og motiver, og flere som er unike til kategorien. Komposisjonen er ulik. De har i stor grad elementer som ikke knyttes til stilen. Disse knyttes da i stor grad til runesteiner som gjenstand, som kors og mennesker (appendiks 2). Komposisjonene består ofte av flere motiver sammen der de løse gjenstandene har et motiv utover hele tingen/er tingen eller et bestemt område på tingen (appendiks 2). På monumentene er oftest alt plassert på en flatside som skal betraktes. Løse gjenstander er tilsynelatende ikke forenlige med narrativer (appendiks 2), selv om det kunne ha vært mulig å ha små figurer rundt falen til spydene basert på hvor komplekse de små detaljene kan være på de løse gjenstandene. De er i større grad knyttet til runesteiner, komposisjonene på dem og vindfløyene kan være mer komplekse, men ikke nødvendigvis finere. Løse gjenstander kan knyttes til få stilelementer og enkeltmotiver, men som er fine og på lik linje med vindfløyer, og finere enn på runesteiner. Runesteiner og steinheller i pr1 og 2 har en helt klar bruk av bånddyr med runetekst som er unik til gjenstandskategorien. Dette indikerer at denne fremstillingen er knyttet til gjenstandskategorien, og dekorerer ikke løse gjenstander. Det samme gjelder kors, dette er et element som er helt forbeholdt faste monumenter om gjenstanden ikke er korset i seg selv (appendiks 2). Store dyr er ikke knyttet til løse gjenstander annet en vindfløyene og smykker, men bånddyr er mulig knyttet til et sverd og er på Gulløksen (appendiks 2). Det kan også argumenteres at båndformene kanskje er animalske, som på eldre spyd. Basert på mediet kan det ikke påstås at den fysiske størrelsen på gjenstanden burde påvirke hva den kan dekoreres med. Valget i samtiden er å ikke dekorere de med store dyr, og at de muligvis er forbeholdt smykker, runesteiner og vindfløyer. Det er etterstrebet at Fuglearmringen skal være selve dyret, og detaljene er små, men fine. En mulig grunn er at våpnene knyttes til andre attributter

enn det de store dyrene besitter, eller at våpenet «er» attributtene som store dyr kommuniserer.

Spesifikk lokasjon på gjenstanden og spesifikk ornamentikk er godt argumentert for av Hedenstierna-Jonson (2006b) på et skjold fra Birka med beslag i borrestil. At skjoldbeslaget er plassert mot brukeren indikerer annet enn pynt for betrakteren. Selve symbolene er ikke diskutert, men dekorens utseende kan sannsynligvis også knyttes til hvorfor beslaget hører hjemme der den er plassert på skjoldet. Forslagsvis om det handler om å beskytte brukeren, så har ornamentikkens betydning noe med dette å gjøre. På denne måten har dekoren og gjenstanden en betydning sammen. Den er plassert der den passer og ornamentikken hører til denne type mening, i det minste der den er plassert og sammen med gjenstanden. Det betyr ikke at symbolet kan ha en mer generell og overordnet betydning, men i denne komposisjonen så har det er forhold med skjoldet som gjenstand å gjøre. Ornamentikken er knyttet til gjenstandens funksjon og rolle, bruksområde og hvordan den anses i det mentale landskapet. På den andre siden kan dekoren også ha en mer generell betydning og meningshold, som kan dekorere hva enn det passer til. Det er også mulig at dekoren også passer gjenstanden basert på den betydningen og meningsinnholdet den har generelt, og er reflektert i gjenstandens bruksområde og rolle. Hedenstierna-Jonson (2006:314-315) påpeker at borrestilen holder seg til personlige gjenstander. Flere av gjenstandene er knyttet til krigere, men selve våpnene er i all hovedsak ikke dekorerte. Et slikt aspekt er det indikasjon på i ringerikestilen, men vekten ligger mot selve våpnene, monumenter og i litt mindre grad til smykker. På våpnene bærer ringerikestilen noe preg av å dekorere der gjenstanden festes til skaftet eller sverdbladet. Det er mulig dekoren ble ansett magisk hjelpe festet til å være sterkere. Smykker i ringerikestil er sjeldne i forhold til andre stiler, de mangler massekopierte kvinnesmykker og det er ingen ovalbrosjer (Kershaw 2013:176-177). Kershaw (2013:177) mener denne utviklingen kan indikere at et nytt hoff, mest sannsynlig Knut den store, har kommet til og at denne er mannsdominert. Symbolspråket blir militarisert og får klare maskuline fremstillinger. Det kommer tydelig frem i analysen at uttrykket på gjenstandene er nokså aggressivt med de store dyrene. Ikke alle tilfeller bærer preg av å være aggressiv, som de vandrende dyrene, men dyrene i seg selv kan beskrives å være tydelige mektige kjempere. At de store dyrene slåss mot bånddyr og mindre slanger har også mest sannsynlig et symbolsk innhold, muligvis en kamp mellom det onde og det gode, eller kanskje bare kampen i seg selv. Det er ikke nødvendigvis enkelt å bestemme hvem av disse som er god basert på at det er eksempler på mennesker som slåss mot begge. Gräslund (2014) retter kritikk mot forståelsen at alle slanger

og bånddyr er i kamp med store dyr da slangen både kan være god og ond i kristendommen. På U449 og St. Pauls steinhellen (og DR42 Jellingesteinen) bør kanskje tolkes som en «vakker slynge» med slangen som underkaster seg (Gräslund 2014, med referanser). Det er interessant for forståelsen av uttrykket på gjenstandene at det klart aggressive preget er på vindfløyene, som tilhører krigsskip og at de vandrende dyrene, og de med slanger slynget rundt bena, er på runesteiner. De store dyrene som vandrer bærer ikke preg av å være hemmet av å ha ben med knute (som Vg181). Andre bånddyr er heller ikke fremstilt i kamp, de er nøytrale eller i klynger, og bånddyrsrammene kan enten være bundne eller koblet sammen med unionsknute, som ikke nødvendigvis symboliserer at de er bekjempet. Det er et viktig, og tvetydig, symbol.

De ulike motivkategoriene bærer preg av å passe gjenstandskategorien basert på rolle i stor grad. Det er mulig dyret representerer attributtene til de som er affiliert med den politiske gruppen. Selve skiftet mot våpnene indikerer også denne militariseringen av hvordan dekoren fordeler seg. På denne måten har ringerikestilen et klart betydningsfullt og meningsfullt forhold med våpnene. De er ikke dekorert på denne måten uten en grunn. At stilen bærer preg av å være tett knyttet til spyd kan knyttes til spydet sin funksjon som våpenet til større krigføring og dermed får en enda større anseelse. Med militær organisering og militarisering av samfunnet sementerer spydet seg som en gjenstand som knytter brukeren til de øverste sjikt i samfunnet.

Gjenstander er dekorert på en bestemt og klar måte. De deler enkelte motiver og stilelementer, men andre er helt eksklusive til bestemte gjenstander eller begrenser seg til konkrete typer gjenstander. Komposisjonene er helt unike til gjenstandstypene, der de kan påstås å følge gjenstandstypens form, men de er ofte spesifikt dekorert på bestemte steder. Andre er heldekket. Et antall gjenstander er dekoren i seg selv. I analysen kommer det frem at forholdet dekoren har til ulike gjenstandskategorier er unik på flere plan. Dette er ulike elementer, delte elementer som brukes på ulike måter og plassering på de type gjenstandene som ikke er dekoren i seg selv. Dette tyder på at oppfatningen at selve gjenstandskategorien har en stor del å gjøre med dekoren den får, det er ikke bare dekoren som gir gjenstanden sin betydning og mening. Hedenstierna-Jonson (2006b) resonnerer om borrestilens bruk styrker forståelsen av forholdet mellom dekor og gjenstand som meningsfullt basert på hva dekoren og gjenstanden er. Borrestilen er tilnærmet fraværende fra våpen, og dekorerer en mengde andre ting – inkludert skjold. Dette er i motsetningen til ringerikestilen som virker å ha en klar tilknytning til våpen. Et annet eksempel på et forholdt mellom gjenstandskategori fra kort tid

før vikingtiden finnes på vendel-hjelmene fra Sverige. Danielsson (2010:130-131) mener hjelmenes attributt som masker, som har dypere betydning og meningsinnhold i jernalderen, passer med scenene i ornamentikken. På denne måten er det to aspekter som har opptreden sammen. Begge er symboler (Danielsson 2010:131). Som belyst i analysen kan dette løftes til gjenstandene i ringerikestil. Runesteiner viser sine symboler på en bestemt måte, vindfløyene på en og spydene på en annen som alle passer til gjenstanden basert på hva den er.

Vikingtidsstilene deler mange elementer og det er flere symboler som er gamle og del av andre stiler (se Graham-Campbell 2013). Det er flere symboler som fortsatt brukes og andre som ikke er en del av ringerikestilen. Enkeltelementer som muligvis kan knyttes til ringerikestil blir da vanskelige å tolke som tilhørende stilen. Dette gjelder i større grad spiraler og dobbeltspiraler. De kan være veldig like i mammenstilen og ringerikestilen, selv om det er mulig at rankefliker knytter de til ringerikestilen. Spiralen og dobbeltspiralen som enkeltstående element er ikke nok til å bestemme hvilken stil gjenstanden er dekorert med. Å knytte noe mer detaljerte kors til stilen har samme problem da det er vanskelig å tolke om korset er knyttet stilen er frittstående i stil. Spiralelementene som regnes å tilhøre ringerikestilen er i større grad helt inkorporert i mange motiver og det kan stadfestes at disse tilhører stilen, men de noe mer detaljerte korsene er sjeldent brukt på denne måten. Ringerikestilen er en bestemt stil med en bestemt ikonografi og symbolikk, som deles med mammenstil og urnesstil, men skiller seg såpass ut at den kan identifiseres som et stiluttrykk mellom disse. Den har plantelementer, ranker, bånd og dyremotiver som har ulike komposisjoner og forhold til hverandre. Plantepreget de ulike elementene har indikerer at plantene er helt sentrale som symbol, og de brukes ofte uten at det er dyr eller andre elementer til stede, dette strider imot blant annet Karlsson (1983) som knytter meningsinnholdet til det han mener er tydeligere elementer, som dyr og kors. Han stadfester at plantene er kunst og utfylling. De regnes for å være en like stor del av det meningsfulle ved stilen som dyr og andre tilsynelatende tydelige symboler i denne oppgaven da de brukes og er inkorporert på en spesifikk måte som ikke bærer preg av å være tilfeldig. Det vi i dag gjenkjenner lettere som meningsfulle symboler behøver ikke å være de eneste med meningsinnhold. Ikonografien, og symboler, motiver og komposisjoner er en del av helheten som stil representerer. mammenstilen deler motiver med ringerikestilen, men kan grupperes ulikt basert på utseende, nye og modifiserte elementer samt det kronologiske tidsrommet. Utover dette kan stilskiftet også representere flere andre aspekter, som forandringer i kulturen og verdensforståelsen, men også at det er en kontinuitet

på grunn av at vikingtidsstilene tilhører et kunstuttrykk knyttet til «vikingene» som identifiserbar gruppe.

Måten ting blir dekorert på og hva som blir dekorert med er konsekvent i ringerikestilen. Dette er også illustrert av at gjenstandene som ikke tilhører den tilsynelatende korrekte måten å bruke ringerikestil på er feil i sin dekorasjon (se appendiks 1), som Ædwens brosjé (Fuglesang 1980: Cat. no:50). Denne har store mengder hermede og dårlig utførte stilelementer og motiver sammen. Alle smykkene som kan knyttes til den faktiske stilen er alle fint utført, men svært begrenset i bruk av stilelementer og motiver på en og samme gjenstand. At stilen også trekker seg mot toppsjiktet i samfunnet i forhold til andre stiler, antyder at dette ikke handler om lavere status eller at de teknisk sett er enklere, men at det er slik smykker skal være i ringerikestil. Det er et mer bestemt og begrenset uttrykk. Smykker antyder i stor grad å være eller skal vise betydningen og meningsinnholdet til bestemte stilelementer/motiver, mest sannsynlig er dette tett knyttet til brukeren og deres plass i samfunnet og tilførelse, men også en tilknytning til meningsinnholdet til selve stilelementet/motivet. Smykkenes uttrykk i ringerikestil er ulikt de mangefasetterte vikingtidssmykkene som Neiss (2006, 2011, 2012, 2013) undersøker, disse kan bygge om flere ulike motiver basert på hvordan gjenstanden betraktes, deler av en figur kan være del av annen figur. Ringerikestilens smykker har et bestemt uttrykk i hovedsak, som for eksempel et stort dyr med de stilelementene som er vanlige i stilen. De kan være dyret i seg selv og bærer preg av å være et tydelig merke. Meningsinnholdet kan muligvis være klarere enn eldre stilers mangefasetterte kompleksitet. Det er mulig at smykkenes funksjon har endret seg noe. At ringerikestilen bærer preg av å skal være proper og trekker seg mot rike gjenstander ekskluderer den fra allmenheten. Det er mulig dette kan knyttes til en legitimeringsprosess der det er de riktige personene som bærer ringerikestilen og viser frem symbolikken (se Earle 1993).

Ringerikestilen skiller seg sterkt fra borrestilen ved at den i stor grad dekorerer våpen og monumentale gjenstander. Det er noe ved stilen og bestemte stilelementer, motiver og komposisjoner som passer disse kategoriene, men på ulike måter. Hvordan ornamentikken blir brukt er knyttet til gjenstandstypen, og har betydning med den. Hedenstierna-Jonson (2006b) nevner at motiver kan knyttes til attributtene til som blant andre Odin og at dette muligvis passer på beskyttelsesutstyr. Det er ikke nevnt at spesifikke motiver kan være knyttet til spesifikke gjenstandskategorier annet enn det overordnede at borrestilen ikke virker å passe til våpen, og bare personlige gjenstander, inkludert skjold. I ringerikestilen kommer det frem i

analysen at stilelementer, motiver og komposisjoner er knyttet til ulike gjenstadskategorier, eller mer overordnet typen gjenstand. Monumentene skiller seg fra løse gjenstander og våpnene skiller seg fra resten, spesielt spydene. Det er en indikasjon på at de er dekorert som de er basert på typen gjenstand de er, og i sin tur er dette et meningsfullt forhold. Om ikke så hadde dekorasjonen mest sannsynlig vært mer tilfeldig eller lik på alle gjenstander. Størrelsen på flaten som dekorerer er ikke det som bestemmer hvordan tingen dekorerer, det er ingenting som indikerer at båndformene på spyd ikke kunne ha vært dyr av noe slag. Disse formene passer på spydene basert på en samtidig forståelse av symbolene, og dette kan være et meningsinnhold som muligvis er magisk og knyttet til verdensforståelsen, Dette motstrider ikke at brukerne og forståelsen kommer fra kristne, verdensforståelse vedvarer lenger enn selve religionen, og hedendommen var i større grad overtro, og denne levde lenger enn selve troen på de hedenske gudene (se André 2002, 2013; Gräslund 2001). Store deler av de som regnes som sentrale element av ringerikestil, som båndformene og andre stilelementer i spesifikke lokasjoner i paneler, er forbeholdt spyd. De deler enkelte motiver, som spiraler, noen få plantelement, og enkelte former, men der stopper likheten. Komposisjonene av disse er ikke lik, og flere av elementene er unike eller forbeholdt løse gjenstander, og da spesifikt våpen. Den utstrakte bruken av faktiske bånd og snører kontra ranker, skiller de fra monumentale gjenstander og vindfløyene i stor grad. Det samme gjelder den fullstendige mangelen på dyr, som ikke er en begrensning av mediet som blir dekorert. Båndformene A og B kan knyttes til dyr, og det er eksempel blant eldre spyd der de ser dyreaktige ut, men der den klare formen er borte. Disse kan knyttes til bånddyr, men ikke de store dyrene. Disse stilelementene er tatt med videre fra eldre ornamentikk, det bryter med Fuglesangs (1980) konklusjon at spydene har stilelementer og motiver som er hermet etter monumentale gjenstander i ringerikestil. Snarere kan det være slik at de er samtidige og bruken av elementene, basert på sin betydning og at de muligvis passer og/eller tilhører spyd som gjenstand, er tilsynelatende mer bevisst enn at de har ført over elementer fra andre ting uten at de har noen betydning hva gjenstanden er. Flere elementer er delt over de fleste gjenstander, som knuter, andre deles med et mindre antall gjenstander, som rankeklumpen på våpnene og andre er helt unike til gjenstadskategorien, som båndform E på spyd. Det førstnevnte kan peke mot at symbolet har et generelt meningsinnhold for ringerikestilen, som muligvis passer med gjenstanden og får en sammenvevd meningsfull betydning basert på hva gjenstanden er. De elementene som deles over bestemte kategorier har mest sannsynlig et meningsinnhold som passer typen gjenstand basert på dens funksjon. Rankeklumpen har noe med våpen å gjøre da den ikke er funnet i noen annen kategori enn våpnene. Dens meningsinnhold kan

være generell til våpen, men også få sin meningsfulle betydning basert på sammenvevingen med våpenet den er på. Basert på at ranker kan være en aktiv del av konflikten mellom dyrene på vindfløyene, kan det foreslås at rankeklumpen har med våpenes funksjon å gjøre. Det er mulig dens meningsinnhold er kamp i seg, og kanskje ansett som magisk i tilknytting til eggens retning. Et antall av disse elementene har også noe ulik utseende og plassering på de ulike gjenstandskategoriene, båndform F og båndtrikvetraen på Marumsverdet har ulikt utseende, og plasseringen på begge har bærer preg av å være i retningen våpenet brukes. De elementene som er helt knyttet til en gjenstandskategori har et helt tilknyttet forhold med den type gjenstand. Enkelt sett er komposisjonene tilnærmet unike på ulike gjenstandskategorier, men andre elementer er helt knyttet til en gjenstandskategori, som Marumsverdets ranker og mulige dyrehode, båndform E og den vertikale repdekoren, som ikke direkte knyttes til ringerikestilen, og elementer som ikke kan bestemmes som ringerikestil er i all hovedsak knyttet til runesteiner, slik som alle kors som klart kan identifiseres som faktiske kors.

Mennesket er et viktig aspekt, for vi skaper tingene, forstår og bruker de. At gjenstandene dekorert med ringerikestil ennå var behandlet som animerte gjenstander kan observeres ved handlingene to av spydene skal å fatt. En av de er funnet i Tissø (C5356), og den andre var lagt under en stein ved en elv (SHM17343:1548). Dette følger tendensen ved at det er dekorerte høystatusgjenstander som deponeres i vann (Lund 2017:90-91), og det er de gjenstandene som er animerte i de norrøne skriftlige kildene (Lund 2019:92). En stor del av de deponerte gjenstandene er våpen (se Lund 2004, 2007, 2009). Ting bærer navn og kan ha meninger (Lund 2017, med referanser). Tingene handler helt enkelt sammen med mennesket i vikingtidens verdensforståelse. Gjenstandskategoriene er ulike typer skapninger og betraktes på ulike måter.

Ranker, unionsknuter og pæreformene er aktive i komposisjonene, det gir ikke mening at de skal bygge opp egne motiv eller ha interaksjon med andre elementer, som de store dyrene og bånddyr. De henger ikke i bakgrunnen eller brukes bare som ramme. Flere av dyrenes detaljer er i all hovedsak ranker og plantelement. Stilen har et animalsk plantepreg som mest sannsynlig har en symbolsk og meningsfull rolle. De viser til en handling, som den lange ranken med flere utstikkere på Källungefløyelen som binder dyrene og bånddyrene som er bundet sammen med unionsknuter. Både knuter og unions knuter brukes på sammen måte, men knutene trekker i svakt mot løse gjenstander, med et fåtall unionsknuter på vindfløyene. Det er mulig disse er samme symbolikk, der det kan handle om en form for seier eller temming over det bånddyrene representerer, som kan være verdensormen og oldtidens

verdensforståelse. Det er mulig at det er kristendommen som har klart å pasifisere det som var et symbol på det farlige og ukjente. Pæreformene har også en sentral rolle, ofte i sammenheng med viktige symbol, som hvordan de bygger opp hengekorset og korset på Vangsteinen. Forholdet disse har til gjenstander er klar, de trekker seg sterkt til monumenter og vindfløyene, med få enkeltexemplar på andre gjenstandskategorier.

Kapittel 9. Konklusjon

Det kommer tydelig frem at dekoren har et bestemt forhold til spesifikke gjenstandskategorier i ringerikestilen. Resultatet av forholdet mellom ting og dekor i ringerikestil gikk over mine forventninger. Jeg forventet et mer uklart forhold mellom dem, og at det kom til å være indikasjoner på et spesifikt forhold mellom ikonografi og gjenstandskategori. Forholdet kan ikke forklares med at selve gjenstanden ikke kan dekoreres med enkelte elementer eller motiver basert på størrelsen på flaten på gjenstanden og andre tekniske begrensninger. Gjenstandene dekorerer på spesifikke steder, og på unike måter. Elementene fra ringerikestilen passer med eller tilhører gjenstanden basert på hva den er. Den er knyttet til funksjon og samtidig oppfattelse av gjenstanden i verdensforståelsen på en meningsfullt plan. Det er en klar indikasjon på at forholdet mellom dekor og gjenstandskategori indikerer et meningsfullt forhold mellom dem, det er et klart samspill mellom gjenstandskategori og ikonografien den har. Dette kan være betydning som statusmarkør og et dypere meningsforhold som kan knyttes til mytologi, forestillingsverden og magi. Betydningen til dyreornamentikken, som er basert på dens symbolisme og meningsinnhold, og tilknyttingen til eliten, viser tilknyttingen til det hellige (Hedeager 1999a:83). Den formidlet dette. Samtidig med det er det også en sammenheng med selve gjenstanden. Denne betydningen har fortsatt, og det er sterk indikasjon på at plantene er en del av dette, og har et dypere meningsinnhold. På samme måte som ulike dyr regnes å ha gjennom alle de ulike stilene. Resultatet av undersøkelsen belyser det er mest sannsynlig at ulike gjenstandskategorier dekoreres på bestemte måter basert på et meningsfullt forhold mellom dekoren og gjenstandstypen. Et spesifikt forhold mellom ting og dekor har et klart samspill og er sammenvevd. Ved å sammenligne borrestilen og ringerikestilen, er det mulig å observere at borrestilen stort sett ikke hører hjemme på våpen, men at ringerikestilen gjør det i stor grad. Flere elementer er knyttet til spesifikke gjenstandskategorier som belyser at disse har et forhold som passer hverandre. Det er ikke mulig å nå det spesifikke meningsinnholdet til dekoren, men det er klarhet i tilknyttingen til spesifikke gjenstandskategorier. Dette indikerer at det ikke er tilfeldig at en gjenstand er dekorert som den er. Det er tydelig at mange motiver og stilelementer har en overordnet betydning og meningsinnhold, og deles over flere gjenstandskategorier, men brukes ulikt på gjenstandskategorier. Selve symbolene har et passende forhold med gjenstandskategorien den utsmykker basert på hvordan den betraktes i vikingtidens samfunn. Andre elementer i stilen er knyttet til bestemte gjenstandskategorier, spesielt hele komposisjoner er unike til gjenstandskategorier.

Plantepreget er nokså avgrenset i stilen, det er ikke så mange ulike planter som ser ut på mange ulike måter, men et fåtall helt bestemte elementer som brukes konsekvent. Det peker mot at dette ikke handler om å dekorere i alt som er fint av planter, men bestemte typer og på bestemte måter for å gi et spesifikt uttrykk på gjenstandene de dekorerer. Dette er en sterk indikasjon på at de har et meningsinnhold som kan knyttes til ulike gjenstandskategorier, og med det bestemte motiv og komposisjoner, basert på hvordan uttrykket skal være på den. Det er en grund til at dyrene er dekorert med plantelementer og kan ha store kroner av ranker og pæreformer, rankehaler med radvis av pæreformer, og at de også er omringet av ranker og ofte også ulike typer pæreformer. Disse detaljene er også ofte enkle, med halen til runesteinenes bånddyr som ender som ranke, men det er like viktig som symbol. Det er ikke bare dyret i seg som et stort beist som er sentralt, det er også et fokus plantepreget i forhold til eldre stiler. Det at vi ikke kan erkjenne eksakt hva det er i dag betyr ikke at dette bare er dekor for dekorens skyld, slik som Karlsson (1983) resonnerer. Den unike tilknyttingen rankene har til ulike gjenstandskategorier indikerer at i samtiden så hadde de en forstilling om hva som skulle dekorere hvilke gjenstandstyper og hvordan. Fra å være fraværende, begrensede til ekstravagante motiver og komposisjoner. Selv om uttrykket er bestemt og ligner på hverandre, det som gjør de til en stil, er det også rom for kreativitet og alternative måter å gjøre ting på, men i hovedsak bærer dekoren på flere gjenstandskategorier et likere preg. Dette kan observeres på sverdene der dekoren er vidt forskjellig og spydene der dekoren bærer et likt preg, men er flott utført. Et annet aspekt som kan ha betydning og mening er hvordan komposisjonene er plassert på bestemte måter, som i akse, symmetrisk plassering, ulike løkker og kryssende ranker. Uttrykket til stilen bærer preg av at kampen er et viktig symbol, uten at det nødvendigvis er en klarhet i hvem som vinner, eller er god eller ond. Rankene bærer preg av å være svært aktive i disse komposisjonene, og er en del av kampen. De er også aktive ved å bygge opp svært viktige symboler, som kors og livets tre. De runesteinene med disse komposisjonene er ikke bare til pynt, og plantepreget er ikke bare betraktet som fint i samtiden.

Gjenstanden i seg selv er en entitet som er sammenvevd med dekoren basert på hvordan den betraktes i det mentale landskapet i samtiden. Ringerikestilen har mest sannsynligvis en overordnet betydning og meningsinnhold, men denne tilpasser seg eller passer gjenstanden den dekorer. Andre elementer er helt knyttet til gjenstandskategorien. Det kan virke banalt at ornamentikk dekorerer en gjenstandskategori på en bestemt måte, og det kan virke som at det handler hva det er plass til på gjenstanden. Men slik er det ikke, flere ulike

gjenstandskategorier kunne ha samme type dekor, bare i ulik størrelse. Det at dekoren har et bestemt uttrykk på ulike gjenstandskategorier indikerer også at det er en oppfattelse som at gjenstandskategorien skal dekoreres med en bestemt ikonografi, det er en bestemt symbolikk passer gjenstandskategorien. I besvarelsen av problemstillingen kommer det frem at forholdet dekoren har til gjenstander, og omvendt, har et betydningsfullt og meningsfullt aspekt. De er dekorert på en måte som passer gjenstandskategorien slik de er oppfattet som sosial aktør og entitet i samtiden. Stilen er dypt knyttet til kontinuiteten av den norrøne verdensforståelsen sammen med kristne aspekter som adopteres, approprieres, og utfordrer, samtidens norrøne mentalitet. betydningen gjenstandene og deres ornamentikk har i samfunnet, som statusmarkør eller politisk identifikasjon, får de av meningsinnholdet til dekoren og forholdet til gjenstandskategorien, som også bidrar like mye til det meningsfulle aspekter basert på samtidens oppfatning av denne. Gjenstandens og dekorens betydning er reflektert i de meningsfulle aspektene gjennom samspillet mellom ikonografien og gjenstandskategorien. Ornamentikken og gjenstandskategoriene reflekterer ikke bare hverandre, det er et samspill mellom menneske, ikonografi og gjenstander.

Kapittel 10. Litteraturliste

Primærkilder

Snorre Sturluson *Edda* [Yngre Edda] 2016, oversatt av A. Holtsmark. Saga Bok, Stavanger.

Kongespeilet 2000 [1947], oversatt av A.W. Brøgger. Bokklubbens Kulturbibliotek. De norske Bokklubbene, Oslo.

Referanseliste

Aannestad, H. L. og M. Spangen 2014 Dyrestilen forteller. I *Hauglagt - vikingenes gravskikk på Gulli*, redigert av C. Gustavsén, s. 30-37. Vestfoldmuseene.

Aannestad, H. L. 2015 Smykket til kamp. Estetikens makt og maktens estetikk – praktsverd i vikingtid. I *Smykker. Personlig pynt i kulturhistorisk lys*, redigert av Marianne Vedeler og Ingunn Marit Røstad, s. 43-67. Museumsforlaget, Trondheim.

Andrén, A. 2000 Re-reading Embodied Texts - an Interpretation of Rune stones. *Current Swedish Archaeology* 8:7.32.

Andrén, A. 2002 Platsernas betydelse: Norrön ritual och kultplatskontinuitet. I *Plats och praxis: Studier av nordisk förkristen ritual*, redigert av K. Jennbert, A. Andrén and C. Raudvere, s. 299-342. Nordic Academic Press, Lund.

Andrén, A. 2013 The significance of places: the Christianization of Scandinavia from a spatial point of view, *World Archaeology* 45(1): 27-45.

Androschuk, F. 2014 *Viking Swords. Swords and Social aspects of weaponry in Viking Age Societies*. Studies 23, The Swedish History Museum, Stockholm.

Bertelsen, L. G. 1994 *Urnesfibler I Danmark*. Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie 1992. Det Kongelige Nordiske Oldskriftselskab, København.

Bertelsen, L. G. 2002 Den sene vikingetids kunst. I *Vikingetidens kunst; en udstilling om kunsten i vikingernes verden og efterverden ca. 800 – 1250*, redigert av L. G. Bertelsen. Kongernes Jelling, Jelling.

Brink, S. 2008 Christianisation and the Emergence of the Early Church in Scandinavia. I *The Viking World*. Redigert av S. Brink og N. Price, s. 621-628. Routledge. London and New York.

Brunning, S. 2013 *The 'Living' Sword in Early Medieval Northern Europe: An Interdisciplinary Study*. Doktoravhandling i arkeologi, Institute of Archaeology, University College London, London.

Brunning, S. 2015 '(Swinger of) the Serpent of Wounds': Swords and Snakes in the Viking Mind. I *Representing Beasts in Early Medieval England and Scandinavia*, redigert av Michael D.J. Bintley og Thomas J.T. Williams s. 53-72. Boydell & Brewer, Woodbridge.

Conkey, M. W. 1993 Experimenting with style in archaeology: some historical and theoretical issues. I *The uses of style in archaeology*, redigert av M. W. Conkey og C. A. Hasdorff, s. 5-17. New Directions in Archaeology. Cambridge University Press, Cambridge.

Conkey, M. W. og C. A. Hasdorff 1993 Introduction. I *The uses of style in archaeology*, redigert av M. W. Conkey og C. A. Hasdorff, s. 5-7. New Directions in Archaeology. Cambridge University Press, Cambridge.

Creutz, K. 2003 *Tension and tradition: a study of late Iron Age spearheads around the Baltic Sea*. Stockholms Universitet, Stockholm.

Danielsson, I-M. B. 2007 *Masking moments: the transitions of bodies and beings in late Iron Age Scandinavia*. Doctoral dissertation, Department of Archaeology and Classical Studies, Stockholm Universitet, Stockholm.

Danielsson, I-M. B. 2010 Sense and Sensibility: Making Practices in Late Iron Age Boat-Graves. I *Making Sense of Things. Archaeologies of Sensory Perception*, redigert av Fredrik Fahlander & Anna Kjellström. Stockholm studies in Archaeology 53. TMG Sthlm, Sverige.

- Danielsson I-M. B. 2015a The Social Qualia of Kuml. An Exploration of the Iconicity of Rune-stones with Kuml Inscriptions from the Scandinavian Late Viking Age. *Current Swedish Archaeology* 2015, 23.
- Danielsson, I-M. B. 2015b Walking Down Memory Lane. Rune-Stones as Mnemonic Agents in the Landscapes of Late Viking-Age Scandinavia. I *Early Medieval Monuments*, redigert av H. Williams, J. Kirton og M. Gondek, s. 62-86. Boydell Studies in Medieval Art and Architecture. Boydell & Brewer, Suffolk.
- Earle, T. 1993 Style and iconography as legitimation in complex chiefdoms. I *The uses of style in archaeology.*, redigert av M. W. Conkey og C. A. Hasdorf, s. 73-81. New directions in archaeology. Cambridge University Press, Cambridge.
- Fuglesang, S. H. 1980 *Some aspects of The Ringerike style : a phase of 11th century Scandinavian art.* Mediaeval Scandinavia supplements 1. Odense University Press, Odense.
- Fuglesang, S. H. 1981 Vikingtidens kunst. I *Norges kunsthistorie, bind 1 – fra Oseberg til Borgund*, redigert av P. Anker, P. Palme, S. Tschudi-Madsen og K. Berg. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.
- Fuglesang, S. H. 1992 Art. I *From Viking to Crusader: the Scandinavians and Europe 800–1200*, redigert av E. Roesdahl og D.M Wilson., s. 176-183. Rizzoli International Publications, New York.
- Fuglesang, S. H. 2004 Dekor, bilder og bygninger i kristningstiden. I Religionsskiftet i Norden. Brytninger mellom nordisk og europeisk kultur 800-1200 e.kr., redigert av J. V. Sigurdsson, M. Myking og M. Rindal, s.197-294. Occasional papers 6. Unipub, Oslo.
- Graham-Campbell, J. 2013 *Viking Art*. Thames and Hudson, London.
- Gräslund A-S. 1991 Runstenar. Om ornamentik och datering. *Tor* 23:113-140.
- Gräslund A-S. 1992 Runstenar. Om ornamentik och datering II. *Tor* 24:177-201.
- Gräslund A-S. 1998 Ornamentiken som dateringsgrund för Upplands runstenar. I *Innskrifter og datering. Dating Inscriptions*, redigert av A. Dybdahl og J.R. Hagland, s. 73-91. Senter for middelalderstudier Skrifter nr. 8. Tapir, Trondheim.
- Gräslund A-S. 2001 Ideologi och Mentalitet: Om religionsskiftet i Skandinavien från en arkeologisk horisont. OPIA 29. Institutionen för Arkeologi och Antik historia, Uppsala Universitet, Uppsala.
- Gräslund A-S. 2005 Symbolik för lycka och skydd – vikingtida amulethängen och deras rituellella context. I *Fra funn til samfunn*, redigert av K. A. Bergsvik og A. Engevik jr., s. 377-292. UBAS nordisk 1. Arkeologisk institutt, Universitetet i Bergen, Bergen.
- Gräslund A-S. 2006 Dating the Swedish Viking-Age rune stones on stylistic grounds. I *Runes and their secrets: studies in runology*, redigert av M. Stoklund, M. Lerche Nielsen, B. Holmberg og G. Fellows-Jensen. Museum Tusulanum Press, København.
- Gräslund A-S. og L. Lager 2008 Runestones and the Christian Missions. I *The Viking World*. Redigert av S. Brink og N. Price, s. 629-638. Routledge. London and New York.
- Gräslund A-S. 2014 En påfågel I Odensala? Några reflektioner om ikonografien på runstenarna vid Harg. I *Situne Dei. Årsskrift for Sigtunaforskning och historisk arkeologi* 2014, redigert av A. söderberg, R. Edberg, M. Källström og E. Claeson, s. 22-31. Sigtuna museum, Sigtuna.
- Gräslund A-S. 2015 The Late Viking Age Runestones of Västergötland: On Ornamentation and Chronology. *Lund Archaeological Review* 20:39-53.
- Hedeager, L. 1999a *Skygger av en annen virkelighet. Oldnordiske myter*. Pax Forlag, Oslo.
- Hedeager, L. 1999b Skandinavisk dyreornamentikk. Symbolsk representasjon af en førkristen kosmologi. I *Et hus med mange rom. Vennebok til Bjørn Myhre på 60-årsdagen.*, redigert av I. Fuglestad, T. Gansum og A. Opedal, s 219-237. Bind A. AmS-Rapport 11A. Arkeologisk museum, Stavanger.
- Hedeager, L. 2000 Skandinavisk dyreornamentik: Symbolsk representation af en førkristen kosmologi. I *Old Norse myths, literature and society. Proceedings of the 11th International Saga Conference 2-7 July 2000*, redigert av G Barnes, M. C. Ross. Centre for Medieval Studies. University of Sydney, Australia.

- Hedeager, L. 2003 Beyond Mortality. Scandinavian animal style AD 400-1200. I *Sea Change: Orkney and Northern Europe in the later Iron Age AD 300-800*, redigert av J. Downes og A. Ritchie, s 127-136. Orkney Heritage Society, Kirkwall.
- Hedeager, L. 2004. Dyr og andre mennesker - mennsker og andre dyr: Dyreornamentikkens transcendentale realitet. I *Ordnning mot kaos – studier av nordisk førkristen kosmologi*, redigert av A. André, K. Jennbert og C. Raudvere, s. 219-252. Nordic Academic Press.
- Hedeager, L. 2005 Animal Representations and Animal Iconography. *Studien zur Sachsenforschung* 15:231-245.
- Hedeager, L. 2011 *Iron Age Myth and Materiality. An Archaeology of Scandinavia AD 400-1000*. Routledge, London and New York.
- Hedenstierna-Jonson, C. 2002 A group of Viking Age sword chapes reflecting the political geography of the time. *Journal of Nordic Archaeological Science* 13:103-112.
- Hedenstierna-Jonson, C. 2006a *The Birka Warrior. The Material Culture of a Martial Society*. Archaeological Research Laboratory, Stockholm.
- Hedenstierna-Jonson, C. 2006b Borre style metalwork in the material culture of the Birka warrior: an apotropaic symbol. *Fornvännen* 2006 101(5):312-322.
- Hedenstierna-Jonson, C. 2009 Social and political formations in the Scandinavian areas, 8th - 10th century. The martial perspective. *Territorio, Sociedad y Poder* 2:89-104.
- Hegmon, M. 1992 Archaeological Research on Style. *Annual Review of Anthropology* 1992, 21: 517-536.
- Helmbrecht, M. 2013 Figures, foils and faces – fragments of a pictorial world: Anthropomorphic images from the Vendel Period and Viking Age found at Uppåkra. I *Folk, fö och fynd*, redigert av B. Hårdh og L.Larsson, s. 9- 31. Uppåkrastudier 12. Acta Archaeologica Lundensia Series altera in 8° 64. Media-Tryck, Lund.
- Hjardar, K. og V. Vike 2011 *Vikinger i krig*. Spartacus, Oslo.
- Hodder, I. 1982 *Symbols in action: ethnoarchaeological studies of material culture*. I *New studies in archaeology*. Cambridge. Wiley-Blackwell, Hoboken.
- Hodder, I 1993 Style as an historical quality. I *The uses of style in archaeology*, redigert av M. W. Conkey og C. A. Hasdorf, s. 44-51. *New Directions in Archaeology*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Hodder, I og S. Hutson 2003 *Reading the Past: Current Approaches to Interpretation in Archaeology*. 3ed. Cambridge University Press, Cambridge.
- Hodder, I 2012 *Entangled: An Archaeology of the Relationships between Humans and Things*.
- Hofseth, Ellen Høigård 1982. Loven om våpenting i lys av arkeologisk materiale. Universitetets oldsaksamling årbok 1981-81: 103-118. Universitetets kulturhistoriske museer, Oslo.
- Jakobsson, M. 1992 *Krigarideologi och vikingatida svärdstypologi*. Stockholms Universitet, Stockholm.
- Johansen, A. B. 1979 *Nordisk dyrestil bakgrunn og opphav*. AmS skrifter 3. Arkeologisk museum Stavanger, Stavanger.
- Johansen, A. B. 1981 Nordic Animal Style Background and Origin. *Norwegian Archaeological Review* 14(2):118-122.
- Karlsson, L. 1983 *Nordisk form. Om djuornamentik*. Studies 3. Statens historiska museum, Stockholm.
- Kershaw, Jane F. 2013 *Viking Identities: Scandinavian Jewellery in England*. Oxford University Press, Oxford.
- Klæsøe, I. S. 2002a Hvordan de blev til. Vikingetidens stilgrupper fra Broa til Urnes. I *Nordeuropæisk dyrestil 400-1100 e.kr*, redigert av K. H. Nielsen og J. Velle, s. 75-105. Hikuin 29. Hikuin, Højbjerg.
- Klæsøe, I. S. 2002b Løver, fugler og slanger. I *Nordeuropæisk dyrestil 400-1100 e.Kr.*, K. H. Nielsen og J. Velle, s.243-266. Hikuin 29. Hikuin, Højbjerg.
- Kristoffersen, S. 1997 *Dyreornamentikkens sosiale tilhørighet og maktpolitiske sammenheng. Nydamstil og Stil I i sør- og sørvestmorge*. Doktorgradsavhandling i arkeologi, Universitetet i Bergen, Bergen.

- Kristoffersen, S. 1999 Swords and brooches. Constructing social identity. I *Grave Matters. Eight studies of First Millennium AD burials in Crimea, England and southern Scandinavia. Papers from a session held at the European Association of Archaeologists Fourth Annual Meeting in Göteborg 1998*, redigert av M. Rundkvist, s. 87-96. BAR International series 781.
- Kristoffersen, Siv 2000a Expressive objects. I *Form – Function & Context. Material culture studies in Scandinavian archaeology*, redigert av D. Olausen og H. Vankilde, H., s. 265-274. Acta Archaeologica Lundensia. Series in 8°, 31. Lund.
- Kristoffersen, Siv 2000b *Sverd og spenne. Dyreornamentikk og sosial kontekst*. Studia humanitatis Bergensia nr 13. Høyskoleforlaget, Kristiansand.
- Kristoffersen, S. 2010 Half beast – half man. Hybrid figures in animal art. *World Archaeology* 42(2):261–272.
- Lorange, Anders Lund 1889 *Den yngre Jernalders Sværd: et Bidrag til Vikingtidens Historie og Teknologi*. Bergens Museums skrifter, Bergen.
- Lundborg, M. D. 2004 Det bundna - Djuornamentik och skaldediktning i övergången mellan förkristen och kristen tid. *Gotländskt arkiv 2004/2005*:146-154.
- Lundborg, M. D. 2006 Bound animal bodies. Ornamentation and scaldic poetry in the process of Christianization. I *Old Norse religion in long-term perspectives. Origins, changes, and interactions*, redigert av A. André, K. Jennbert og C. Raudvere, s. 39-44. Vägar till Midgård 8. Nordic Academic Press, Lund.
- Lund, J. 2004 Våben i vand: om deponeringer i vikingetiden. I *Kuml : Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab*, redigert av J. Laursen, s. 197- 221. Jysk Arkæologisk selskab, Højbjerg.
- Lund, J. 2007 Vikingetidens våbendeponeringer: ting finder sted. I *Specialer i forhistorisk arkæologi 2004-2005*, redigert av H. Lyngstrøm, P. Foss og B. Storgaard, s. 105-113. SAXO-instituttet, Afdeling for Forhistorisk Arkæologi, Københavns Universitet. København.
- Lund, J. 2009 *Åsted og vadested. Deponeringer, gjenstandsbiografier og runlig strukturing som kilde til vikingtidens kognitive landskaper*. Doktoravhandling i arkeologi, Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Lund, J 2017 Connectedness with Things. Animated Objects of Viking Age Scandinavia and Early Medieval Europe. *Archaeological Dialogues* 2017, 24(1):89-108
- Lund, J 2020 Rune Stones as Material Relations in Late Pagan and Early Christian Scandinavia. *Danish Journal of Archaeology* 2020, 9:1-20.
- Ljung, C. 2016a *Under runristad häll*. Stockholm Studies in Archaeology 67:1. Explicare, Stockholm.
- Ljung, C. 2016b *Under runristad häll. Katalog över tidligkristna gravmonument*. Stockholm Studies in Archaeology 67:2. Explicare, Stockholm.
- Mansrud, A. 2004a *Dyret i jernalderens forestillingsverden. En studie av forholdet mellom dyr og mennesker i nordisk jernalder, med utgangspunkt i dyrebein fra graver*. Hovedfagsoppgave i nordisk arkeologi, Institutt for arkeologi, konservering og historiske studier, Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Mansrud, A. 2004b *Dyrebein i graver – en kilde til jernalderens kult og forestillingsverden*. I *Mellom himmel og jord : foredrag fra et seminar om religionsarkeologi, Isegran, 31. januar-2. februar 2000*, redigert av L. Melheim, L. Hedeager og K. Oma. Oslo Archaeological Series 2. Institutt for arkeologi, kunsthistorie og konservering. Universitetet i Oslo, Oslo.
- Mansrud, A. 2006 *Flytende identiteter? Dyrebein i graver og førkristne personoppfatninger*. I *Lik og ulik – gravskikk gjennom 10 000 år*, redigert av T. Østigård, s. 133-159. Universitet i Bergen Arkeologiske Skrifter 2. Universitetet i Bergen, Bergen.
- Martens, I. 2004 Indigenous and imported Viking Age weapons in Norway – a problem with European implications. *Journal of Nordic Archaeological Science* 14: 125–137.
- Martens, I. 2006 *Karolingisk eller norsk? : noen iakttagelser og spørsmål om vikingtidens våpenproduksjon i Norge i Historien i forhistorien : festskrift til Einar Østmo på 60-års dagen*, redigert av H. Glørstad og D. Skre. Kulturhistorisk museum, Oslo.

- Martens, I. 2009 Våga og Tinn – to bygder med mange praktsverd fra vikingtid. *Viking* LXXII:183-196.
- Møller, S. 1880 *Dyreornamentikken i Norden*. Aarbøger for nordisk oldkyndighed og historie, København.
- Neiss, M. 2006 Några vikingtida praktsmäckens motivkanon. Kontinuitetsfrågor i germansk djuornamentikk III. *Viking* LXIX:131-168.
- Neiss, M. 2011 Fixeringsbilder från Vestervang: Försök till en metodisk tolkning av vikingatida djuornamentik. I *ROMU 2011*, redigert av Jens Molter Ulriksen, s. 35-69. Roskilde Museums Forlag, Roskilde.
- Neiss, M. 2012 Vikingatidens djuornamentik som materiellt ankare? *Arkæologisk forum* 27:7-12.
- Neiss, M. 2013 Viking Age Animal Art as a Material Anchor? A New Theory Based on a Head Motif. I *The Head Motif in Past Societies*, redigert av Leszek Gardela and Kamil Kajkowski. Motif Through the Ages Vol. 1. Muzeum Zachodniokaszubskie w Bytowie, Bytów.
- Nielsen, K. H. 1997a Retainers of the Scandinavian Kings: An Alternative Interpretation of Salin's Style II (sixth-seventh centuries AD). *Journal of European Archaeology* 5(1):151-169.
- Nielsen, K. H. 1997b Animal art and the weapon-burial rite - A political Badge? I *Burial & Society: The chronological and social analysis of archaeological burial data*, redigert av C.K. Jensen og K. Højilund Nielsen, s. 129-148. Aarhus University Press, Aarhus.
- Nielsen, K. H. og J. Velley (red.) 2002 *Nordeuropæisk dyrestil : 400-1100 e.Kr.* Hikuin 29. Hikuin, Højbjerg.
- Oakeshott, E. 1994 [1960] *The Archaeology of Weapons: Arms and Armor from Prehistory to the Age of Chivalry*. Boydell Press, Woodbridge.
- Olsen, B. 2009 *Fra ting til tekst. Teoretiske perspektiv i arkeologisk forskning*. 3. Opplag. Universitetsforlaget, Oslo.
- Pedersen, U. 2009 Den ideelle og den reelle smed. I *Håndverk og produktion. Et møte mellom ulike perspektiver*, red. av J. Lund og L. Melheim, s. 129-146.. Oslo Archaeological Series 12. Unipub, Oslo.
- Pedersen, A. 2008 Viking Weaponry. I *The Viking World*, redigert av S. Brink og N. S. Price, s. 204-204. Routledge, London.
- Pedersen, A.: 2001 Rovfugle eller duer. Fugleformede fibler fra den tidlige middelalder. Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie 1999 (2001), s. 19-66.
- Pedersen, A. og E. Roesdahl 2008 A Ringerike-style Animal's Head from Aggersborg, Denmark. I *Ornament and Order. Essays on Viking and Northern Medieval Art for Signe Horn Fuglesang*, redigert av M. C. Stango og K. B. Aavitslang, s. 31-37. Tapir Akademisk Forlag, Trondheim.
- Panofsky, E. 1972 *Studies in Iconology: Humanistic Themes in the Art of the Renaissance*, Icon Editions, New York.
- Panofsky, E. 1993 *Meaning in the visual arts*, Penguin books, Harmondsworth.
- Petersen, J. 1919 *De norske vikingesverd : en typologisk-kronologisk studie over vikingetidens vaaben*. Videnskapselskapet skrifter. II. Hist.-filos. Klasse 1919. No. 1. I kommission hos Jacob Dybwad, Kristiania. A lead model and a rediscovered sword, both with Gripping Beast decoration
- Pierce, I. 2002 *Swords of the Viking Age*. Boydell Press, Woodbridge.
- Price, N. 2002 *The Viking Way: Religion and War in later Iron Age of Scandinavia*. Aun 31. Department of Archaeology and Ancient History, Uppsala.
- Price, N, C. Hedenstierna-Jonson, T. Zachrisson, A. Kjellström, J. Storå, M. Krzewińska, T. Günther, V. Sobrado, M. Jakobsson, A. Götherström 2019 Viking warrior women? Reassessing Birka chamber grave Bj.581. *Antiquity*, 93(367), 181-198.
- Salin, B. 1904 *Die altgermanische Thierornamentik – typologische Studie über germanische Metallgegenstände aus dem IV. bis IX. Jahrhundert, nebst einer Studie über irische Ornamentik*. K. L. Beckmanns boktryckeri, Stockholm.

- Shetelig, H. 1947 Tidsbestemmelser i vikingetidens stilhistorie. I *Arkeologi, Historie, Kunst, Kultur. Mindre avhandlinger. Utgitt til syttiårsdagen 25. juni 1947*, redigert av j. Bøe, s. 177-182. John Griegs forlag, Bergen.
- Solberg, B. 1984 *Norwegian Spear-Heads from the Merovingian and Viking-Periods*. Doktoravhandling i arkeologi, Universitetet i Bergen, Bergen.
- Solberg, B. 1985 Social status in the Merovingian and Viking periods in Norway from archaeological and historical sources. *Norwegian Archaeological Review* 18:61-76.
- Solberg, B. 2005 Stil. I *Norsk arkeologisk leksikon*, redigert av E. Østmo og L. Hedeager, s. 354-361 Pax, Oslo.
- Solberg, B. 2010 *Jernalderen I Norge 500 år før Kristus til 1030 etter Kristus*. Cappelen Akademisk forlag, Oslo.
- Silén, L. 1983 Några reflektioner angående bilderna på Balingsta-stenen i Uppland. *Fornvännen* 1983 73:88-91.
- Staecker, J. 2007 Decoding Viking art - The Christian iconography of the Bamberg shrine. I *On the Road. Studies in Honour of Lars Larsson*, redigert av B. Hårdh, K. Jennbert & D. Olausson, s. 301-306. Acta Archaeologica Lundensia 26. Almqvist Wiksell International, Stockholm .
- Stylegar, F.-A. H. 2005 Stormenn og bønder – sverd og øks: våpengravene i Rogalands vikingtid. *Fra haug til hedni* 2005/1:30-37.
- Skånberg, T. 2013. Glömda gudstecken. Från fornkyrklig dopliturgi till allmogens bomärken. *Bibliotheca Historico-Ecclesiastica Lundensis* 45. Lund Universitets Kyrkohistoriska Arkiv, Lund.
- Tomasdotter Jakobsson, A. 1992 Den socialt skapade konsten – om stil og form som språk. I *Forntid i förändring. Aktuell arkeologi III*, redigert av Å. Hyenstrand og A. Tomasdotter Jakobsson, s. 43-55. SAR 25. Stockholms universitet, Stockholm.
- Tuddenham, D. B. 2008 Gull I stavnen. *Spor* 2008/1:4-7.
- Vike, V. 2016 Det er ikke gull alt som glimrer – bredøkser med messingbeslått skaft fra sen vikingtid. *Viking LXXIX*: 95-116.
- Wobst, M. H. 1977 Stylistic behavior and information exchange, i *For the director: research essays in honor of James B. Griffin*, s. 317-342, redigert av C. Cleland. Museum of Anthropology, University of Michigan, Anthropological Papers 61. University of Michigan, Ann Arbor.
- Wiessner, P. 1984 S Reconsidering the behavioral basis for style: A case study among the Kalahari San. *Journal of Anthropological Archaeology* 1984 3 (3):190-234.
- Wiessner, P. 1993 Is there a unity to style? I *The uses of style in archaeology*, redigert av M. W. Conkey og C. A. Hasdorf, s. 105-112. *New Directions in Archaeology*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Wilson, D. M. og O. Klindt-Jensen 1980 [1966] *Viking Art*. Revidert utgave. Allen & Unwin, Crows Nest.
- Wilson, D. M. 1995 *Vikingatidens konst*. Signums svenska konsthistoria 2, Signum, Lund.
- Ystgaard, I. 2014 *Krigens praksis. Organisert voldsbruk og materiell kultur i Midt-Norge ca 100-900 e.kr.* NTNU, Trondheim.

Elektroniske dokumenter

Kultur ministeriet 2020. Museernes samlinger. <https://www.kulturarv.dk/mussam/Forside.action>, oppsøkt 31.10.2020

Nationalmuseet 2020. Digitale samlinger, <http://www.samlinger.natmus.dk>, oppsøkt 31.10.2020

Nationalmuseet 2020. Danske Runeindskrifter, <http://runer.ku.dk/>, oppsøkt 31.10.2020

Riksantikvarämbetet 2020. Fornsök. <https://app.raa.se/open/fornsok/>, oppsøkt 07.11.2020

Skaldic project 2020. <https://skaldic.abdn.ac.uk/>, oppsøkt 19.11.2020

Statens historiska museum 2020. Historiska museets samlingar, <http://mis.historiska.se/mis/sok/sok.asp>, oppsøkt 31.10.2020

Universitetsmuseene 2020. Universitetsmuseenes arkeologisøk, <http://www.unimus.no/arkeologi/forskning/index.php>, oppsøkt 31.10.2020

Universitetsmuseene 2020 fotoportal, <http://www.musit.uio.no/foto>, oppsøkt 08.11.2020

Kapittel 11. Appendiks

11.1 Appendiks 1. Katalog

Gjenstander inkludert i analysen

Alle dateringer er sen vikingtid ca. 970-1050.

Løse gjenstander								
Museums. Nr. eller ref., og gitt navn	Gjenstand og type	Materiale	Type funn	Land	Kommune/ sted	Fylke	Stil	Ref.
B5207f	Spyd, for skadet for typeinndeling	Jern/sølv	Gravfunn	Norge	Valle	Agder	Ringerikestil	Unimus 2020
C29878b	Spyd, for skadet for typeinndeling	Jern/sølv	Gravfunn	Norge	Notodden	Vestfold og Telemark	Ringerikestil	Unimus 2020
C7194	Spyd, for skadet for typeinndeling	Jern/sølv	Løsfunn	Norge	Bygland	Agder	Ringerikestil	Unimus 2020
OF. 4208:a	Spyd, type M	Jern/sølv	Løsfunn?	Norge	Ukjent	Hedmark	Ringerikestil	Fuglesang 1980: cat. no: 12
Helsinki Nat. Mus. 439	Spyd, type K/M	Jern/sølv	Løsfunn	Finland	Vesilahto	Laukko	Ringerikestil	Fuglesang 1980: Cat no.: 7
Bruxelles Musee de Porte de Halle 2482	Spyd, K/M	Jern/sølv	Løsfunn	Belgia	Dendermonde	Øst-Flandern	Ringerikestil	Fuglesang 1980: Cat no.: 8
C5356	Spyd, K/M	Jern/sølv	Løsfunn	Danmark	Kalundborg (Tissø)	Sjælland	Ringerikestil	København nat. mus.
SHM15393:34	Spyd, K/M	Jern/sølv	Grav?	Sverige	Hubbo	Västmanland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020

Valsgårde grave 5911	Spyd, K/M	Jern/sølv	Grav	Sverige	Valsgårde	Uppland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
SHM10694:43	Spyd, M	Jern/sølv	Grav	Sverige	Ockelbo	Gästrikland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
SHM20671	Spyd, M	Jern/sølv	Grav	Sverige	Badelunda	Västmanland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
SHM2152	Spyd, M	Jern/sølv	Grav	Sverige	Simtuna	Uppland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
SHM13581	Spyd, M	Jern/sølv	Ukjent	Sverige	Biskopskulla	Uppsala	Ringerikestil	Fuglesang 1980
C10738	Spyd, for skadet for typeinndeling	Jern/sølv	Gravfunn	Norge	Løten	Innlandet	Ringerikestil	Unimus 2020
C10739	Spyd, for skadet for typeinndeling	Jern/sølv	Gravfunn	Norge	Løten	Innlandet	Ringerikestil	Unimus 2020
SHM17343:1548	Spyd, for skadet for typeinndeling	Jern/sølv	Løsfunn (offer/deponering?)	Sverige	Väster Lövsta	Uppland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
SHM6474:1	Spyd, for skadet for typeinndeling	Jern/sølv	Ukjent	Sverige	Björksta	Västmanland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
SHM12314:64	Spyd, for skadet for typeinndeling	Jern/sølv	Ukjent	Sverige	Reftele	Småland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
SHM18122:1	Spyd, for skadet for typeinndeling	Jern/sølv	Grav	Sverige	Altuna	Uppland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
SHM8474	Spyd, for skadet for typeinndeling	Jern/sølv	Løsfunn?	Sverige	Tortuna socken	Västmanland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
Mol. A23346, Themsenøksen	Bredøks type M, beslag	Beslaget er av messing	Løsfunn i elv	England	I Themsen ved Old	London	Ringerikestil	Fuglesang 1980: Cat. No. 46

					London Bridge			
Ts11937, Gulløksen	Bredøks Type M	Jern/gull	Løsfunn	Norge	Lenvik	Troms	Ringerikestil	Unimus 2020
C28239 a, Marumsverdet	Sverd Type X	Jern/sølv	Gravfunn?	Norge	Tinn	Vestfold og Telemark	Ringerikestil	Unimus 2020
Helsinki Nat. mus. 5352:160, Koski- underhjalte	Underhjalte, atypisk, mulig sverdtype R eller Z	Sølv	Grav (eneste gjenstand)	Finland	Karrku	Palviala	Ringerikestil	Fuglesang 1980: Cat. no: 28
AM0224, Moesgårdsverd- et	Sverd Type L	Jern/sølv	Ukjent	Danmark	Århus	Jylland	Ringerikestil	Kulturav.dk 2020
C23602, Heggenfløyen	Vindfløyel	Gullbelagt kobberlegering	Løsfunn	Norge	Modum	Viken	Ringerikestil	Unimus 2020
SHM16023, Söderalfløyen	Vindfløyel	Gullbelagt kobberlegering	Løsfunn	Sverige	Söderhamn	Hälsingland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
VGFD1429, Källungefløyen	Vindfløyel	Gullbelagt kobberlegering	Løsfunn	Sverige	Källunge	Gotland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
D12128	Toppfigur til vindfløy	Kobberlegering	Løsfunn	Danmark	Lolland	Sjælland	Ringerikestil	København nat.mus. 2020
S13461	Dyreformetspenne/urnesspenne/ fugleformetspenne	Messing/tinn	Løsfunn	Norge	Randaberg	Rogaland	Ringerikestil?	Unimus 2020
T2042	Dyreformetspenne/urnesspenne/ fugleformetspenne	Sølv, gullbelagt	Depotfunn	Norge	Tydal	Trøndelag	Ringerike/Ur nes fasen	Fuglesang 1980:163 Cat. no. 41
D6/1996	Dyreformetspenne/urnesspenne/fugle formetspenne	Sølv, gullbelagt	Løsfunn	Danmark	Randers	Midtjylland	Ringerike/Ur nes fasen	Pedersen 2001:20, ikke tilgjengelig i København nat.mus. 2020

D374/2018	Dyreformetspenne/urnesspenne/fugleformetspenne	Sølv	Løsfunn	Danmark	?	?	Ringerike/Urnes fasen	København nat.mus. 2020
SHM3491	Mulig Dyreformetspenne/urnesspenne	Sølv	Depotfunn	Sverige	Hjortsberga	Blekinge	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
SHM6620, Espingebrosjen	Diskbrosje	Sølv	Depotfunn	Sverige	Hurva	Skåne	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
SHM1219 Geretebrosjen	Diskbrosje	Sølv	Depotfunn	Sverige	Fardhem	Gotland	Ringerike/Urnes fasen	Statens his.mus 2020
C7144 Gullbrosjen	Diskbrosje	Gull	Depotfunn	Danmark	Hornelund	Horne sogn	Ringerikestil (flere element)	København nat. mus.2020
SHM1318 Fuglearmringen	Armring	Sølv, forgylt	Depotfunn	Sverige	Boteå	Ångermanland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020
SHM8315:2 bånddyr/stort dyr-armring	Armring	Sølv, hodene er forgylt	Depotfunn?	Sverige	Lye	Gotland	Ringerikestil	Statens his.mus 2020

Faste monumenter inkludert i analysen

Runesteiner					
Referansenr/Signum/navn	Referanse	Land	Kommune	Fylke/landskap	Stil
C22007, Alstadsteinen	Unimus 2020	Norge	Østre Toten	Innlandet	Ringerikestil
31725-1, Vangsteinen	Kulturminnesøk 2020	Norge	Vang	Innlandet	Ringerikestil
C9909, Dynnasteinen	Fuglesang 1980	Norge	Gran	Innlandet	Ringerikestil
U14	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Ekerö	Uppland	Pr1
U17	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Ekerö	Uppland	Pr1
U22	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Ekerö	Uppland	Pr2, Pr3 (senere innristning?)

U30	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Ekerö	Uppland	Pr2
U32	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Ekerö	Uppland	Pr1
U34	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Ekerö	Uppland	Pr1
U35	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Ekerö	Uppland	Pr2/3 uvanlig blandning
U39	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Ekerö	Uppland	Pr2?
U56	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Stockholm	Uppland	Pr2
U57	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Stockholm	Uppland	Pr2
U89	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Järfälla	Uppland	Pr2?
U94	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sollentuna	Uppland	Pr1
U103	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sollentuna	Uppland	Pr1
U127	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Danderyd	Uppland	Pr2
U135	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Täby	Uppland	Pr1
U136	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Täby	Uppland	Pr1
U140	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Täby	Uppland	Pr2
U160	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Täby	Uppland	Pr1
U161	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Täby	Uppland	Pr1
U164	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Täby	Uppland	Pr2
U165	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Täby	Uppland	Pr2
U186	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Vallentuna	Uppland	Pr1 eller 2
U188	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Vallentuna	Uppland	Pr1
U201	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Vallentuna	Uppland	Pr1
U212	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Vallentuna	Uppland	Pr2
U226	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Vallentuna	Uppland	Pr1
U257	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Vallentuna	Uppland	Ringerikestil?
U276	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Väsby	Uppland	Pr1
U289	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Väsby	Uppland	Pr2
U324	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Pr1
U326	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Vallentuna	Uppland	Pr1
U328	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Vallentuna	Uppland	Pr1
U335	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Vallentuna	Uppland	Pr1

U372	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Pr2
U375	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Pr2
U390	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Pr2?
U393	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Pr2?
U426	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Pr1 slitt eller uferdig
U427	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Pr1
U429	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Pr1
U430	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Pr1
U431	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Pr2
U435	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Pr1
U449	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Ringerikestil (Pr2?)
U457	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Pr1
U459	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sigtuna	Uppland	Pr2?
U466	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Knivsta	Uppland	Pr2
U467	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Knivsta	Uppland	Pr1
U474	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Knivsta	Uppland	Pr1
U478	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Knivsta	Uppland	Pr1
U479	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Knivsta	Uppland	Pr1
U482	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Knivsta	Uppland	Pr1
U483	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Knivsta	Uppland	Pr2
U484	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Knivsta	Uppland	Pr2
U513	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Norrtälje	Uppland	Pr1
U517	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Norrtälje	Uppland	Pr1
U524	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Norrtälje	Uppland	Pr2 (?)
U532	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Norrtälje	Uppland	Pr1
U611	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Upplands-Bro	Uppland	Pr1
U616	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Upplands-Bro	Uppland	Pr1
U620	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Upplands-Bro	Uppland	Pr1
U623	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Upplands-Bro	Uppland	Pr2
U633	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Håbo	Uppland	Pr1-2?

U637	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Håbo	Uppland	Pr1
U652	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Håbo	Uppland	Pr2
U679	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Håbo	Uppland	Pr2
U686	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Håbo	Uppland	Pr2
U785	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Enköping	Uppland	Pr1
U855	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Uppsala	Uppland	Pr2, mest sannsynlig basert på bånddyret
U891	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Uppsala	Uppland	Pr2
U943	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Uppsala	Uppland	Pr2
U947	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Uppsala	Uppland	Pr1
U964	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Uppsala	Uppland	Pr1
U978	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Uppsala	Uppland	Pr2
U998	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Uppsala	Uppland	Pr2
U1016	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Uppsala	Uppland	Pr2/ringerikestil
U1066	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Uppsala	Uppland	Pr1
U1146	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Tierp	Uppland	Pr1/ringerikestil
U1149	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Älvkarleby	Uppland	Pr2
U1163	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Enköpung	Uppland	P2
Sö11	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Gnesta	Södermanland	Pr2
Sö22	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Södertälje	Södermanland	Pr2?
Sö35	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Trosa	Södermanland	Pr2
Sö40	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Trosa	Södermanland	Pr1
Sö54	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Flen	Södermanland	Pr2
Sö55	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Flen	Södermanland	Pr2
Sö65	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Katrineholm	Södermanland	Pr1
Sö82	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Eskiltuna	Södermanland	Pr1
Sö101	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Eskiltuna	Södermanland	Pr1
Sö102	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Eskiltuna	Södermanland	Pr2
Sö106	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Eskiltuna	Södermanland	Pr1
Sö107	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Eskiltuna	Södermanland	Pr1

Sö109	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Eskiltuna	Södermanland	Pr2
Sö128	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Nyköping	Södermanland	Pr2
Sö154	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Nyköping	Södermanland	Pr1
Sö159	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Nyköping	Södermanland	Pr1
Sö174	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Strängnäs	Södermanland	Pr1
Sö190	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Södertälje	Södermanland	Pr2
Sö222	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Nynäshamn	Södermanland	Pr2
Sö244	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Haninge	Södermanland	Pr2
Sö256	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Nynäshamn	Södermanland	Pr1
Sö268	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Haninge	Södermanland	Pr1
Sö269	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Haninge	Södermanland	Pr1
Sö272	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Haninge	Södermanland	Pr1
Sö274	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Stockholm?	Södermanland	Pr1
Sö277	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Strängnäs	Södermanland	Pr2
Sö279	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Strängnäs	Södermanland	Pr2
Sö280	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Strängnäs	Södermanland	Pr1/ringerikestil
Sö281	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Strängnäs	Södermanland	Pr2
Sö285	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Botkyrka	Södermanland	Pr2
Sö288	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Botkyrka	Södermanland	Pr2
Sö289	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Botkyrka	Södermanland	Pr2
Sö290	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Stockholm	Södermanland	Pr2
Sö291	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Botkyrka	Södermanland	Pr2
Sö327	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Strängnäs	Södermanland	Pr1
Ög83	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Mjölby	Östergötland	Pr1
Ög81	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Norrköping	Östergötland	Pr1
Ög156	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Norrköping	Östergötland	Pr2
Vg50	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Götene	Västergötland	Pr2
Vg118	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Vara	Västergötland	Pr1
Vg130	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Falköping	Västergötland	Pr1
Vg158	Riksantikvarieämbetet 2020 Forsök	Sverige	Ulricehamn	Västergötland	Pr1

Vg178	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Ulricehamn	Västergötland	Pr1
Vg181	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Falköping	Västergötland	Pr1/ringerikestil
Vs4	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Västerås	Västergötland	Pr1/2
Gs2	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sandviken	Gästrikland	Pr2
Gs9	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sandviken	Gästrikland	Pr2
Gs19	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök	Sverige	Sandviken	Gästrikland	Pr2 (ødelagt, kopi)
Steinheller					
Referansenr/Signum/navn	Ref.	Land	Kommune	Fylke/län	Stil
Guild Hall Museum 4075, St.Pauls steinhellen	Fuglesang 1980:189 Cat.no 88	England	City of London	London	Ringerikestil
Nä21 Glanshammar 1	Ljung 2016:13	Sverige	Örebro	Örebro	Ringerikestil (Pr2?)
Nä22 Glanshammar 2	Ljung 2016:14	Sverige	Örebro	Örebro	Ringerikestil (Pr2)
Sm125 Kumlaby 2	Ljung 2016:24	Sverige	Jönköping	Småland	Pr1? Ringerikestil
Sm 108 Vetlanda 1	Ljung 2016:28	Sverige	Vetlanda	Småland	Ringerikestil?
Sö 77 (Lista 1)	Ljung 2016:38	Sverige	Eskiltuna	Södermanland	Pr2-3
Vg 53 Husaby 3	Ljung 2016:52	Sverige	Götene	Västergötland	Pr2-3
Vg GVMV;89 Husaby 17	Ljung 2016:59	Sverige	Götene	Västergötland	Pr2
Vg 27B Häggesled 12	Ljung 2016:69	Sverige	Lidköping	Västergötland	Pr1
Vg 43 Kållands Råda 6	Ljung 2016:74	Sverige	Härryda	Västergötland	Ringerikestil (pr2)
Vg 43 Kållands Råda 7	Ljung 2016:75	Sverige	Härryda	Västergötland	Ringerikestil (pr2)
Vg 43 Kållands Råda 8	Ljung 2016:75	Sverige	Härryda	Västergötland	Ringerikestil (pr2)
Vg 43 Kållands Råda 9	Ljung 2016:76	Sverige	Härryda	Västergötland	Ringerikestil (pr2)
Ög 240/241 Hov 7	Ljung 2016:178	Sverige	Vadstena	Östergötland	Ringerikestil (pr2)
Ög Hov4;18 Hov 17	Ljung 2016:180	Sverige	Vadstena	Östergötland	Ringerikestil (pr2)
Ög Hov31;27 Hov 35	Ljung 2016:192	Sverige	Vadstena	Östergötland	Pr2-3
Ög NOR2003;24A Klosterstad 20	Ljung 2016:244	Sverige	Vadstena	Östergötland	Pr2-3
Ög Fv1958;252 Lidköping S:t Lars 2	Ljung 2016:251	Sverige	Linköping	Östergötland	Pr2-3
Ög N278 Skänninge S:t Martin 5	Ljung 2016:286	Sverige	Mjölby	Östergötland	Ringerikestil (pr2)

Vurderte gjenstander ikke inkludert i analysen

Gjenstander	Ref.	Vurdering
Spyd med båndform A-B	Fuglesang 1980: Cat.no:1-4	Fire spyd i Fuglesang 1980. Disse er assosiert med stilen, men knyttes til mammenstil. Båndform A og B brukes tilnærmet uendret i ringerikestil med de andre båndformene i panelene.
Mindre Tregjenstander og treplanker fra Island	Fuglesang 1980	Disse har enkeltelementer, fragmenterte eller er vanskelige å vurdere helhetsinntrykket.
Beslag	Fuglesang 1980: cat.no: 36, 37, 47, 52, 53, 54, 55, 57, 56 Unimus 2020: C60878	De ulike beslagene som ikke kan knyttes til en gjenstand eller er gjenbrukt i større grad er ikke inkludert, dette gjelder to bokskrin fra middelalderen og andre løse beslag.
Likearmet kors	Fuglesang 1980: Cat.no:30	Et likearmet kors fra Trondheim som Fuglesang (1980) knytter til ringerikestilen og Graham-Campbell (2013) påpeker har et element som er typisk, som er utformingen de kryssede filligrebåndene til hendene til Jesusfiguren. Denne er en filligrefigur av Jesus bygget opp av filligrebånd. Det finnes også en mindre figur der hendene er enklere som ikke knyttes til ringerikestil. Etter min vurdering er hendenes utforming ikke nok til å knytte den til ringerikestil direkte, men er mest sannsynlig inspirert av kryssende ranker.
Nedslitte gjenstander og skadede gjenstander	Fuglesang 1980; Pedersen og Roesdahl	En større mengde beltespinner, stigbøylor som er vanskelig å bestemme på grunn av slitasje. Et løst hode som muligvis tilhører en stigbøyle, er ikke inkludert Pedersen (Se Pedersen og Roesdahl 2008).
Etterligninger, usikre og annen bruk av ringerikestil	Fuglesang 1980	Det er flere gjenstander som i en viss grad knyttes til ringerikestilen som det er usikkert om det egentlig tilhører den faktiske stilen (Fuglesang 1980; Wilson 2013). De peker mot at det er de etterligninger, har komplisert og unik bruk av stilelementer og/eller er vanskelig tolket materiale som muligvis tilhører ringerikestilen. Disse er dilettantiske i sin utførelse og mangler det mer intrikate formene til det som knyttes til den faktiske stilen. Dette gjelder to diskbrosjer fra England, Ædwens brosjje (Fuglesang 1980: Cat. no.: 50) og en bronse diskbrosjje fra London (Fuglesang 1980: Cat. no.: 51), en beinnål fra Themsens (knyttes til stilen av Fuglesang (1980: cat.no 101), men er full av feil og vanskelig å vurdere som riktig bruk) et manuskript (Fuglesang 1980: Cat. no.: 109) og tre gotlandske spenner (Fuglesang 1980: Cat. no: 28, 39, 40).

Senere bruk av ringerikestil	Unimus 2020	Det er eksempler å senere bruk av ringerikestil på en runeemme (C26831a) og et fiskesøkke () fra 1100-tallet.
Urnesspenner	Bertelsen 1994	Det er urnesspenner som har et fåtall elementer som kan knyttes til ringerikestil, men egentlig må regnes som urnesstil. Det skal være 5 urnesspenner med store dyr som kan knyttes til ringerikestil i Danmark (Bertelsen 1994:354). Bare to av disse har det vært mulig å bekrefte utseende til basert på Bertelsens (1994: fig. 12, fig. 13) figurer. Den ene er inkludert i Fuglesangs (1980: Plate 108C) bildeoversikt og knyttes ikke direkte til ringerikestil. Denne brukes som et eksempel på urnesstilens karakteristikk, som blant annet det mandel-formede øyet som følger hodets form (Fuglesang 1980:20). På denne måten knyttes Bertelsens (1994) eksempler på urnesspenner i ringerikestil seg sterkt til urnesstil i forhold enn fuglespenene, og inkluderes ikke i analysen.
Tullstorpsteinen (DR 271), Hunnestadmonumentet (DR 282-286), G373, DR387 Klemenskersten 4, U1138	Riksantikvarieämbetet 2020 Fornsök, Nationalmuseet 2020. Danske Runeindskrifter	Tullstorpsteinen trekker seg sterkt mot mammenstil og burde muligvis regnes som prototype snarere enn Pr1. Hunnstadmonumentet resterende runesteiner trekker seg mot mammenstil. De store dyrene og masken på steinene som er borte kan tilhøre ringerikestil basert på at utseendet på dyrene trekker seg mot ringerikestil. Basert på den feilaktige fremstillingen av DR284 (bånddyret og Hyrrokkin) på tegningen av Ole Worm, inkluderes de ikke i analysen. G373 kan ikke enkelt knyttes til pr1 eller ringerikestil selv med den tette rankekomposisjonen. Runebåndene følger en eldre måte å utføre disse på og er ikke bånddyr. Denne trekker seg muligvis sterkt til mammenstil, denne inkluderes derfor ikke i analysen. DR387 er en sterkt slitt runestein som sannsynligvis tilhører Pr2 eller 3. Inkluderes ikke på grunn av slitasjen. DR387 Klemenskersten 4 bærer preg av å være bruk av enklere Pr3, og er datert til rundt 1075-1125. U1138 er en strekt slitt runestein som mest sannsynlig er vanlig ringerikestil og pr2, den har mest sannsynlig et stort komplekst rankemotiv uten at det kan tolkes mer meningsfullt enn det. Muligvis er det en kompleks versjon av treet på Gs19.

11.2 Appendiks 2. Skjema

For oversikt over utseendet til de ulike elementene, se nr. i appendiks 3.

Stilelementer	Runesteiner med vanlig Ringerikestil	Runesteiner i Pr1 og Pr2 stil	Spyd	Øks	Sverd	Vindfløyer	Smykker	Steinheller	Nr. i appendiks 3
Komplekse ranker knyttet til metallarbeid/kompleks utførelse på runesteiner	Ja	Ja	Nei, egne båndformer	Nei	Ja, unik	Ja, i stor grad	Nei, men som rankehale	Ja	S1
Enklere ranker i rankemotiv knyttet til runesteiner i hovedsak	Ja	Ja	Ja, en	Ja, Themsenøksten	Nei	Ja	Nei	Ja	S2
Enkeltranke (ikke del av dyr)	Nei	Ja	Ja, en	Ja, Themsenøksten	Mulig, Koskiunderhjalte	Nei	Nei	Nei	S3
Omslyngede ranker	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Ja	S4
Fliket ranke med utstikker	Ja	Ja	Nei	Nei	Mulig, Koskiunderhjalte	Ja	Nei	Ja	S5
Opprullede ranker	Nei	Ja	Svakt	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	S6
Flikede ranker	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Ja	S7
Enklere svakt fliket ranke	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	S8
Ranke med flatere bladpreg	Ja, Alstadsteinen	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	S9
Enklere rankehale	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	S10
kompleks rankehale	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja, noe mer kompleks	Nei	S11
Nakketufs	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja	S12
Krone	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Nei	S13
Rankekrone med og uten pæreform	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	S14
Vinger	Nei	Mulig	Nei	Nei	Nei	Nei (se under)	Ja	Nei	S15
Rankevinger	Nei	Mulig	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	S16
Rankeklump	Nei	Nei	Ja	Ja	Mulig, Marumsverdet	Nei	Nei	Nei	S17
Knyttneve	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	S18
Tykk kort ranke som er svakt fliket	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja, Marumsverdet	Nei	Nei	Nei	S19
Spiral	Ja	Ja (del av dyr)	Ja	Nei	Nei	Ja	Ja (del av dyr)	Nei	S20
Dobbelspiral tett	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Nei	Ja	S21
Dobbelspiral og base til ranker	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	S22
Svakere rullet dobbelspiral som base	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	S23
Tagg	Nei	Nei	Nei	Ja, Themsenøksten	Nei	Nei	Nei	Ja, rund type	S24
Tagg med utstikkende ranker	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	S25
Unionsknuter eller lås	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	S26
Unionsknuter eller lås med pæreform	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	S27
Unionsknute med spissere form	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	S28
Pæreform	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja	Ja	Nei	Nei	S29

Pæreform med utstikkere (fransk lilje eller fleur de lise)	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Ja	S30
Pæreform med en dråpeform i og rankeutstikkere	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	S31
Pæreform med utstikkende ranker og mindre former på siden	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	S32
Avlang pæreform	Nei	Nei	Nei (egen type)	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	S33
Avlang pæreform, flere på rad (stjert)	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja, som stjert til fugl	Nei	S34
To avlange pæreformer med ovale former	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	S35
Pæreform med utstikkere (ikke ranker)	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja (Gullbrosjens filigree linjer er ikke ranker)	Nei	S36
Oval form med kryss	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Nei	Ja	S37
Kryssende ranker	Ja	Ja	Nei	Nei	Mulig	Ja	Nei	Ja	S38
Dobbeltkryssende ranker	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	S39
Flere kryssende Bånddyr/bånd/ranker	Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Ja, men ikke i s-form	Nei	Nei	S40
Ranker eller bånddyr som krysser og danner pæreformer/U-former	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Nei	S41
Fletteklynge/sammenfletting av ranker	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja, større andel ranker som krysser hverandre	Nei	Ja	S42
Knuter	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	S43
Fliket munn/nese – store dyr og bånddyr	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja	S44
Vanlig munn/nese/nebb	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Nei	S45
Rundt øye	Ja	Ja	Nei	Nei	Mulig	Ja	Ja	Ja	S46
Ovalt øye	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja	S47
Komplekse stilelement									
Stort dyr - vanlig (løve/ulv)	Mulig (se annet)	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja	S48
Stort dyr - fugl	Nei	Mulig	Nei	Nei	Nei	Ja	Js	Nei	S49
Stort dyr - drage	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Nei	S50
Stort dyr - annet	Ja	Ja, dyr bygget opp av ranker	Nei	Nei	Mulig, Marumsverdet	Nei	Nei	Nei	S51
Orm/slange	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja (basert på størrelsesforhold til bånddyr)	Ja (basert på størrelsesforhold til bånddyr)	Nei	S52
Bånddyr knyttet til Pr1 og 2 på runesteiner	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja?	S53
Bånddyr i vanlig ringerikestil	Nei	Ja	Nei	Nei	Mulig, Marumsverdet	Ja	Ja	Nei	S54
Hest i ringerikestil	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja, toppfigur	Nei	Nei	S55
Mulig dyr	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja, Marumsverdet	Nei	Nei	Nei	S56
Motiv i paneler	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	S57

Båndformer	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	S58
Båndform A (dobbel vertikal S-form)	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	S59
Båndform B (enkel vertikal S-form)	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei, men fuglespenne har i hodesak en slik form.	Nei	S60
Båndform C (kryssende bånd)	Nei, men formen finnes	Nei, men formen finnes	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	S61
Båndform D (Halvt kryssende bånd)	Nei, men formes finnes	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	S62
Båndform E (tette bånd med spisst preg)	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei			S63
Båndform F (En slags spiss trikvetra med en side som base)	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	S64
Trikvetraknute (snorbånd)	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	S65
Snorbånd i ulike utforminger	Nei	Nei	Ja, en løkkerad, og kryssinger over båndformene	Ja, fletter over- og undertaggene sammen	Ja, trikvetraknute og andre skadede utforminger	Nei	Nei	Nei	S66
Motiver	Runesteiner med vanlig Ringerikestil	Runesteiner i Pr1 og Pr2 stil	Spyd	Øks	Sverd	Vindfløyer	Smykker	Steinheller	Ref. i appendiks 3
Motiver bygget opp av ranker	Ja, kors og livets tre	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja, men ikke hovedmotiv	Nei	Ja	M1
Kors bygget opp av ranker og pæreformer	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	M2
Kors dekorert med ringerikestil	Nei	Ja (kan være hele komposisjonen)	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja (kan være hele komposisjonen)	M3
Kampscene mellom bånddyr/ormer og et av de store dyretypene	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	M4
Kampscene mellom stor stort dyr og menneske	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	M5
Et vandrende stort dyr	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	M6
To store dyr, en stor og en liten	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	M7
Stort dyr ser over ryggen og er bundet av bånddyr rundt bena og kroppen. Bånddyr er fremst og ser fremover	Nei	Ja, men av slange i fugleperspektiv	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	M8
Et stort dyr (fugl) i angrepsposisjon	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	M9
Et stort dyr ser over ryggen	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	M10
To dyr står mot hverandre, ser over ryggen og er bundet sammen i midten	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	M11
Båndformer i paneler, i ulike kombinasjoner	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	M12
Livets tre eller kunnskapens tre (bygget opp av ranker)	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Mulig	M13

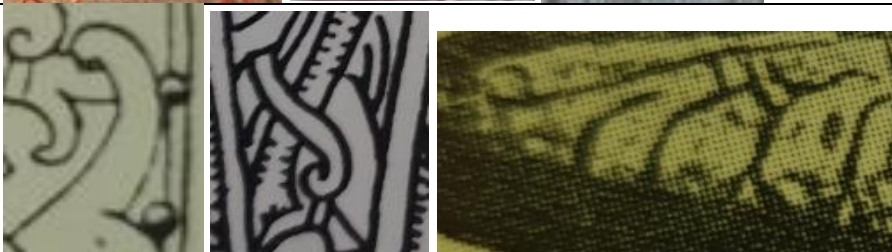
Bånddyr med runer som ramme, bundet med unionsknute eller knute	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja, i en viss grad	M14
Nøytralt bånddyr eller stort dyr	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	M15
Tett sammenkrøllet bånddyr med løkker og knute	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	M16
Bånddyr- og ormeklynge	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Nei	M17
Sigurd narrativer	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	M18
Mulig dyrehode omringet av tykke ranker	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	M19
Sammenflettede tagger som stikker opp og ned	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	M20
Horisontalt kryssende bånd, ranker eller bånddyr	Nei	Nei	Nei, snorbånd	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	M21
Motiv bygget opp av pærerader	Ja, på rad bundet med unionsknuter	Nei	Nei	Nei	Ja, tett på rad	Ja, ulike typer som ramme. Ikke hovedmotiv	Nei	Nei	M22
Motiver brukt sammen med ringerikestil utenfor stilen	Runesteiner med vanlig Ringerikestil	Runesteiner i Pr1 og Pr2 stil	Spyd	Øks	Sverd	Vindfløyer	Smykker	Steinheller	Ref. i appendiks 3
Dyr	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	M23
Jaktscene	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	M24
Kors	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	M25
Kristne narrativer	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	M26
Mennesker	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	M27
Trikvetra	Nei	Ja	Egen type	Nei	Egen type	Nei	Ja	Nei	M28
Repdekor eller trappede kor	Nei	Ja, få	Ja	Nei	Nei (mulig)	Nei	Ja	Nei	M29
Ring (uten kors) med fletteverk	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	M30
Hele komposisjoner i ringerikestil	Runesteiner med vanlig Ringerikestil	Runesteiner i Pr1 og Pr2 stil	Spyd	Øks	Sverd	Vindfløyer	Smykker	Steinheller	Ref. i appendiks 3
Ulike store dyr, fugler, drager, bånddyr og ormer omringet av ranker og rammer med ranker, bånddyr eller pæreformer. Har stort dyr figur på toppen. Trekantet tverrsnitt.	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	K1, K2, K3
Båndformer i paneler med rader med vertikal repdekor over	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	K4, K5
Mulig dyrehode med rader med krans av tykke ranker, flankert av en trikvetraknute på hver side, under er det rester etter basen til omslynget snorbånd. Dette er plassert rundt en akse.	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja, Marumsverdet	Nei	Nei	Nei	K6
Rester etter dobbelspiral, med en stor ranke eller bånd i en knute.	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja, Moesgårdsverdet	Nei	Nei	Nei	K6

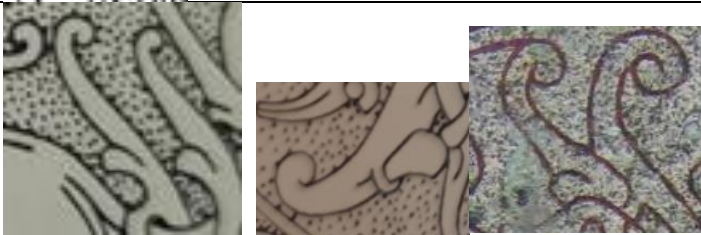

Pærerad og kryssende ranker	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja, Koskiunderhjalte	Nei	Nei	Nei	K6
Stort sammenkrøllet bånddyr med løkker og knute	Nei	Nei	Nei	Ja, gulløksen	Nei	Nei	Nei	Nei	K7
Sammenflettede tagger, går ut i en knyttneve med ranke og en rankeklump over.	Nei	Nei	Nei	Ja, Themsenøksen	Nei	Nei	Nei	Nei	K7
Gjenstanden har i stort heldekkende dekor	Nei, men tilnærmet heldekkende front på komplekse steiner	Nei, men tilnærmet heldekkende	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Nei, men fronten er tilnærmet heldekkende	K8, K9, K10
Selve ornamentikken er gjenstanden	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei, men	Ja, dyreformede spenner og hengekorset	Nei	K9, K10
Gjenstandstypen er tilpasset til å være motivet	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja, armringene er tilpasset til å være dyr i seg	Nei	K10
To rader med pæreformer omringet av flere flettede detaljer	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja, Gullbroen	Nei	K8
Stort dyr med repdekor rundt	Nei	Nei, selve motivet deles	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	K8
Bånddyr og ormeklynge med linjert ramme	Nei	Nei, selve motivet deles	Nei	Nei	Nei	Nei, selve motivet deles	Ja, Geretebrosjen	Nei	K8
Motiv bygget opp av ranker	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja, rammene har egne rankemotiv	Nei	Ja	K11, K14, K15
Livets tre (horisontal dobbelkrysning), kors i ringerikestil og stort dyr	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	K11
Livets tre (horisontal dobbelkrysning)	Ja, Alstadsteinen	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	K11
Kristen narrativ omringet av ringerikestilelementer	Ja, Dynnasteinen	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	K11
Typisk Pr 1 og 2: ulike kombinasjoner av Kors, bånddyr, unionsknuter, knuter	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	K12, K13
Kompleks Pr1 og 2, med ulike kombinasjoner av ranker og store dyr eller bånddyr, enkle, komplekse eller detaljerte kors og muligvis mennesker	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei, men har likheter	K14, K15
To store dyr som ser over ryggen, bundet i midten med sine egne ben og nakketufser	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	K17
Stort dyr som ser over ryggen, et mindre bånddyr er omslynget i bena og ser fremover. Omringet av ren ramme med pæreformer i hjørnene	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	K17
Sigurdnarrativ omringet av bånddyr	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	K16
Runeramme med kompleks rankemotiv	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	K17

11.3 Appendiks 3. Oversikt over elementer

Flere stilelementer er hele motivet på gjenstanden, og er ikke skilt ut som eget motiv under motivoversikten.

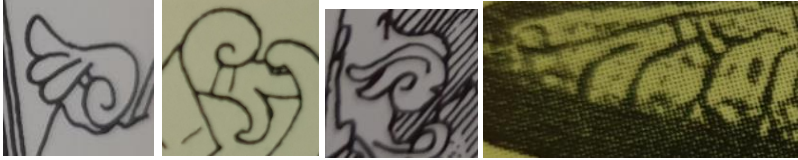

Stilelementer

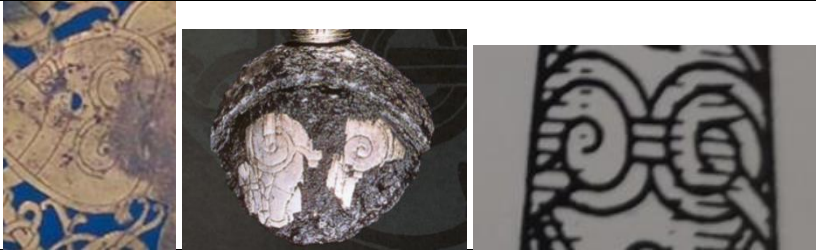

Nr.	Stilelementer	Gjenstander	Foto	Ref.
S1	Komplekse ranker knyttet til metallarbeid/kompleks utførelse på runesteiner	Runesteiner (komplekse) og vindfløyer		Fra venstre: Källungefløyelen, i Fuglesang 1980: Plate 25; Vangsteinen, tegnet av Vang kommune; U1163, Foto: I, Berig.
S2	Enklere ranker i rankemotiv knyttet til runesteiner i hovedsak	Vindfløy, Runesteiner, sverd, spyd og øks		Fra venstre: Sö 109; Sö1016; Sö54, Foto: I. Berig
S3	Enkeltranke (ikke del av dyr)	Øks, spyd, mulig sverd		Fra venstre: Themsenøksten, i Fuglesang 1980: Plate 26; Helsinki nat. mus. 439, i Fuglesang 1980: Plate 4A; Koskiunderhjaltet, i Fuglesang 1980: Plate 17A

S4	Omslynget ranke	Runesteiner, Vindfløyer, steinheller		Fra venstre: Vangsteinen, tegning av Vang Kommune; Källungefløyelen, i Fuglesang 1980: Plate 25
S5	Fliket ranke med utstikker	Runesteiner, vindfløyer, steinheller, mulig sverd		Fra venstre: Källungefløyelen venstreventde og høyreventde side, i Fuglesang 1980: Plate 25; U1163, foto av I. Berig.
S6	Opprullede ranker	Runesteiner, svakt opprullet på et spyd		Fra venstre: U1163; U160, foto: I. Berig
S7	Flikede ranker (ikke del av dyr)	Runesteiner, steinheller, vindfløyer		Sö109, foto: I. Berig
S8	Enklere svakt fliket ranke	Øks		Themsenøksten, i Fuglesang 1980: Plate 26

S9	Ranker med et flatere bladpreg	Runestein, et bånddyr ligner i utførelse på steinhellen Sö77		Vangsteinen, i Wilson og Klindt-Jensen: 131
S10	Enklere rankehale (alle typer ranker og enkelte er mer komplekse)	Runesteiner, vindfløyer, smykker, steinheller		Fra venstre: Källungefløyen, i Fuglesang 1980: Plate 25; Vangsteinen, tegnet av Vang kommune; U1163; Sö54; U165, foto: I. Berig
S11	kompleks rankehale	Vindfløyer, smykke		Fra venstre: Heggenfløyen, tegnet av A. G. Smith; Espingebrosjen, foto: Statens historiska museum, Stockholm
S12	Nakketufs	Runesteiner, vindfløyer, smykker, steinheller		Fra venstre: Källungefløyelen, i Fuglesang 1980: Plate 25; Gulløksen, foto: Adnan Icgagic, Trømsø museum, Tromsø; Espingebrosjen, foto: Statens historiska museum, Stockholm; Fuglespenne (D 374/2018), foto: Nationalmuseet, København
S13	Krone	Runestein, vindfløyer, smykker		Fra venstre: U201, foto: I. Berig; Stort dyr-toppfigur på Heggenfløyen, foto: Ellen C. Holte, Kulturhistorisk museum, Oslo; Fuglespenne (T2042), foto: Kultur historisk museum, Oslo; Källungefløyelen, i Fuglesang 1980: Plate 25)

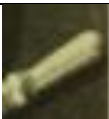

S14	Rankekrone med og uten pæreform	Vindfløyer		Heggenfløyens store dyr, tegnet av A. G. Smith
S15	Vinger	Smykker, mulig på runestein i pr2		Fra venstre: Fuglespenne (D 374/2018), foto: Nationalmuseet, København; Fuglespenne (T042), foto: Kultur historisk museum, Oslo
S16	Rankevinger	Vindfløyer		Fra venstre: Heggenfløyen, tegnet av A. G. Smith; Söderalafloyelen, foto: Statens historiska musem, Stockholm
S17	Rankeklump	Spyd, øks, mulig sverd		Fra venstre: Spyd (SHM17343:1548) i, Fuglesang 1980: Plate 10B; Themsenøksten, i Fuglesang 1980: Plate 26; spyd (SHM8474), i Fuglesang 1980: Plate 12 B; Koskihjaltet, i Fuglesang 1980: Plate 17A
S18	Knyttneve	Runestein (mulig), øks		Themsenøksten, Fuglesang 1980: Plate 26

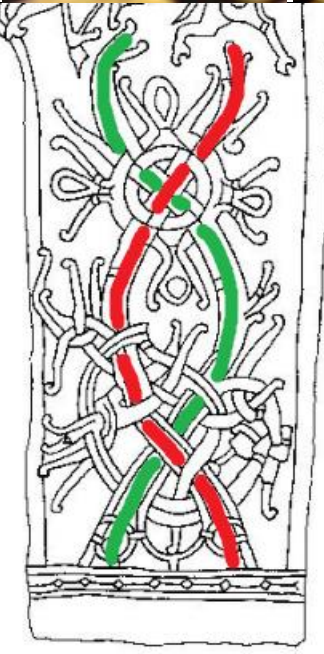
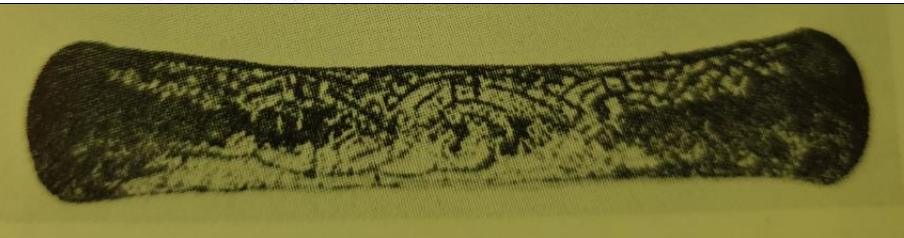
S19	Tykk kort ranke som er svakt fliket	Sverd		Marumsverdet, i Fuglesang 1980: Plate 16
S20	Spiral	Runesteiner, vindfløyer, smykker, spyd		Heggenfløyen, foto: E. C. Holte, Kulturhistorisk museum, Oslo; Vg181, foto: I, Berig; Spyd (SHM20671), i Fuglesang 1980: Plate 7B
S21	Dobbelspiral tett	Vindfløyer, sverd, spyd		Söderalafløyelen, foto: Statens historiska museum, Stockholm; Moesgårdsverdet, foto: Moesgårdmuseum, Aarhus; Spyd (Valsgårde grave 5911), i Fuglesang 1980: Plate 6A
S22	Dobbelspiral og base til ranker	Runestein		Vangsteinen, tegnet av Vang kommune
S23	Svakere fliket dobbeltspirale base	Spyd		Spyd (Bruxelles Musée de Porte de Halle 2482), i Fuglesang 1980: Plate 4B

S24	Tagg	Øks		Themsenøksen, i Fuglesang 1980: Plate 26
S25	Tagg med utstikkende ranker	Vindfløy		Källungefløyelen, i Fuglesang 1980: Plate 25
S26	Unionsknuter eller lås (i få tilfeller har låsen en ustikker på hver side)	Runesteiner i Pr1-2, vindfløyer	 	Fra venstre: U201, foto I. Berig; Heggenfløyen, i Fuglesang 1980: Plate 25
S27	Unionsknuter med lås med pæreform	Runesteiner i Pr1-2		U164, foto: I. Berig

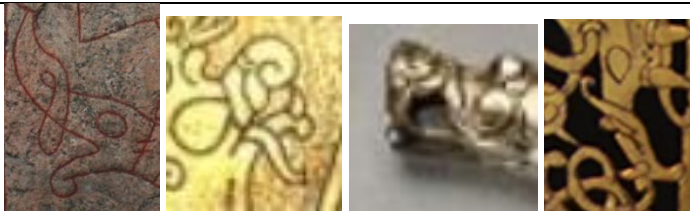

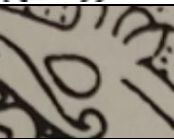

S28	Unionsknote med spiss form	Runesteiner i Pr2 og steinhelle i Pr2-3		Fra venstre: Gs19, foto: I. Berig; Sö77, foto: I. Schnell, Riksanantikvarieämbetet
S29	Pæreform	Steinhelle, vindfløy		Fra venstre: St. Paul steinhellen, i Fuglesang 1980: Plate 53; Söderalafløyelen, foto: Statens historiska museum, Stockholm
S30	Pæreform med utstikkere (fransk lilje eller fleur de lise)	Runesteiner, vindfløyer, smykker, steinheller		U165, foto I. Berig; Källungefløyelen, i Fuglesang 1980: Plate 25; Söderalafløyelen, foto: Statens historiska museum, Stockholm
S31	Pæreform med dråpeform og rankeutstikkere	Runestein, smykke		Vangsteinen, tegnet av Vang kommune
S32	Pæreform med utstikkende ranker og mindre former på siden	Vindfløyer		Heggenfløyelen tegnet av A. G. Smith; Källungefløyelen, i Fuglesang 1980: Plate 25

S33	Avlang pæreform	Smykke		Fuglearmringen, foto: Statens historiska museum, Stockholm
S34	Avlang pæreform, flere på rad (stjert)	Fuglespenner, vindfløy		Fra venstre: Fuglespenne (D 374/2018), foto: Nationalmuseet, København; Fuglespenne (T042), foto: Kultur historisk museum, Oslo; Heggenfløyen, foto: Truls Teigen, Kulturhistorisk museum, Oslo
S35	Avlang pæreform med ovale former	Spyd		Spyd (B5207:f): i Fuglesang 1980: Plate 3A
S36	Pæreform med utstikkere (ikke ranker)	Vindfløyer		Fra venstre: to første, Heggenfløyen, foto: Kulturhistorisk museum, Oslo; Heggenfløyen, tegning av A. G. Smith
S37	Oval form med kryss (Etter å ha undersøkt foto av B5207:f er tegningene noe misvisende. Begge eksemplene på spydet kan være resultat av korrosjon på flate felt i båndform D)	Spyd		Spyd (B5207:f): i Fuglesang 1980: Plate 3A

S38	Kryssende ranker eller kroppsdel.	Vindfløyer, runesteiner		Fra venstre: Söderalfløyelen, foto: Statens historiska museum, Stockholm; U35, foto: Erik Brate
S39	Dobbeltkryssende ranker	Runesteiner, steinhelle		Vangsteinen (min fargelegging), tegnet av Vang kommune
S40	Flere kryssende Bånddyr/bånd/ranker	Sverd, steinhelle		Koskiunderhjalte, i Fuglesang 1980: Plate 28A

S41	Ranker eller bånddyr som krysser og danner løkker som er pæreformer/U-formet/sirkler	Runesteiner i pr1 og 2, vindfløy, smykke		Fra venstre: U1016 (min fargelegging), foto I. Berig; Källungefløyelen (min fargelegging), i Fuglesang 1980: Plate 25; U393, foto: Michael Nilsson; Sö269, foto: Kenny Lex
S42	Fletteklynge/sammenfletting	Runesteiner, steinhelle		Fra venstre: Vangsteinen, tegnet av Vang kommune; U1016, foto: I. Berig
S43	Knuter (del av ranker, dyr, bånd og bånddyr)	Spyd, sverd, øks, runesteiner, vindfløy, smykker		Fra venstre over: Spyd (Valsgårde grave 5911), i Fuglesang 1980: Plate 6A; Espingebrosjen, foto: Statens historiska museum, Stockholm; Gulløksen, foto: Adnan Iagic, Trømsø museum, Tromsø. Fra venstre under: U1163, foto: I. Berig; Söderalfløyelen, foto: Statens historiska museum, Stockholm

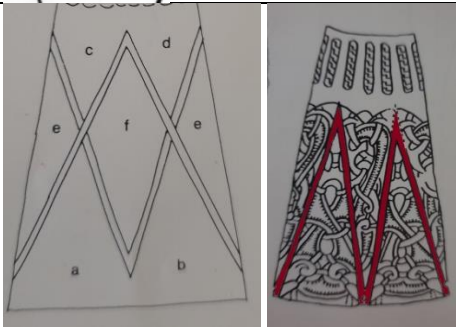

S44	Fliket munn/nese – store dyr og bånddyr	Runesteiner, vindfløyer, steinheller, smykker		Fra venstre: Sö109, foto: I. Berig; Heggenfløyen, foto: Kulturhistorisk museum, Oslo; Dyrehodearmring, foto: Statens historiska museum, Stockholm; Söderalafløyelen, foto: Statens historiska museum, Stockholm
S45	Vanlig munn/nese/nebb til dyretypen	Runesteiner, steinhelle, smykker		Fra venstre: Fuglespenne (D 374/2018), foto: Nationalmuseet, København; Vangsteinen, tegnet av Vang kommune
S46	Rundt øye - typisk for ringerikestil (har pupil i visse tilfeller)	Runesteiner, vindfløyer, steinheller, smykker, mulig sverd		Vangsteinen, tegnet av Vang kommune
S47	Ovalt øye - typisk for ringerikestil (har pupil i visse tilfeller)	Runesteiner, vindfløyer, steinheller, smykker		Källungefløyelen, i Fuglesang 1980: Plate 25
Nr.	Komplekse stilelement	Gjenstander	Foto	Ref.
S48	Stort dyr - vanlig (løve/ulv)	Vindfløyer, runesteiner, steinheller, smykker		Fra venstre topp: Vg181, foto: I. Berig; Söderalafløyelen, foto: Statens historiska museum, Stockholm Fra venstre under: Heggenfløyen, tegnet av A. G. Smith; Espingebrosjen, foto: Statens historiska museum, Stockholm

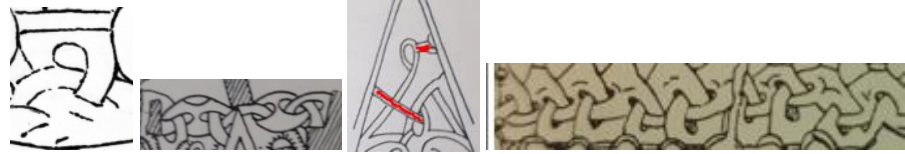
S49	Stort dyr - fugl	Vindfløy, smykke, mulig på runestein i pr2	 	Fra venstre: Heggenfløyen, tegnet av A. G. Smith; Fuglespenne (T2042), foto: Kultur historisk museum, Oslo
S50	Stort dyr - drage	Vindfløy, smykke	 	Fra venstre: Söderalaflöyelen, foto: Statens historiska museum, Stockholm; Dyreformetspenne (drage), foto: Kulturhistoriskmuseum, Oslo
S51	Stort dyr - annet	Runestein i vanlig ringerikestil		Vangsteinen, tegnet av Vang kommune
S52	Orm/slange	Vindfløyer, runesteiner	 	Fra venstre: Heggenfløyen (min fargelegging), tegnet av A. G. Smith; Heggenfløyen (min fargelegging), i Fuglesang 1980: Plate 25; Söderalaflöyelen, foto, Statens historiska museum, Stockholm

S53	Bånddyr knyttet til Pr1 og 2 på runesteiner	Runesteiner i pr1-2		Fra venstre, foto: I. Berig: U201; U164; Vg181
S54	Bånddyr i vanlig ringerikestil	Vindfløyer, øks, runestein i pr1-2		Fra venstre over: Gulløksen, foto: Adnan Icagic, Trømsø museum, Tromsø; Heggenfløyen (min fargelegging), i Fuglesang 1980: Plate 25 Fra venstre midten: Söderalafløyelen, foto: Statens historiska museum, Stockholm; Sö109, foto: I. Berig Under: Heggenfløyen, i Fuglesang 1980: Plate 25
S55	Hest i ringerikestil	Tilhører vindfløy		D12128, foto: København national museum

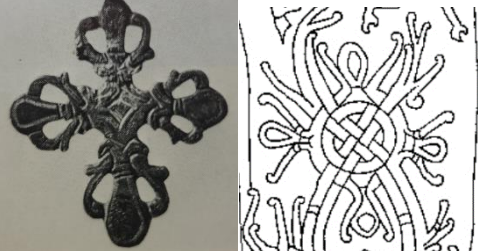

S56	Mulig dyr	Sverd		Marumsverdet, i Fuglesang 1980: Plate 16
S57	Motiv i paneler	Spyd		Fra venstre: Oppdelingen av paneler, i Fuglesang 1980: Plate 13K; Spyd (Helsinki nat.mus. 439) (min fargelegging), i Fuglesang 1980: Plate 4A
S58	Båndformer	Spyd		Spyd (B5207:f): i Fuglesang 1980: Plate 3A
S59	Båndform A	Spyd		Spyd: i Fuglesang 1980: Plate 13A

S60	Båndform B	Spyd		Spyd: i Fuglesang 1980: Plate 13B
S61	Båndform C	Spyd		Spyd: i Fuglesang 1980: Plate 13C
S62	Båndform D	Spyd		Spyd: i Fuglesang 1980: Plate 13D
S63	Båndform E	Spyd		Spyd: i Fuglesang 1980: Plate 13E

S64	Båndform F (bærer preg av å være samme type stilelement som snorbånd)	Spyd		Spyd: i Fuglesang 1980: Plate 13F
S65	Trikvetrakte (snorbånd)	Sverd		Marumsverdet, i Fuglesang 1980: Plate 16
S66	Snorbånd i ulike utforminger	Spyd, sverd, øks		Fra venstre: en slags base med mulig omslyngt bånd på Marumsverdet, i Fuglesang 1980: Plate 16; Løkkebånd på spyd (C10739), i Fuglesang 1980: 9A; Kryssende snorbånd på spyd, i Fuglesang 1980: Plate 13D; Flette mellom taggene på themsenøksten, i Fuglesang 1980: Plate 26

Motiver

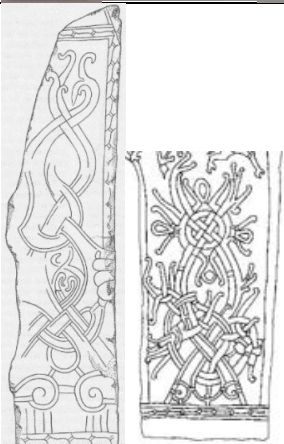
Nr.	Utvalg av representative motivtyper	Gjenstander	Bilde	Ref.
M1	Motiver bygget opp av ranker	Runesteiner i ringerikestil og pr1-2, Steinhelle, vindfløyer (ikke hovedmotiv, egne motiv i rammer)		<p>Over fra venstre: U1146; 1016, foto: I. Berig Midten: Ög 240/241 Hov 7, i Ljung 2016b:178 Under: Källunefløyelens toppramme (venstrevendt), i Fuglesang 1985: Plate 25</p>
M2	Kors bygget opp av ranker og pæreformer	Runestein, Smykke		<p>Fra venstre: Hengekors, i Fuglesang 1980: Plate 17D; Vangsteinen, tegnet av Vang Kommune</p>

M3	Kors dekorert med ringerikestil	Runesteiner i pr1 - 2, Steinheller		Fra venstre: U1163, foto: I. Berig; Sö280, foto: Klaus Fuisting; Sö55, foto: I. Berig
M4	Kampscene mellom bånddyr/ormer og et av de store dyretypene	Vindfløyer		Fra venstre topp: Källungefløyen, i Fuglesang 1980: Plate 25; Heggenfløyen tegnet av A. G. Smith. Under: Söderalafløyen, Statens historiska museum, Stockholm

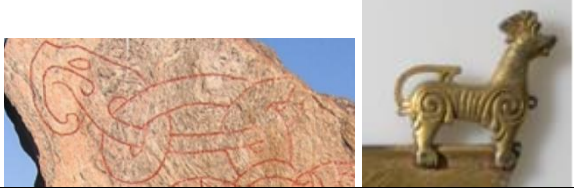

M5	Kampscene mellom stor stort dyr og menneske	Runestein Pr2		Sö190, foto: I. Berig
M6	Et vandrende stort dyr	Runesteiner i ringerikestil og Pr1-2, smykke		Vangsteinen, tegning av Vang kommune; Geretebrøsjen, foto: Statens historiska museum, Stockholm. Under: Vg181, foto: I. Berig
M7	To store dyr, en stor og en liten som vandrer	Vindfløy, runestein i Pr2/3		Fra venstre: Heggenfløyen, foto: Carsten Snejberg; U35, foto: Erik Brate

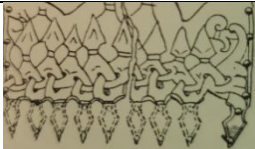
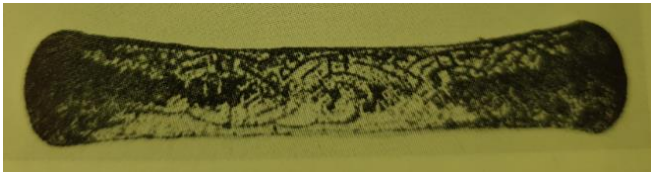
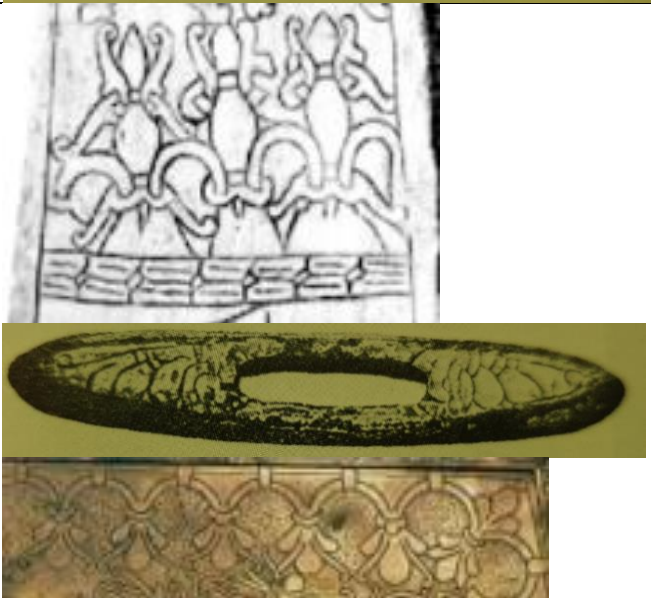
M8	Stort dyr ser over ryggen og bånddyr/slange ser fremover	Steinhelle, runestein		St. Paul steinhellen, i Fuglesang 1980:53
M9	Et stort dyr (fugl) i angrepsposisjon	Smykker (fugleformede spenner)		Fuglespenne (T2042), foto: Kulturhistorisk museum, Oslo
M10	Et stort dyr ser over ryggen	Smykker		Fra venstre: Espingebrosjen, foto: Statens historiska museum, Stockholm; mulig dyreformat spenne (stort dyr), i Fuglesang 1980: Plate 18B
M11	To dyr står mot hverandre, ser over ryggen og er bundet sammen i midten	Steinheller		Vg43 Kållands Råda 8, foto: C. Ljung

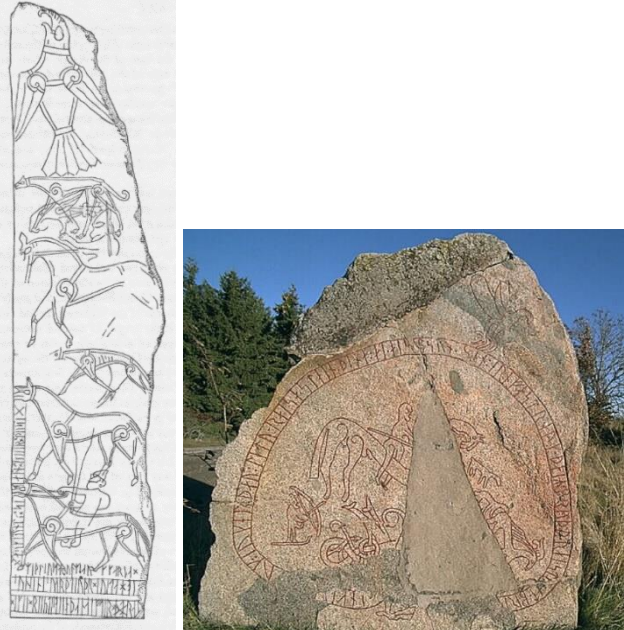
M12	Dekor i paneler, båndformer i ulike kombinasjoner	Spyd		<p>Spyd i Fuglesang 1980: Plate 6B, 3A, 7B, 5A: Valsgårde grave 5911; B5207f, SHM10694:43; København nat.mus C5356</p>
M13	Livets tre eller kunnskapens tre (bygget opp av ranker)	Runesteiner		<p>Alstadsteinen, i Wilson og Klindt-Jensen 1966:131; Vangsteinen, tegnet av Vang Kommune</p>

M14	Bånddyr med runer som ramme, bundet med unionsknote og/eller knute	Runesteiner i Pr1 og 2		Fra ventre topp, foto: I. Berig: U165; U137 Under, foto: I. Berig: U1163; Vg181
M15	Nøytralt bånddyr eller stort dyr	Runestein i Pr2 og vindfløyer		Fra venstre: Sö109, foto: I. Berig; Heggenfløyen, foto: Ellen C. Holte
M16	Tett sammenkrøllet bånddyr	Øks		Gulløksen, foto: Adnan Icagic, Trømsø museum, Tromsø

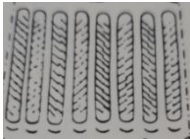

M17	Bånddyr- og ormeklynge som danner symmetriske pæreformer	Runestein i Pr2/ringerikestil, smykke, vindfløy		Geretebrosjen, i Fuglesang 1980:18C; Källungefløyelen, i Fuglesang 1985: Plate 25 Under: Sö40, foto: I. Berig,
M18	Sigurd narrativer	Runesteiner i Pr2		Fra venstre over, foto: I. Berig: U1163; Sö40 Under: Sö 101, av KF arkiv

M19	Mulig dyrehode omringet av tykke ranker	Sverd		Marumsverdet, i Fuglesang 1980: Plate 16
M20	Sammenflettede tagger som stikker opp og ned	Øks		Themsenøksten, i Fuglesang 1980: Plate 26
M21	Kryssende Bånd/ranker	Sverd		Koskiunderhjaltet, i Fuglesang 1980: Plate 17A
M22	Motiv bygget opp av pærerader	Runestein (unionsknuter og ranker), sverd (tett), vindfløyer (ikke som hovedmotiv – rammer)		Over: Dynnasteinen, foto, Kulturhistorisk museum, Oslo. Midten: Koskiunderhjaltet, i Fuglesang 1980: Plate 17A. Under: Heggenfløyen, foto: Truls Teigen, Kulturhistorisk museum, Oslo

	Motiver brukt sammen med ringerikestil utenfor stilen			
M23	Dyr	Runesteiner i ringerikestil og Pr1-2		Fra venstre: Dynnasteinen, foto: Kulturhistorisk museum, Oslo, Alstadsteinen, i Wilson og Klindt-Jensen 1966:131
M24	Jaktscene	Runesteiner i ringerikestil og Pr1-2		Alstadsteinen, i Wilson og Klindt-Jensen 1966:131, U855, foto: B. A. Lundberg, Riksantikvarieämbetet

M25	Kors	Runesteiner i Pr1-2		<p>Fra venstre over, foto: I. Berig: Vg181; U1016; Sö109 Fra venstre midten, foto: I. Berig: Sö106; Sö159; U161 (topp), U161 (midt) Under fra venstre, foto I. Berig: Sö82; U137; U164</p>
M26	Kristne narrativer	Runesteiner		<p>Dynnasteinen, foto: Kulturhistorisk museum, Oslo</p>
M27	Mennesker (ofte utsmykket med få enkle elementer vanskelig knytte helt til stilen)	Runesteiner, steinhelle		<p>Fra venstre, foto: I. Berig: U1163; Sö40.</p>

M28	Trikvetra	Smykke	 	Espingebrosjen, foto: Statens historiska museum, Stockholm; U484, foto: Uwe Zimmermann
M29	Repdekor eller trappedekor	Spyd, smykker, Runestein	 	Fra venstre: Spyd (C29878b), i Fuglesang 1980: Plate 3B; Spyd (C5356), foto: Københavns national museum; Espingebrosjen, foto: Statens historiska museum, Stockholm
M30	Ring (uten kors)	Steinheller		Ög 240/241 Hov 7, i Ljung 2016b: 178

Komposisjoner

Nr.	Utvalg av representative komposisjoner	Oversikt	Bilde
K1	Komposisjoner på vindfløyene	Fra venstre: Heggenfløyens høyrevende side, foto: Ellen C. Holte Kulturhistorisk museum, Oslo; Heggenfløyens venstre side, foto: Truls Teigen, Kulturhistorisk museum, Oslo	

K2	Komposisjoner på vindfløyene	<p>Fra venstre: Söderalaflyyelen, foto: Statens historiska museum, Stockholm; Hestefigur, foto: Lennart Larsen, Nationalmuseet, Danmark</p>		
K3	Komposisjoner på vindfløyene	<p>Källungefløyenes høyrevendte side, i Fuglesang 1985: Plate 25 og källungefløyenes venstrevendte side, i Fuglesang 1985: Plate 25</p>		

K4	Komposisjoner på spydene (bladet mot toppen, skaftet ut fra enden av falen)	Fra venstre (tegninger i Fuglesang 1980: Plate 3-5): B5207f; C29878b; Helsinki nat.mus. 439, Bruxelles Musée Porte de Halle 2482; København nat.mus C5356	
K5	Komposisjoner på spydene	Fra venstre (tegninger i Fuglesang 1980: Plate 6,7,9, 11): Valsgårde grave 5911; SHM10694:43; SHM20671; C10739; SHM17343:1548; SHM12314:64	

K6	Komposisjoner på sverdene	Fra venstre: Marumsverdet, i Fuglesang 1980: Plate 16; Moesgårdsverdet, foto: Moesgårdmuseum; Koskiunderhjaltet, i Fuglesang 1980: Plate 17A	
K7	Komposisjoner på øksene (beslaget sitter under skafthullet)	Fra venstre: Gulløksens høyre og venstre vendte profil, foto: Adnan Icgagic, Trømsø museum, Tromsø; Themsenøksten, i Fuglesang 1980: Plate 26	
K8	Komposisjoner på smykkene	Fra venstre, Espingebrosjen, foto: Statens historiska museum, Stockholm; Geretebrosjen, i Fuglesang 1980:18C; Gullbrosjen, foto: Nationalmuseet, København	

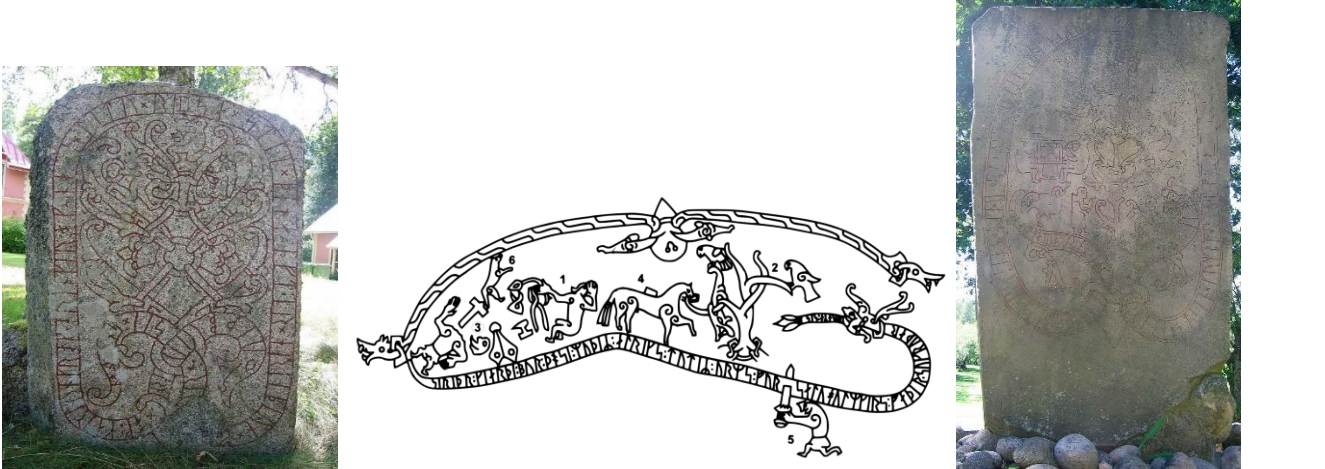
K9	Komposisjoner på smykkene	<p>Fra venstre: Hengekors, i Fuglesang 1980: Plate 17D; Fuglearmring, i Fuglesang 1980: Plate 18A; Dyrehodearmring, foto: Statens historiska museum, Stockholm; mulig dyreformet spenne (stort dyr), i Fuglesang 1980: Plate 18B</p>	
K10	Komposisjoner på smykkene	<p>Fra venstre: Fuglespenne (D 374/2018), foto: Nationalmuseet, København; Fuglespenne (T2042), foto: Kultur historisk museum, Oslo; Fuglespenne (D6/1996), i Pedersen 2001; Dyreformet spenne (drage), foto: Kulturhistoriskmuseum, Oslo</p>	

K11	Komposisjoner på runesteiner i vanlig ringerikestil	<p>Fra venstre: Alstadssteinen, i Wilson og Klindt-Jensen 1966:131; Vangsteinen, tegning av Vang kommune; Dynnasteinen, foto: Kulturhistorisk museum, Oslo</p>	
K12	Komposisjoner på runesteiner i Pr 1 og 2	<p>Fra venstre, fire første foto: I. Berig: U165; U201; U164; U137; U484, foto: Uwe Zimmermann</p>	

K13	Komposisjoner på runesteiner i Pr 1 og 2	Fra venstre, foto: I. Berig: U164; Sö107; Sö106; Sö159; U276	
K14	Komposisjoner på Komplekse runesteiner i Pr 1 og 2	Fra venstre, foto: I. Berig: U1146; U1163; U186; Sö40	

K15	Komposisjoner på Komplekse runesteiner i Pr 1 og 2	Fra venstre, foto: I. Berig: Vg181; U1016; Sö109	
K16	Komposisjoner på Sigurdsteiner	Fra venstre: U1163, foto: I. Berig; Sö101, tegning av KF Arkiv; Gs19, foto: I, Berig	

K17	Komposisjoner på steinhellene	<p>Fra venstre over: St. Paul steinhellen, i Fuglesang 1980: Plate 53; Ög 240/241 Hov 7, foto: C. Ljung; Vg43 Kållands Råda 8, foto: C. Ljung</p> <p>Under: Sö77, foto: I. Schnell, Riksantikvarieämbetet</p>	 <p>The image contains four photographs of ancient stone carvings (steinhellene). The top-left photo shows a square stone slab with a complex knotwork design. The top-middle photo shows two rectangular stone slabs with red-pigmented knotwork designs. The top-right photo shows a large, rectangular stone slab with a complex knotwork design. The bottom photo shows a vertical, rectangular stone slab with a complex knotwork design.</p>
-----	-------------------------------	---	--